Typering van samenwerkingsverbanden voor Passend onderwijs

Deelonderzoek B

Lyset T.M. Rekers-Mombarg, Roel J. Bosker
GION onderwijs/onderzoek
Rijksuniversiteit Groningen

4 maart 2015

ISBN ....(moet nog aangevraagd worden)

2015. GION onderwijs/onderzoek
Rijksuniversiteit, Grote Rozenstraat 3, 9712 TG Groningen

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting deelonderzoek A en B

De Wet Passend onderwijs is per 1 augustus 2014 van kracht in het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO). Voor de uitvoering ervan zijn samenwerkingsverbanden van besturen van reguliere en speciale scholen (cluster 3 en 4) ontstaan; 77 voor het PO en 75 voor het VO. Deelonderzoek A en B zijn beide te beschouwen als een nulmeting van de diversiteit in organisatie-, vormgevings- en/of uitvoeringsniveau van het Passend onderwijs binnen samenwerkingsverbanden PO en VO.
In deelonderzoek A gaat het om het schetsen van een landelijk beeld van de stand van zaken van de uitvoering van diverse onderdelen van Passend onderwijs. Er is inzicht gegeven in bestuurlijk-organisatorische kenmerken van samenwerkingsverbanden, de organisatie, toewijzing, uitvoering, financiën, monitoring en evaluatie en de faal- en slaagfactoren van Passend onderwijs. Het betreft hier de zogeheten proceskenmerken die moeten bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van Passend onderwijs.
Deelonderzoek B gaat over het zoeken naar contrasterende groepen van samenwerkingsverbanden PO en VO en deze typeren. Zo wordt duidelijk op welke aspecten samenwerkingsverbanden het sterkst van elkaar verschillen. Dit kan een signalerende functie hebben; mogelijk zijn er samenwerkingsverbanden aan te wijzen waar de organisatie, vormgeving en/of uitvoering van Passend onderwijs dusdanig is dat de (extra) ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben niet voldoende gewaarborgd kan worden.

De onderzoeksvragen van deelonderzoek A zijn 1) op welke wijze(n) geven samenwerkingsverbanden inhoud en vorm aan Passend onderwijs en 2) welke overeenkomsten en verschillen zijn er tussen samenwerkingsverbanden PO en VO. De databronnen voor dit deelonderzoek zijn een internetvragenlijst afgenomen bij directeuren van 103 samenwerkingsverbanden (november - december 2014, respons 68%) en aanvullende telefonisch interviews met directeuren van 60 samenwerkingsverbanden (november 2014 - januari 2015, respons 39%).

Samenwerkingsverbanden PO en VO vertonen veel overeenkomsten en enkele verschillen in de wijze waarop ze richting en inrichting geven aan Passend onderwijs. Samenwerkingsverbanden waarderen de geboden beleidsvrijheid en benutten deze ook. Passend onderwijs is uitgewerkt in ondersteuningsplannen, in dit eerste uitvoeringsjaar zal moeten blijken of Passend onderwijs in de praktijk werkt zoals bedoeld in deze plannen. Meer dan de helft van de directeuren van de samenwerkingsverbanden PO en VO zegt dat Passend onderwijs op een beleidsrijke manier wordt ingevoerd. Een klein deel van de samenwerkingsverbanden PO en VO heeft te maken met enkele schoolbesturen die de zorgplicht proberen te ontlopen. Er zijn onduidelijkheden over de precieze (juridische)

uitwerking van de zorgplicht. Meer samenwerkingsverbanden PO dan samenwerkingsverbanden VO hebben een (ambitie)niveau van basisondersteuning dat het minimumniveau van basisondersteuning ontstijgt. Schoolbesturen en directies hanteren deels een hoger (ambitie)niveau. Dit wordt bekostigd uit middelen van de school en middelen van het samenwerkingsverband. Binnen samenwerkingsverbanden VO is de basisondersteuning vaker op orde dan binnen samenwerkingsverbanden PO. Bijna alle samenwerkingsverbanden PO en VO hebben plannen om de basisondersteuning te versterken. Meestal hebben de samenwerkingsverbanden PO en VO ervoor gekozen om schoolbesturen verantwoordelijk te maken voor de extra ondersteuning binnen individuele scholen, terwijl de samenwerkingsverbanden zelf verantwoordelijk zijn voor de bovenschoolse extra ondersteuning. Extra ondersteuning wordt vaak geboden in een collectie arrangementen binnen of buiten de school, op individueel of groepsniveau, zonder of met hulp van buiten. Binnen samenwerkingsverbanden PO hebben individuele schoolbesturen meer autonomie en verantwoordelijkheid voor de organisatie van extra ondersteuning dan binnen samenwerkingsverbanden VO. De meeste samenwerkingsverbanden PO en VO bieden allerlei vormen van centrale dienstverlening voor diverse doelgroepen bij de uitvoering van extra ondersteuning. Binnen samenwerkingsverbanden PO en VO zijn er allerlei nieuwe organen en functies (inclusief benamingen) ontstaan. Samenwerkingsverbanden VO hebben duidelijk vaker dan samenwerkingsverbanden PO de financiële vereveningsopdracht mee laten wegen bij de organisatie van de extra ondersteuning. Binnen zowel de samenwerkingsverbanden PO als samenwerkingsverbanden VO zijn veel varianten van extra ondersteuning beschikbaar. Samenwerkingsverbanden PO hebben vaker een dekkend aanbod van extra ondersteuning dan samenwerkingsverbanden VO. Een aanbod voor leerlingen met ondersteuningsbehoeften op gedrag (bijvoorbeeld ‘hoogbegaafde autisten’), havo in het VSO en geïntegreerde onderwijs- en zorgarrangementen wordt gemist. Tegelijk blijkt dat samenwerkingsverbanden VO vaker dan samenwerkingsverbanden PO de schoolondersteuningsprofielen op een en dezelfde wijze hebben vormgegeven. Het bestaan van diverse schoolondersteuningsprofielen naast elkaar maakt het lastig scholen onderling te vergelijken. Het voorkomen en bestrijden van thuiszitten staat op het netvlies van de samenwerkingsverbanden, maar sluitende oplossingen zullen veelal nog moeten worden bedacht. In de samenwerking en afstemming met gemeenten hebben samenwerkingsverbanden PO en VO het vaakst afspraken over de leerplicht. Afspraken in het kader van de samenwerking en afstemming tussen Passend onderwijs en Jeugdzorg zijn er duidelijk minder vaak (tijdens het onderzoek was de nieuwe Jeugdwet nog niet ingevoerd). Wat het lastig maakt is dat ondersteuning bij Passend onderwijs op regionaal niveau en zorg bij Jeugdzorg op wijkniveau wordt georganiseerd. Ook de trage besluitvorming en politieke kleurverschillen bij gemeenten wordt door samenwerkingsverbanden als lastig ervaren.

Samenwerkingsverbanden PO en VO hebben allemaal procedures en criteria voor de plaatsing van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften vanuit regulier naar speciaal basisonderwijs

en/of (voortgezet) speciaal onderwijs (ook wel: afgeven van een toelaatbaarheidsverklaring). Voor de toewijzing van extra ondersteuning in regulier onderwijs en vooral de terug- of overplaatsing naar regulier onderwijs zijn er minder vaak procedures en criteria opgesteld. Men wil af van de 'indicatiestellingscultuur' uit het verleden. De besluitvorming over de toewijzing van de extra ondersteuning is binnen de samenwerkingsverbanden VO vaker dan binnen de samenwerkingsverbanden PO op het niveau van het samenwerkingsverband belegd. Binnen de samenwerkingsverbanden PO ligt dit vaker bij individuele schoolbesturen. Samenwerkingsverbanden VO hebben vaker dan samenwerkingsverbanden PO een centrale commissie die gaat over de toewijzing van de extra ondersteuning. Samenwerkingsverbanden PO zijn verder met integraal arrangeren dan samenwerkingsverbanden VO. Samenwerkingsverbanden PO en VO hebben voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften binnen het regulier onderwijs minder vaak ontwikkelingsperspectieven opgesteld dan voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften buiten het regulier onderwijs. Het opstellen van het ontwikkelingsperspectief roept vragen op (voor wie, wanneer?). Het betrekken en toerusten van leraren wordt hoofdzakelijk gezien als een taak van de eigen schoolbesturen. Er is een duidelijk besef dat voor het welslagen van Passend onderwijs in de praktijk de professionalisering van leraren veel gewicht heeft.
Samenwerkingsverbanden PO en VO hebben meestal gekozen voor een gemengd bekostigingsmodel bij de financiering van de extra ondersteuning. Samenwerkingsverbanden PO werken vaak met een combinatie van school-, expertise- en leerlingmodel. Samenwerkingsverbanden VO werken meestal met een combinatie van een school- en expertisemodel. Budget dat via het schoolmodel (naar rato van het aantal leerlingen) wordt verdeeld, wordt veelal ingezet voor versterking van de basisondersteuning. Binnen de samenwerkingsverbanden PO zijn de schoolbesturen meestal de budgethouders bij de financiering van de extra ondersteuning, binnen de samenwerkingsverbanden VO zijn dat meestal de verbanden zelf. Schoolbesturen en scholen hebben vaak een eigen budget voor extra ondersteuning. Samenwerkingsverbanden PO die geconfronteerd worden met een negatieve vereveningsopdracht willen vooral de bureaucreatie verminderen, terwijl samenwerkingsverbanden VO het aantal leerlingen met extra ondersteuning wil terugdringen om het slinkend ondersteuningsbudget op te vangen. De geboortekrimp in sommige regio's heeft ook een negatieve invloed op het ondersteuningsbudget.
Zowel de samenwerkingsverbanden PO als samenwerkingsverbanden VO zien in strategisch / calculerend gedrag van besturen en directies de belangrijkste faalfactor bij de uitvoering van Passend onderwijs. Samenwerkingsverbanden PO zien de beleidsvrijheid bij de inrichting van Passend onderwijs als de grootste slaagfactor, terwijl samenwerkingsverbanden VO de gezamenlijke visie en missie bij Passend onderwijs als grootste slaagfactor percipiëren.

De bevindingen van deelonderzoek A leiden tot de volgende conclusies en discussie:

- De samenwerkingsverbanden zijn werkende weg bezig met de uitvoering van Passend onderwijs in de praktijk
- Er zijn binnen de samenwerkingsverbanden allerlei nieuwe organen en functies in het leven geroepen, waardoor het wennen is aan nieuwe rollen en posities
- De PO-verbanden kiezen voor een meer decentrale benadering van de invoering van Passend onderwijs met meer autonomie voor de schoolbesturen, waar de VO-verbanden een meer centrale benadering hebben met minder vrijheid voor de individuele besturen
- De vereveningsopdracht is medebepalend voor de richting en inrichting van Passend onderwijs; de vraag rijst of verbanden met een negatieve vereveningsopdracht even succesvol zullen zijn
- Er kunnen door de toepassing van diverse financieringsmodellen bij extra ondersteuning nieuwe bekostigingsprikkels ontstaan om kosten af te wentelen (bijvoorbeeld ‘aandikken’ van ondersteuningsbehoeften van leerlingen die niet uit eigen middelen maar uit het gezamenlijk budget worden gefinancierd)
- De behoefte aan het afleggen van verantwoording over beleidsvrijheid en financiële bestedingsruimte kan een nieuwe bureaucratie oproepen
- Het niveau van basisondersteuning is (te) laag, of verbanden zijn (te) ambitieus
- Een hoger niveau van basisondersteuning kan resulteren in minder leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften
- Niet alle samenwerkingsverbanden hebben een dekkend ondersteuningsaanbod
- Er is onduidelijkheid over de zorgplicht en het ontwikkelingsperspectief
- Er is blijvende aandacht nodig voor samenwerking en afstemming tussen Passend onderwijs en Jeugdzorg
- Het strategisch / calculerend gedrag van besturen en directies vraag aandacht

Deelonderzoek A heeft een breed beeld gegeven van de huidige stand van zaken van de uitvoer van Passend onderwijs. Deelonderzoek B gaat een stap verder. Door middel van een typeringsonderzoek wordt inzicht gegeven in de belangrijkste aspecten waarop samenwerkingsverbanden van elkaar verschillen. De centrale vraag is of samenwerkingsverbanden PO en VO systematisch in betekenisvolle groepen verdeeld kunnen worden op basis van beleidsrelevante kenmerken. De kenmerken zijn afkomstig uit het kengetallenbestand van de website Passend Onderwijs (oktober 2013) en de internetvragenlijst uit deelonderzoek A. Er is nog een derde databron gebruikt in deelonderzoek B - de Ondersteuningsplannen van samenwerkingsverbanden -, maar deze bron voegde weinig extra informatie toe. De beleidsrelevante kenmerken uit de eerste twee databronnen zijn onderverdeeld in zes thema’s:

- Aansturing en besluitvorming van het samenwerkingsverband;

- Organisatie en vormgeving van de basisondersteuning;
- Organisatie en vormgeving van de extra ondersteuning;
- Communicatie met externen;
- Financiering van Passend onderwijs;
- Monitoring en evaluatie.

Binnen elk thema en vervolgens thema-overstijgend (superclustering) is steeds naar contrasterende en betekenisvolle groepen van samenwerkingsverbanden gezocht. De samenwerkingsverbanden PO en VO konden bij elk thema en thema-overstijgend het beste in twee groepen verdeeld worden.

De twee groepen van samenwerkingsverbanden PO die voortkomen uit superclustering zijn van vrijwel gelijke omvang. De eerste groep is te typeren als samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening (veel doelgroepen en veel vormen) en veel informatie op hun website over de organisatie, toewijzing en uitvoering van extra ondersteuning en veel aandacht voor het betrekken van leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs. De verantwoordelijkheid voor het betrekken van leerkrachten ligt bij de samenwerkingsverbanden én schoolbesturen. De contrasterende tweede groep van samenwerkingsverbanden PO heeft geen of een minder uitgebreide centrale dienstverlening, een minder informatieve website en betrekken leerkrachten relatief weinig. De omvang van de verevening van de eerste groep is enigszins gunstiger dan die van de tweede groep, maar het verschilt dusdanig weinig van elkaar dat dit kenmerk maar een beperkte bijdrage levert aan de superclustering.
Tweederde van samenwerkingsverbanden VO wordt toegewezen aan de eerste groep bij de superclustering. Het zijn samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening (veel doelgroepen en veel vormen) en veel procedures voor de toewijzing, plaatsing en terugplaatsing van leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. De tweede groep van samenwerkingsverbanden VO heeft geen centrale dienstverlening en weinig procedures rondom de toewijzing, plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. De omvang van de verevening speelt in het VO geen rol van betekenis.

Uit het typeringsonderzoek blijkt dat de uitgebreidheid van de centrale dienstverlening een belangrijk onderscheidend kenmerk is voor samenwerkingsverbanden PO en VO. Tweederde van de samenwerkingsverbanden PO en VO bieden een vorm van centrale dienstverlening bij de uitvoering van extra ondersteuning. De centrale dienstverlening is bedoeld voor vele betrokkenen bij extra ondersteuning, maar het minst vaak voor de leerlingen zelf. Samenwerkingsverbanden PO hebben vaker diensten voor leerlingen, leraren en ouders dan samenwerkingsverbanden VO, terwijl samenwerkingsverbanden VO vaker diensten hebben voor directies van scholen dan samenwerkingsverbanden PO.
Samenwerkingsverbanden PO verschillen onderling vrij sterk van elkaar in het aantal doelgroepen en een aantal vormen van centrale dienstverlening. De meeste

samenwerkingsverbanden PO die een uitgebreide centrale dienstverlening hebben, betrekken ook de leerkrachten op diverse manieren bij de uitvoering van Passend onderwijs, hebben een uitgebreide website en een neutrale of positieve vereveningsopdracht. Of een dergelijke combinatie van kenmerken betekent dat deze samenwerkingsverbanden een goed uitgangspositie hebben om de doelen van Passend onderwijs te realiseren is niet op voorhand te zeggen. Bijna alle samenwerkingsverbanden PO hebben een website waarop ze informatie bieden over Passend onderwijs in de regio. En strikt genomen houdt een uitvoerige website niet automatisch in dat ouders en leerkrachten goed geïnformeerd zijn. Verder kan een neutrale of positieve vereveningsopdracht ook staan voor weinig noodzaak voor verandering. Men kan in principe blijven doorgaan op de oude voet. Eventueel noodzakelijke onderwijskundige veranderingen kunnen uitblijven. Wel lijkt het betrekken van leerkrachten een belangrijk aandachtspunt te zijn. De meeste samenwerkingsverbanden, zowel in het PO als VO, hebben er voor gekozen om de professionalisering van schoolteams op het gebied van Passend onderwijs bij de afzonderlijke schoolbesturen te beleggen. Men geeft daarmee de regie uit handen. Dit kan tot zorgelijke situaties leiden, te meer omdat de deskundigheid van leraren door een aanzienlijk deel van de directeuren van samenwerkingsverbanden PO (30%) en VO (41%) wordt gezien als een belangrijke risicofactor.
Samenwerkingsverbanden VO met een uitgebreide centrale dienstverlening hebben vaak ook veel procedures voor de toewijzing, plaatsing en terugplaatsing van leerlingen met extra zorgbehoeften. Door 35 procent van directeuren wordt deze procedures gezien als een belangrijke slaagfactor bij Passend onderwijs. Maar het kan tegelijkertijd ook een faalfactor zijn. Veel procedures impliceren ook de nodige bureaucratie en bureaucratie wordt door 41 procent van de directeuren van de samenwerkingsverbanden VO genoemd als mogelijke faalfactor. Lange termijn onderzoek naar de effecten van Passend onderwijs zal hier meer duidelijkheid over kunnen verschaffen.

Samenvatting deelonderzoek B

Inleiding

De Wet Passend Onderwijs is per 1 augustus 2014 van kracht geworden. De wet heeft als doel het Nederlands onderwijsstelsel beter in te richten voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften zodat ze succesvolle school- en arbeidsloopbanen hebben. Met de invoering van de wet is het onderwijs voor dergelijke leerlingen niet langer centraal maar decentraal georganiseerd, niet langer ‘open-eind’ maar budgettair begrensd en hebben de schoolbesturen zorgplicht gekregen. Voor de uitvoering van de wet zijn reguliere en speciale scholen gaan samen werken in regionale samenwerkingsverbanden. Een samenwerkingsverband moet onder meer voorkomen dat een leerling ongeoorloofd thuis komt te zitten, zorgdragen voor een samenhangend geheel van extra ondersteuningsvoorzieningen en daarvoor de benodigde financiële middelen beschikbaar stellen.

De samenwerkingsverbanden hebben veel vrijheid gekregen in de manier waarop ze Passend onderwijs in hun regio inrichten en richting geven. Een belangrijk voordeel hiervan is dat er goed rekening gehouden kan worden met specifieke lokale of regionale situaties, wensen en behoeften. De vrijheid zorgt er aan de andere kant ook voor dat samenwerkingsverbanden vrij sterk van elkaar verschillen. Een nadeel hiervan kan zijn dat leerlingen met een bepaalde ondersteuningsbehoefte in het ene samenwerkingsverband andere ondersteuning krijgen dan in een ander samenwerkingsverband. Dit hoeft niet automatisch een onwenselijke situatie te betekenen. Zolang een zo succesvol mogelijke school- en arbeidsloopbaan van de betreffende leerlingen maar gewaarborgd is, is er geen direct risico.

Om op korte termijn toch een inschatting van het potentiële risico te kunnen maken, is onderzoek naar typering van de samenwerkingsverbanden zinvol. De vraag is of er groepen van samenwerkingsverbanden onderscheiden kunnen worden die zich kenmerken door een slechte of ondermaatse inrichting- en uitvoeringsniveau van Passend onderwijs. Bij dergelijke samenwerkingsverbanden is het wel degelijk mogelijk dat de school- en arbeidsloopbaan van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften gevaar loopt. Voor het onderscheiden van groepen (clusters) zal eerst moeten worden vastgesteld op welke aspecten samenwerkingsverbanden het sterkst van elkaar verschillen. De focus moet dan liggen op beleidsrelevante aspecten omdat samenwerkingsverbanden hierop kunnen sturen. Dat zijn er in potentie erg veel. Systematisch trechteren van de informatie is noodzakelijk om de meest relevante aspecten boven tafel te krijgen. De beleidsrelevante aspecten zijn in dit onderzoek daarom onderverdeeld in zes thema’s:

- Aansturing en besluitvorming van het samenwerkingsverband;
- Organisatie en vormgeving van de basisondersteuning;

- Organisatie en vormgeving van de extra ondersteuning;
- Communicatie met externen;
- Financiering van Passend onderwijs;
- Monitoring en evaluatie.

Binnen elk thema en vervolgens ook thema-overstijgend is naar een betekenisvolle clustering van samenwerkingsverbanden gezocht. De onderzoeksvragen van dit korte termijn evaluatieonderzoek zijn:

- Zijn samenwerkingsverbanden te clusteren op beleidsrelevante thema's met betrekking tot de organisatie, vormgeving en uitvoering van Passend onderwijs?
- Hoe zijn de clusters van samenwerkingsverbanden te typeren per thema en thema-overstijgend?
- In hoeverre verschilt de typering van clusters van samenwerkingsverbanden PO van die van samenwerkingsverbanden VO?

Methode

Aan de basis van de typering van de samenwerkingsverbanden PO en VO liggen een drietal databronnen. Allereerst is dat het databestand van de website Passend onderwijs met daarin de meest recente kengetallen van alle samenwerkingsverbanden (oktober 2103). De tweede databron is het databestand van de internetvragenlijst die ook in deelrapport A aan de orde is. De vragenlijst is volledig ingevuld door 96 directeuren/coördinatoren van samenwerkingsverbanden (respons 63%). De derde databron wordt gevormd door de Ondersteuningsplannen van 50 samenwerkingsverbanden. Omwille van de efficiency is direct aangesloten bij de Ondersteuningsplannen die reeds door de Inspectie van het Onderwijs in de zomer en najaar van 2014 zijn geanalyseerd. Om de typering van samenwerkingsverbanden op zoveel mogelijk samenwerkingsverbanden PO en VO te baseren en de overlap van de derde databron met de twee andere databronnen gering is, zijn de eerste twee databronnen als uitgangspunt genomen. Ze geven een goed beeld van de feitelijke organisatie, aanbod, toewijzing en uitvoering van de basis- en extra ondersteuning van een samenwerkingsverband. De derde databron dient ter verdieping en aanvulling, voor zover dat mogelijk is.

Per thema zijn latente clusteranalyses uitgevoerd waarbij naar contrasterende en betekenisvolle groepen van samenwerkingsverbanden is gezocht. De groepen van samenwerkingsverbanden zijn getypeerd door te beschrijven hoe de groepen zijn van elkaar onderscheiden op de significante indicatoren. De significante indicatoren per thema vormen de basis voor een thema-overstijgende latente clusteranalyse, de superclustering. Tot slot is er diepte-analyse op de Ondersteuningsplannen uitgevoerd met de resultaten van de clusteranalyses als uitgangspunt. Er is gezocht naar aanvullende beleidsrelevante indicatoren die goed aansluiten bij eerder genoemde thema's maar die in het kengetallen- of internetvragenlijstbestand niet of onvoldoende aan de orde zijn geweest. Een tweede doel is

om tot een nadere specificatie van de twee superclusters van samenwerkingsverbanden PO en VO te komen.

Resultaten

De latente clusteranalyses per thema en thema-overstijgend hebben geresulteerd in de volgende overeenkomsten en verschillen tussen groepen van samenwerkingsverbanden in het PO en VO.

Aansturing en besluitvorming van het samenwerkingsverband. De typering van de samenwerkingsverbanden PO en VO wat betreft de aansturing en besluitvorming komt in hoofdlijnen op hetzelfde neer. Ze zijn goed van elkaar te onderscheiden door er twee groepen van te maken op basis van de uitgebreidheid van de centrale dienstverlening. In het PO zijn daarnaast nog enkele andere relevante indicatoren gevonden, maar deze liggen in het verlengde van de uitgebreidheid van de centrale dienstverlening. Ze geven geen extra of andere duiding aan de clustering in het PO. De meeste samenwerkingsverbanden in het PO en VO hebben een uitgebreide vorm van centrale dienstverlening. Er worden vele vormen van dienstverlening aangeboden zoals (her)indiceren van leerlingen, professionalisering van medewerkers, informatie en advies aan betrokkenen, registratie en verwerking van klachten, toewijzing extra ondersteuning en/of beheer en administratie van middelen voor extra ondersteuning. Ook is de centrale dienstverlening bedoeld voor relatief veel betrokkenen zoals leerlingen, ouders, leerkrachten, intern begeleiders/zorgcoördinatoren en/of directies van scholen. De tweede groep van samenwerkingsverbanden in het PO of VO contrasteert hiermee. Er wordt geen of slechts in beperkte mate van centrale dienstverlening geboden door de samenwerkingsverbanden.

Organisatie en vormgeving van de basisondersteuning. Een typering van de samenwerkingsverbanden voor dit thema is alleen in redelijk mate mogelijk voor de samenwerkingsverbanden PO. Er zijn twee groepen in het PO te onderscheiden. De grootste groep heeft een uniform vastgesteld niveau van basisondersteuning en wil de basisondersteuning in de toekomst versterken. Daarnaast is er een kleine groep met een minder centraal gestuurd beleid voor de basisondersteuning. Er zijn geen concrete plannen voor het versterken van de basisondersteuning op reguliere basisscholen en het niveau van basisondersteuning is pluriformer.

Organisatie en vormgeving van de extra ondersteuning. Een typering maken van de manier waarop samenwerkingsverbanden PO en VO de extra ondersteuning vormgeven is goed mogelijk door er twee groepen van te maken. Het onderscheid tussen de groepen wordt voornamelijk bepaald door het aantal verplichte onderdelen bij een aanvraag voor extra

ondersteuning[1], toewijzing, plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. Voor de samenwerkingsverbanden PO komt hier nog bij dat in de groep met weinig regelgeving extra ondersteuning op relatief veel onderwijstypen wordt aangeboden en dat er nog veel werk te doen is om alle ontwikkelingsperspectieven op alle onderwijstypen op orde te krijgen. Voor de samenwerkingsverbanden VO geldt verder nog dat in de groep met weinig regelgeving het voorzieningenniveau en de deskundigheid van het vso niet aan de basis ligt voor de huidige organisatie en vormgeving van de extra ondersteuning.

Communicatie met externen. De clustering van samenwerkingsverbanden PO en VO voor het thema communicatie met externe partijen is succesvol verlopen. Er kunnen weer het beste twee groepen gemaakt worden. Voor de typeren van de groepen is de website van het samenwerkingsverband essentieel. De twee groepen onderscheiden zich hierop het sterkst. De meeste samenwerkingsverbanden PO en VO hebben een website met veel informatie over de organisatie, toewijzing en uitvoering van extra ondersteuning. Voor de samenwerkingsverbanden VO is ook nog het aantal doelgroepen van de website relevant; veel informatie op de website gaat samen met een groot aantal doelgroepen. Voor de samenwerkingsverbanden PO is er een andere belangrijke tweede factor, namelijk het betrekken van leerkrachten bij de uitvoer van passend onderwijs. Bij de grootste groep is dit een gezamenlijke taak van het samenwerkingsverband en de schoolbesturen en betrekt men de leerkrachten op veel uiteenlopende manieren bij het passend onderwijs: via e-mail of post, via informatiebijeenkomsten, via een adviesraad of -panel, via een speciaal loket of helpdesk en/of via project- of werkgroepen.

Financiering van Passend onderwijs. De financiële typering van samenwerkingsverbanden PO en VO vertoont duidelijke overeenkomsten. Opnieuw kunnen het beste twee groepen onderscheiden worden, in zowel het PO als VO. De kern van de financiële clustering van samenwerkingsverbanden PO en VO is gelegen in de omvang van de verevening. De overige significante indicatoren zijn hier direct uit af te leiden. Ruim de helft van de samenwerkingsverbanden PO en VO wordt toegewezen aan de groep met een relatieve gunstige verevening, de overige aan de groep met een ongunstige verevening. Dit komt

[1] Dat kunnen zijn: ondersteuningsvraag van de leerling, diagnostische informatie, ontwikkelingsgegevens uit het leerlingvolgsysteem, informatie over handelingsplan, ontwikkelingsperspectief, verzuimgegevens, handelingsgerichte diagnostiek en/of aanpak van leraar, handelingsverlegenheid van school, (on)mogelijkheden binnen Schoolondersteuningsprofiel, informatie over thuissituatie, wensen van ouders, (verwachte) duur van ondersteuning en/of budget(indicatie) van gevraagde onderwijsondersteuning.

overigens niet overeen met een strikte scheiding tussen het hebben van een positieve dan wel negatieve vereveningsopdracht[2].

Monitoring en evaluatie. Een typering maken voor de evaluatie en monitoring van Passend onderwijs is redelijk goed mogelijk voor samenwerkingsverbanden PO, maar slechts matig voor samenwerkingsverbanden VO. De sterkst onderscheidende indicator is het hebben van SMART(I) geformuleerde doelstellingen voor Passend onderwijs. Hier hangt het tweede significante kenmerk voor samenwerkingsverbanden PO direct mee samen: het type doelstellingen voor Passend onderwijs. Voor samenwerkingsverbanden VO is de tweede relevante indicator het beschikken over een plan om het aantal thuiszitters tegen te gaan.

Superclustering. De thema-overstijgende clustering van samenwerkingsverbanden PO en VO is goed verlopen. Er kunnen het beste weer twee groepen gemaakt worden. De twee groepen van samenwerkingsverbanden PO die voortkomen uit superclustering zijn van vrijwel gelijke omvang. De eerste groep is te typeren als samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening (veel doelgroepen en veel vormen) en veel informatie op hun website, veel aandacht voor het betrekken van leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs. De verantwoordelijkheid voor het betrekken van leerkrachten ligt bij de samenwerkingsverbanden én schoolbesturen. De tweede groep van samenwerkingsverbanden PO heeft geen of een minder uitgebreide centrale dienstverlening, een minder informatieve website en betrekken leerkrachten relatief weinig. Ze zien dit laatste vooral als een taak voor de schoolbesturen. De omvang van de verevening van de eerste groep is enigszins gunstiger dan die van de tweede groep, maar het verschilt dusdanig weinig van elkaar dat deze indicator maar geringe bijdrage levert aan de superclustering.
Twee-derde van samenwerkingsverbanden VO wordt toegewezen aan de eerste groep. Het zijn samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening (veel doelgroepen en veel vormen) en veel procedures voor de toewijzing, plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. De tweede groep van samenwerkingsverbanden VO heeft geen centrale dienstverlening, weinig procedures rondom de toewijzing, plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. De omvang van de verevening speelt op het VO geen rol van betekenis.

---

[2] Bij de groep samenwerkingsverbanden PO met een gunstige verevening is de verevening uitgedrukt als percentage van de zware ondersteuningskosten gemiddeld +24%, met een minimum van -6% en maximum van +88%. Bij de groep samenwerkingsverbanden PO met de ongunstige verevening is het gemiddelde -19%, het minimum -35% en het maximum: -9%.
Bij de groep samenwerkingsverbanden VO met een gunstige verevening is de verevening uitgedrukt als percentage van de zware ondersteuningskosten gemiddeld +28%, met een minimum van -1% en maximum van +99%. Bij de groep samenwerkingsverbanden VO met de ongunstige verevening is het gemiddelde -16%, het minimum -48% en het maximum: +16%.

De diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen. De documentanalyse van de Ondersteuningsplannen levert weinig extra informatie op om de typering van de samenwerkingsverbanden PO en VO nader te specificeren. De resultaten indiceren dat voor de grootste groep in het PO – de groep met een uitgebreide centrale dienstverlening, veel informatie op de website en veel aandacht voor leerkrachten – ook geldt dat ze hun beoogde onderwijsresultaten vaak wat concreter op schrift vastgelegd hebben dan samenwerkingsverbanden PO in de andere groep. In zijn algemeenheid kan hier nog aan toegevoegd worden dat er geen aanwijzingen gevonden zijn dat door onderscheid te maken in lichte- en zware vormen van extra ondersteuning de typering van de samenwerkingsverbanden anders uit zou pakken.
Een vergelijking van de meerjarenbegroting tussen de samenwerkingsverbanden gaat wel goed aan de batenkant, maar niet aan de lastenkant. Dit laatste is de meest interessante kant als het gaat om de beoordeling van doelmatigheid en efficiëntie. De specificatie van de lasten is dusdanig divers dat een goede vergelijking tussen samenwerkingsverbanden niet mogelijk is. Samenwerkingsverbanden voeren erg verschillende posten op en de naamgeving en omschrijving van die posten is niet eenduidig. Bovendien gaat het bij de meerjarenbegroting slechts om geraamde kosten, niet om werkelijke bestedingen van het samenwerkingsverband. Voor dat laatste moet naar de jaarrekeningen van samenwerkingsverbanden worden gekeken.

Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat er een zinvolle typering van samenwerkingsverbanden PO en VO gemaakt kan worden. In het PO kenmerken ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden door een uitgebreide centrale dienstverlening hebben en uitvoerige communicatie richting externe betrokkenen. Ze hebben een website met veel informatie over de organisatie, toewijzing en/of uitvoering (extra) ondersteuning en betrekken de leerkrachten op diverse manieren bij de uitvoer van Passend onderwijs. Ook hebben ze meestal een (licht) positieve vereveningsopdracht. In het VO heeft twee-derde van de samenwerkingsverbanden een uitgebreide centrale dienstverlening. Daarnaast kenmerken ze zich doordat ze relatief veel procedures voor de toewijzing, plaatsing en terugplaatsing leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften hebben vastgelegd. De stromingsprocedures tussen de verschillende onderwijstypen zijn daardoor voor iedereen duidelijk. Dit verkleint de kans op de onwenselijke situatie dat de ondersteuning die een leerling geboden wordt schoolafhankelijk is.

Dit onderzoek is te beschouwen als een nulmeting van de diversiteit in organisatie-, vormgevings- en/of uitvoeringsniveau van het Passend onderwijs tussen samenwerkingsverbanden in het PO en VO. Passend onderwijs is nog maar net van start gegaan. Hetzelfde geldt ook voor de samenwerkingsverbanden. Ze zijn nog lang niet uit ontwikkeld. De ontwikkelingsperspectieven zijn bijvoorbeeld vaak nog niet op orde voor alle

leerlingen, de Ondersteuningsplannen worden tussentijds bijgesteld en de evaluatie en monitoring van Passend onderwijs staat nog in de kinderschoenen. Uit deelonderzoek A is naar voren gekomen dat directeuren van samenwerkingsverbanden de deadlines van de invoering als krap hebben ervaren. De huidige typering van samenwerkingsverbanden is dan ook een momentopname. Een nieuwe typering in het kader van bijvoorbeeld het geplande lange termijn evaluatieonderzoek zal sowieso tot andere clusterindeling leiden omdat samenwerkingsverbanden zelf veranderen. De hier gepresenteerde methode van latente clusteranalyses op basis van een internetvragenlijst en kengetallen kunnen wel opnieuw toegepast worden. De internetvragenlijst is toekomstbestendig en de kengetallen van de samenwerkingsverbanden worden jaarlijks herzien. Het is dan bijvoorbeeld mogelijk om de nieuwe clusterindeling van een samenwerkingsverband te vergelijken met de clusterindeling ten tijde van de start van Passend onderwijs.

1 Inleiding

Per 1 augustus 2014 is de Wet Passend Onderwijs in werking getreden. Daarmee is een grote wijziging in het Nederlands onderwijsstelsel doorgevoerd. Het onderwijs voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften in het primair (PO) en voorgezet onderwijs (VO) is niet langer centraal maar decentraal georganiseerd. De financiering ervan is niet langer 'open-eind' maar budgettair begrensd. De scholen hebben zorgplicht gekregen. Ze moeten alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een goede onderwijsplek bieden. Er zijn zes doelstellingen bij de Wet Passend Onderwijs geformuleerd. Voor een uitvoerige bespreking wordt verwezen naar deelrapport A (Jepma en Beekhoven, 2015). Hier volstaat een korte opsomming van de doelen:

- Duidelijkheid over bepalingen en toewijzing van extra ondersteuning;
- Minder bureaucratie rondom aanvraag en toewijzing van extra ondersteuning;
- Bevordering van competenties van docenten;
- Voorkomen van ongeoorloofde thuiszitters;
- Betere afstemming en samenwerking tussen onderwijs en jeugdzorg;
- Budgettaire beheersbaarheid en transparante besteding van middelen.

Het uiteindelijke doel van de Wet Passend Onderwijs is dat het Nederlands onderwijsstelsel beter is ingericht voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften zodat ze succesvolle school- en arbeidsloopbanen hebben.

Voor de uitvoering van de Wet Passend Onderwijs werken reguliere en speciale scholen samen in 152 samenwerkingsverbanden; 77 voor het PO en 75 voor het VO. Welke verantwoordelijkheden de samenwerkingsverbanden hebben is vastgelegd in wettelijke voorschriften (zie Wet Passend Onderwijs). Ze zijn *niet* verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs of de uitvoering van de zorgplicht - dat ligt bij de schoolbesturen - , maar ze moeten er wel de juiste voorwaarden voor scheppen. Zo heeft een samenwerkingsverband als taak te voorkomen dat een leerling ongeoorloofd thuis komt te zitten. Ook moet een samenwerkingsverband zorgen voor een samenhangend geheel van extra ondersteuningsvoorzieningen en de benodigde financiële middelen daarvoor beschikbaar stellen.

Hoe de samenwerkingsverbanden hun opdracht in de praktijk vormgeven, welke keuzes ze daarbij maken en wat de motieven daarvoor zijn, is vastgelegd in een Ondersteuningsplan. Een Ondersteuningsplan geeft een beschrijving van 1) de missie en visie, 2) de bestuurlijke organisatie van een samenwerkingsverband, 3) de interne organisatorische en financiële processen die van belang zijn voor de uitvoering van Passend onderwijs, 4) de afspraken met

externe partijen zoals de gemeente (bijvoorbeeld jeugdzorg, leerlingenvervoer) en cluster-1 en cluster-2-scholen, 5) de wijze van monitoring en evaluatie van de kwaliteit van Passend onderwijs (kwaliteitszorg) en 6) de meerjarenbegroting. Wat betreft het derde punt beschrijft een Ondersteuningsplan bijvoorbeeld de procedures voor het vaststellen van extra ondersteuningsbehoefte bij een leerling, de toewijzing van extra ondersteuning, de plaatsing van leerlingen vanuit het reguliere basisonderwijs (bao) of voortgezet onderwijs naar het speciaal basisonderwijs (sbao), speciaal onderwijs (so) of voortgezet speciaal onderwijs (vso) en omgekeerd (terugplaatsing). Ook de procedures rond de verdeling van financiële middelen zijn beschreven.

In een Ondersteuningsplan staan in zijn algemeenheid uniform geldende afspraken. Ze zijn geldig voor alle betreffende scholen en schoolbesturen binnen een samenwerkingsverband. Echter, uitzonderingen hierop zijn goed mogelijk. De samenwerkingsverbanden hebben van de overheid veel vrijheid gekregen in de manier waarop ze Passend onderwijs in hun regio inrichten en uitvoeren. De vrijheid zorgt ervoor dat samenwerkingsverbanden vrij sterk van elkaar verschillen, zowel op papier (Ondersteuningsplan) als in de praktijk. Hier bovenop komen nog de algemene stelselverschillen tussen PO en VO die op hun beurt ook leiden tot verschillen tussen samenwerkingsverbanden. De diversiteit van samenwerkingsverbanden heeft zowel voor- als nadelen. Een belangrijk voordeel is dat recht gedaan kan worden aan specifieke lokale of regionale situaties, wensen en behoeften. Een belangrijk nadeel kan zijn dat een leerling met een bepaalde ondersteuningsbehoefte in het ene samenwerkingsverband andere ondersteuning krijgt dan in een ander samenwerkingsverband. Hoewel dit vaak lastig aan ouders en direct betrokkenen uit te leggen is, hoeft dit niet automatisch een onwenselijke situatie te betekenen. Er zijn immers meerdere wegen die naar Rome leiden. Zolang een zo succesvol mogelijke school- en arbeidsloopbaan van de betreffende leerling maar gewaarborgd is, is er geen direct gevaar. Lange termijn onderzoek naar de effecten van passend onderwijs is noodzakelijk om hier duidelijkheid over te krijgen.

Om op korte termijn toch een inschatting van het potentiële risico te kunnen maken, is onderzoek naar typering van de samenwerkingsverbanden zinvol. Het gaat er dan om of er groepen van samenwerkingsverbanden te onderscheiden zijn die zich kenmerken door een lager organisatie-, vormgevings- en/of uitvoeringsniveau van het Passend onderwijs. Bij dergelijke samenwerkingsverbanden is het wel degelijk mogelijk dat de school- en arbeidsloopbaan van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften gevaar loopt. Er zal daartoe in eerste instantie moeten worden vastgesteld op welke aspecten samenwerkingsverbanden het sterkst van elkaar verschillen. Potentieel gaat het om erg veel en erg diverse aspecten. Systematisch trechteren van de informatie is noodzakelijk om de meest relevante aspecten boven tafel te krijgen. De focus moet dan liggen op beleidsrelevante aspecten omdat samenwerkingsverbanden hierop kunnen sturen. Enkele kengetallen zoals

aantal schoolbesturen of regio horen er niet bij - omdat het vaststaande contextkenmerken zijn-, maar de proportie sbao-scholen op het totaal aantal scholen daarentegen wel. Aangezien het aantal mogelijke beleidsrelevante aspecten nogal groot is, is het zinvol om ze in te delen in zes thema's die enerzijds aansluiten bij de doelen van Passend onderwijs en anderzijds bij de onderwerpen die in een Ondersteuningsplan beschreven worden:

- Aansturing en besluitvorming;
- Organisatie en vormgeving basisondersteuning;
- Organisatie en vormgeving extra ondersteuning;
- Communicatie externen;
- Financiering van Passend onderwijs;
- Monitoring en evaluatie.

Binnen elk thema kan dan naar een betekenisvolle clustering van samenwerkingsverbanden gezocht worden. Mogelijk kan ook nog een thema-overstijgende clustering van samenwerkingsverbanden gemaakt worden, een superclustering. Bovenstaande leidt tot de volgende onderzoeksvragen voor dit korte termijn evaluatieonderzoek:

- *Zijn samenwerkingsverbanden te clusteren op beleidsrelevante thema's met betrekking tot de organisatie, vormgeving en uitvoering van Passend onderwijs?*
- *Hoe zijn de clusters van samenwerkingsverbanden te typeren per thema en thema-overstijgend?*
- *In hoeverre verschilt de typering van clusters van samenwerkingsverbanden PO van die van samenwerkingsverbanden VO?*

De opbouw van dit rapport is als volgt. In Hoofdstuk 2 is de methode van het onderzoek beschreven. Het begint met een beschrijving van de databronnen (2.1), gevolgd door de databewerkingen (2.2) en een toelichting op de uitgevoerde analyses; latente clusteranalyse (2.3) en document-analyse (2.4). Hoofdstuk 3 geeft een beknopte weergave van de belangrijkste resultaten van de latente clusteranalyse per thema (3.1. tot en met 3.6) en thema-overstijgend (3.7). De resultaten van de document-analyse op de Ondersteuningsplannen komen op beknopte wijze aan de orde in Hoofdstuk 4, uitgesplitst naar samenwerkingsverbanden PO (4.1) en VO (4.2). In Hoofdstuk 5 worden de onderzoeksvragen beantwoord, de resultaten bediscussieerd en de conclusies over dit deelonderzoek getrokken. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de gebruikte literatuur. Tot slot volgen er 10 appendices. Deze appendices bevatten een uitvoerige bespreking van methode en de resultaten van de latente clusteranalyses en de document-analyse en zijn vrij technisch van aard.

2 Methode

2.1 Databronnen en dataverzameling

Aan de basis van de typering van de samenwerkingsverbanden PO en VO liggen een drietal databronnen. Allereerst is dat het databestand met de kengetallen van de samenwerkingsverbanden per 1 oktober 2013. Ze zijn openbaar gemaakt via de website Passend onderwijs http://www.passendonderwijs.nl/. Het databestand bevat per samenwerkingsverband een overzicht van diverse kengetallen die aan de basis liggen van de bekostiging van Passend onderwijs door de overheid. Voor dit onderzoek is een selectie gemaakt uit de beschikbare kengetallen. Meegenomen zijn het aantal bao-, sbao-, so -, vo[3]-, vso[4]-leerlingen in de periode 2010 tot en met 2013, het aantal bao-, sbao-, so-, vo-, vso-scholen en het aantal schoolbesturen, de omvang van de verevening en het zware ondersteuningsbudget (beide uitgedrukt in euro's).

De tweede databron betreft het databestand met gegevens afkomstig van de internetvragenlijst die ook in deelrapport A aan de orde is. De internetvragenlijst is ontwikkeld door Sardes. De basis wordt gevormd door de zogenaamde *throughput*-indicatoren (ECPO, 2013). De indicatoren hebben voornamelijk betrekking op de organisatie, het aanbod, de toewijzing en de uitvoering van extra ondersteuning. De vragenlijst is uitgetest bij vier personen die nauw betrokken zijn bij de uitvoering van Passend onderwijs in de praktijk: een directeur van een samenwerkingsverband, een schoolbestuurder, een voorzitter van een Raad van bestuur van so-scholen en een intern begeleider van een cluster-4-school. Hun commentaar is verwerkt in de definitieve versie van de vragenlijst. In de periode begin november tot half december 2014 is de enquête opengesteld voor alle directeuren/coördinatoren van de samenwerkingsverbanden PO en VO. De directeuren/coördinatoren hebben per email een uitnodiging voor deelname ontvangen. Daarna is nog een set van respons verhogende maatregelen uitgevoerd (zie ook deelrapport A). Uiteindelijk hebben 96 van 152 directeuren/coördinatoren de vragenlijst volledig ingevuld, hetgeen neerkomt op een respons van 63%. Er is geen verschil in respons tussen samenwerkingsverbanden PO en VO. Over de representativiteit is in deelrapport A uitvoerig gerapporteerd. Geconcludeerd is dat de samenwerkingsverbanden PO en VO die deel hebben genomen aan de internetvragenlijst een adequate afspiegeling vormen van alle samenwerkingsverbanden PO en VO.

[3] Dit is inclusief de leerlingen met leerwegondersteuning (Lwoo) en leerlingen in het Praktijk Onderwijs (pro).
[4] Categorie 1, 2 en 3 leerlingen in het so en vso.

De derde databron zijn 50 Ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden PO en VO. Op de Ondersteuningsplannen is een documentanalyse uitgevoerd. Omwille van efficiency betreffen de 50 geanalyseerde Ondersteuningplannen een aselecte steekproef uit 54 Ondersteuningsplannen die reeds door de Inspectie van het Onderwijs zijn geanalyseerd. De Inspectie van het Onderwijs is in het voorjaar van 2014 gestart met een evaluatieonderzoek naar de mate waarin de Ondersteuningsplannen van samenwerkingsverbanden voldoen aan de wettelijke vereisten. De indicatoren voor de wettelijke eisen zijn voor het huidige onderzoek aangevuld met indicatoren die enerzijds meer gedetailleerd het voldoen aan de wettelijke vereisten vaststellen en anderzijds een beeld geven van hoe de ‘throughput’-indicatoren op papier zijn vastgelegd.

2.2 Databewerkingen en data-analyse

Om de typering van samenwerkingsverbanden op zoveel mogelijk samenwerkingsverbanden PO en VO te betrekken zijn de eerste twee databronnen als uitgangspunt genomen. Ze geven een goed beeld van de feitelijke organisatie, aanbod, toewijzing en uitvoering van de basis- en extra ondersteuning van een samenwerkingsverband. De derde databron dient ter verdieping en aanvulling.

De kengetallen van de website en vragen uit de internetvragenlijst zijn onderverdeeld in zes thema’s, te weten:

- Aansturing en besluitvorming;
- Organisatie en vormgeving basisondersteuning;
- Organisatie en vormgeving extra ondersteuning;
- Communicatie externen;
- Financiering van Passend onderwijs;
- Monitoring en evaluatie.

Alle geselecteerde kengetallen van de website hebben betrekking op de financiering van Passend onderwijs. Ze zijn bewerkt tot beleidsrelevante indicatoren, zoals de proportie sbao-leerlingen op het totaal van schoolgaande leerlingen en de omvang van de verevening op het totale budget voor zware ondersteuning. De beleidsrelevante vragen uit de internetvragenlijst zijn geselecteerd en gesorteerd naar thema. Het resulteert in een sterk uiteenlopend aantal indicatoren per thema: van zes bij het thema monitoring en evaluatie tot zeventien bij het thema organisatie en vormgeving extra ondersteuning. Vervolgens zijn thema-specifieke en thema-overstijgende latente clusteranalyses uitgevoerd. Er is doorlopend onderscheid gemaakt tussen samenwerkingsverbanden PO en VO, met het accent op het aanduiden van overeenkomsten en verschillen tussen PO en VO.

2.3 Latente clusteranalyse

Bij een clusteranalyse wordt nagegaan of samenwerkingsverbanden systematisch kunnen worden ingedeeld in zo min mogelijk gelijksoortige groepen (clusters). Bij de analyses wordt gezocht naar een balans tussen zoveel mogelijk gelijkheid (homogeniteit) binnen een cluster en tegelijkertijd zoveel mogelijk ongelijkheid (heterogeniteit) tussen de clusters. Gekozen is om latente clusteranalyses toe te passen. Latente clusteranalyses hebben drie belangrijke voordelen boven traditionele clusteranalyses: 1) de antwoordschalen van de indicatoren hoeven niet hetzelfde te zijn, 2) de indicatoren mogen onderling samenhangen en 3) er ligt een model aan de berekeningen ten grondslag. Het model maakt het mogelijk dat de fit en bijdrage van de indicatoren aan de clustering op significantie getoetst kunnen worden. Verder wordt voor elke samenwerkingsverband eerst een ‘lidmaatschapskans’ voor een bepaald cluster berekend en pas daarna volgt de toewijzing aan het best passende cluster. Dat is het cluster met de hoogste lidmaatschapkans.

In dit onderzoek is per thema een latente clusteranalyse uitgevoerd. Binnen elk thema is naar betekenisvolle groepen (clusters) van samenwerkingsverbanden gezocht. De typering van de samenwerkingsverbanden is gedaan door te beschrijven hoe de verkregen clusters van elkaar te onderscheiden zijn op de belangrijkste indicatoren per thema. Door de significante en relevante indicatoren van de samenwerkingsverbanden per thema te bewaren en deze opnieuw te gebruiken voor een overkoepelende latente clusteranalyse is onderzocht of een superclustering van samenwerkingsverbanden PO en VO mogelijk en zinvol is. Naast deze superclusteringsmethode zijn nog twee alternatieve superclusteringsmethoden uitgevoerd. Hiermee is een breder beeld van de resultaten van de superclustering verkregen. Het geeft inzicht in de stabiliteit: leidt variatie in methode tot wezenlijk andere relevante indicatoren?

Er zijn enkele randvoorwaarden voor de latente clusteranalyses in dit onderzoek. Per thema wordt gestreefd naar een zo spaarzaam mogelijk oplossing. In de praktijk komt dit neer op twee of drie clusters. Een oplossing met meer dan drie clusters is wel onderzocht, maar bleek niet zinvol te zijn omdat het aantal samenwerkingsverbanden per cluster al snel te klein werd voor een goede interpretatie van de resultaten. Verder vindt de clustering plaats op basis van minimaal twee indicatoren per thema en moet de clusteroplossing stabiel en interpreteerbaar zijn. De latente clusteranalyses zijn uitgevoerd met het softwarepakket Latent Gold (versie 4.5, Vermunt en Magidson, 2005).

Nadere technische details over alle door ons uitgevoerde latente clusteranalyses zijn opgenomen in Appendix 1.

2.4 Diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen

De resultaten van de latente clusteranalyses dienen als vertrekpunt voor de diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen. Het doel van de diepte-analyse is het vinden van aanvullende beleidsrelevante indicatoren die aansluiten bij de thema's van de clusteranalyses maar die in de internetvragenlijst niet of onvoldoende aan de orde zijn geweest. Deze ondersteuningsplan-indicatoren kunnen leiden tot een verbreding of verdieping van de algemene typering van samenwerkingsverbanden, en eventueel ook tot een nadere specificatie van de twee superclusters van samenwerkingsverbanden PO en VO.

De focus bij de diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen is gelegd op de beoogde resultaten van onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, het onderscheid in lichte en zware vormen van extra ondersteuning, de communicatie richting leerkrachten en de monitoring en evaluatie van Passend onderwijs. In de onderwijspraktijk wordt vaak onderscheid gemaakt tussen lichte en zware vormen van extra ondersteuning, maar in de internetvragenlijst is dit samengenomen. Lichte extra ondersteuningsvoorzieningen zijn vormen van extra ondersteuning die de basisondersteuning overstijgen en die zowel in het reguliere bao- en vo-onderwijs, speciaal basisonderwijs (sbao) als in bovenschoolse speciale (tussen)voorzieningen (speciale klassen, rebound e.d.) kunnen worden aangeboden. Leerwegondersteuning (lwoo), praktijkonderwijs (pro) vallen onder lichte extra ondersteuning in het VO; ambulante begeleiding valt onder lichte extra ondersteuning in het PO. Zware extra ondersteuningsvoorzieningen betreffen vormen van ondersteuning in het speciaal onderwijs (so) en speciaal voortgezet onderwijs (vso), maar kunnen ook worden aangeboden in andere vormen van onderwijs als er bijvoorbeeld sprake is van inclusief onderwijs. Mogelijk dat met informatie over lichte en zware extra ondersteuning uit de Ondersteuningsplannen een meer gedifferentieerd beeld ontstaat van de organisatie en vormgeving van extra ondersteuning.

De Ondersteuningsplannen van 25 samenwerkingsverbanden PO en 25 samenwerkingsverbanden VO zijn gebruikt voor een uitvoerige documentanalyse. Omwille van de efficiëntie is aangesloten bij een recent onderzoek naar de Ondersteuningsplannen van de Inspectie van het Onderwijs. Ten tijde van de start van de dataverzameling voor dit onderzoek (najaar 2014) had de Inspectie van het Onderwijs al een vrij uitvoerige documentanalyse uitgevoerd op 55 Ondersteuningsplannen van samenwerkingsverbanden (28 PO en 27 VO). De Inspectie heeft de Ondersteuningsplannen onderzocht op vereisten waaraan deze volgens wettelijke voorschriften moeten voldoen. Men hanteert hiervoor een checklist met 25 procedurele en inhoudelijke items (zie voor een totaal overzicht Appendix 9). Voor het huidige onderzoek zijn slechts twee inhoudelijke items van belang:

- procedure voor verdeling, besteding en toewijzing van ondersteuningsmiddelen en –voorzieningen wordt beschreven in perspectief van de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8b);
- criteria rondom verdeling, besteding en toewijzing van ondersteuningsmiddelen en –voorzieningen wordt beschreven in perspectief tot de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8b).

De reden dat de andere items niet zijn meegenomen is gelegen in de sterke overlap met de items van de internetvragenlijst. Met de internetvragenlijst is informatie verkregen van 96 samenwerkingsverbanden en met de documentanalyse van de Inspectie van 55. Vanwege de hogere dekking is bij de analyses de voorkeur gegeven aan data van de internetvragenlijst.

Voor de diepte-analyse van Ondersteuningsplannen is een random steekproef getrokken van 25 Ondersteuningsplannen PO en 25 Ondersteuningplannen VO uit het totaal van 55 Ondersteuningsplannen die door de Inspectie zijn geanalyseerd. De Ondersteuningsplannen van samenwerkingsverbanden zijn door twee onderzoeksmedewerkers met ervaring in Passend onderwijs (J. Ketellapper en L. Schallies) onderzocht op verrijkende informatie die gebruikt kan worden om de typering van de samenwerkingsverbanden nader te specificeren.

Koppeling van de resultaten van de diepte-analyse met de resultaten van de superclustering is maar in beperkte mate mogelijk. In totaal zijn er 77 samenwerkingsverbanden PO. Door de Inspectie van het Onderwijs zijn 28 Ondersteuningsplannen PO in de zomer/najaar van 2014 geanalyseerd. De internetvragenlijst is door de directeuren/coördinatoren van 18 van de 28 samenwerkingsverbanden PO ingevuld (64%). Van deze 18 samenwerkingsverbanden is volledige informatie beschikbaar en kan een relatie gelegd worden met de uitkomsten van de superclustering. In het VO zijn in totaal 75 samenwerkingsverbanden. De Inspectie van het Onderwijs heeft 27 Ondersteuningsplannen VO geanalyseerd. De internetvragenlijst is door de directeuren/coördinatoren van 15 van de 27 samenwerkingsverbanden ingevuld (56%). Van deze 15 samenwerkingsverbanden is dus volledige informatie aanwezig, ook over de superclustering. De beperkte omvang van samenwerkingsverbanden PO en VO met volledige data maakt dat de diepteanalyse van de Ondersteuningsplannen vooral beschrijvend van aard is en dat conclusies met de nodige voorzichtigheid getrokken moeten worden. De reden van de geringe overlap is gelegen in de planning van dit korte termijn onderzoek. De uitvoer van de diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen en het openstellen van de internetvragenlijst is noodzakelijkerwijs gelijktijdig geweest.

3 Resultaten clusteranalyse

3.1 Thema aansturing en besluitvorming

Er zijn diverse indicatoren uit de internetvragenlijst bruikbaar voor de latente clusteranalyse van het thema aansturing en besluitvorming van de samenwerkingsverbanden. Ze brengen samen goed in beeld op welke manier samenwerkingsverbanden in hun regio sturing geven aan de schoolbesturen, scholen en andere partijen, in welke mate ze daarbij een leidende rol op zich nemen en hoe de besluitvorming rondom de organisatie van extra onderwijsondersteuning in de praktijk verloopt. Het gaat om de volgende zeventien indicatoren:

- aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening van samenwerkingsverband*#;
- aantal vormen van centrale dienstverlening van samenwerkingsverband*#;
- afspraken over doorgaande ondersteuning bij schoolveranderingen binnen samenwerkingsverband;
- afspraken over doorgaande ondersteuning met andere samenwerkingsverbanden bij overgang PO naar VO;
- beleidsrijkheid van invoering Passend onderwijs*;
- bovenschools professionaliseringsplan voor leraren;
- commissie voor toewijzing van extra ondersteuning;
- doorzettingsmacht van bestuur samenwerkingsverband bij moeilijke plaatsingen;
- integrale vorm van toewijzing onderwijsondersteuning én zorgondersteuning;
- omvang fte directeur samenwerkingsverband;
- omvang fte personeel in dienst van samenwerkingsverband*;
- regels voor besluitvorming;
- scheiding bestuur en intern toezicht;
- schoolbesturen die zorgplicht omzeilen;
- schoolondersteuningsprofielen volgens dezelfde procedure opgesteld;
- sturingsmodel voor organisatie van extra ondersteuning*;
- verloop besluitvorming over organisatie extra ondersteuning*.

Uit de latente clusteranalyse voor de samenwerkingsverbanden PO volgt dat ze het beste in twee groepen verdeeld kunnen worden. Zes indicatoren zijn daarbij het meest relevant omdat ze een significante bijdrage aan de clustering leveren. In bovenstaande lijst zijn ze gemarkeerd met een *. In de kern komt het erop neer dat de twee groepen samenwerkingsverbanden zich onderscheiden in de centrale dienstverlening. De overige relevante indicatoren hangen hier vrij direct mee samen. De meeste samenwerkingsverbanden PO (n=27 57%) zijn aan cluster 1

toegewezen. Ze zijn te typeren als samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening; ze hebben relatief veel doelgroepen en veel vormen van dienstverlening. Verder kenmerken ze zich door een beleidsrijke invoering van Passend onderwijs, een centraal of gemengd sturingsmodel en relatief veel personeel in dienst van het samenwerkingsverband. Overigens blijkt de besluitvorming rond de organisatie van extra ondersteuning in deze groep in het algemeen goed te verlopen. De overige samenwerkingsverbanden PO (cluster 2, n=20, 43%) contrasteren met de cluster-1-samenwerkingsverbanden PO op alle genoemde indicatoren. Ze hebben geen of een minder uitgebreide centrale dienstverlening. Daarnaast is er sprake van een beleidsarme invoering van Passend onderwijs, een decentraal aansturingsmodel, minder personeel in dienst van het samenwerkingsverband en een slechter verlopende besluitvorming.

Bij de samenwerkingsverbanden VO is de twee-clusteroplossing ook de beste oplossing. De twee groepen zijn goed van elkaar te onderscheiden op basis van slechts twee indicatoren: het aantal doelgroepen en het aantal vormen van centrale dienstverlening door het samenwerkingsverband. Ze zijn aangeduid met een # in bovenstaande lijst. Twee-derde van de samenwerkingsverbanden VO (n=33, 67%) is ingedeeld in cluster 1. Deze groep kenmerkt zich door een uitgebreide centrale dienstverlening met relatief veel doelgroepen en veel dienstverleningsvormen. De overige samenwerkingsverbanden VO (cluster 2, n=16, 33%) hebben geen of een minder uitgebreide centrale dienstverlening.

De typering van de samenwerkingsverbanden PO en VO wat betreft de aansturing en besluitvorming komt in hoofdlijnen op hetzelfde neer. Ze zijn goed van elkaar te onderscheiden door er twee groepen van te maken op basis van de uitgebreidheid van de centrale dienstverlening. Op het PO zijn daarnaast nog enkele andere relevante indicatoren gevonden, maar deze liggen in het verlengde van de uitgebreidheid van de centrale dienstverlening. Ze geven geen extra of andere duiding aan de clustering in het PO. De meeste samenwerkingsverbanden in het PO en VO hebben een opgetuigde vorm van centrale dienstverlening. Er worden vele vormen van dienstverlening aangeboden zoals (her)indiceren van leerlingen, professionalisering van medewerkers, informatie en advies aan betrokkenen, registratie en verwerking van klachten, toewijzing extra ondersteuning en/of beheer en administratie van middelen voor extra ondersteuning. Ook is de centrale dienstverlening bedoeld voor relatief veel betrokkenen zoals leerlingen, ouders, leerkrachten, intern begeleiders/zorgcoördinatoren en/of directies van scholen. De tweede groep van samenwerkingsverbanden in het PO of VO contrasteert hiermee. Er wordt geen of slechts een beperkte vorm van centrale dienstverlening geboden door de samenwerkingsverbanden.

Voor een uitgebreide (technische) weergave van de resultaten van de hier besproken latente clusteranalyse wordt verwezen naar Appendix 2.

3.2 Thema organisatie en vormgeving basisondersteuning

Er zijn vijf indicatoren beschikbaar in de internetvragenlijst die iets zeggen over de manier waarop samenwerkingsverbanden de basisondersteuning in de praktijk vormgeven. Het gaat om:

- aantal typen aanbieders[5] van basisondersteuning op reguliere scholen;
- plannen voor het versterken van de basisondersteuning*;
- proportie reguliere scholen dat de basisondersteuning op orde heeft;
- typering ambitieniveau basisondersteuning in vergelijking met norm van Inspectie van het Onderwijs;
- uniformiteit van het niveau van de basisondersteuning*.

Uit de clusteranalyse volgt dat twee indicatoren het meest relevant zijn voor de clustering van samenwerkingsverbanden PO. Ze dragen significant bij aan de clustering. Het gaat om het plannen hebben voor versterking van de basisondersteuning en de mate van uniformiteit van het basisondersteuningsniveau binnen een samenwerkingsverband. Ze zijn in de lijst hierboven gemarkeerd met een *. Samenwerkingsverbanden PO zijn het beste te onderscheiden in twee groepen. De grootste groep (n=42, 86%) heeft plannen voor verdere versterking van de basisondersteuning en het niveau van de basisondersteuning verschilt veelal van school tot school. De kleinste groep (n=5, 14%) doet minder aan het versterken van de basisondersteuning en er is meestal een uniform geldend niveau van basisondersteuning op de reguliere po-scholen.

De latente clusteranalyse voor de typering van de samenwerkingsverbanden VO is minder succesvol. Er kunnen wel twee groepen gemaakt worden, maar géén van de vijf indicatoren levert een significante bijdrage aan de groepsvorming. De samenwerkingsverbanden VO zijn niet zinvol nader te typeren op basis van de vormgeving van de basisondersteuning; ze lijken te veel op elkaar.

Samenvattend kan gezegd worden dat een typering van de samenwerkingsverbanden met betrekking tot de vormgeving van de basisondersteuning alleen in redelijk mate mogelijk is voor samenwerkingsverbanden PO. Er zijn twee groepen in het PO te onderscheiden. De meeste samenwerkingsverbanden hebben een uniform vastgesteld niveau van basisondersteuning en willen de basisondersteuning in de toekomst versterken. Daarnaast is er een kleine groep met een minder centraal gestuurd beleid voor de basisondersteuning. Er zijn

[5] Dit is de som van de volgende zes categorieën: eigen leraar van school, medewerker(s) van de eigen school, medewerker(s) andere scholen, medewerker(s) in dienst van het samenwerkingsverband, medewerker(s) in dienst van gesubsidieerde zorginstellingen, medewerker(s) van externe organisaties en instellingen.

geen concrete plannen voor het versterken van de basisondersteuning op reguliere basisscholen en het niveau van basisondersteuning is pluriformer.

In Appendix 3 staat een uitgebreide (technische) bespreking van de resultaten van de latente clusteranalyse voor het thema organisatie en vormgeving van de basisondersteuning.

3.3 Thema organisatie en vormgeving extra ondersteuning

De clusteranalyse met betrekking tot de organisatie en vormgeving van extra ondersteuning is uitgevoerd met een set van indicatoren die zijn oorsprong vindt in de internetvragenlijst. Het gaat om de volgende zeventien indicatoren:

- Aantal algemeen geldende factoren dat bepalend is voor de organisatie van extra ondersteuning;
- Aantal informatiebronnen voor het opstellen van een extra ondersteuningsvraag;
- Aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden*;
- Aantal situaties waarvoor procedures voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld*#;
- Aantal situaties waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld*#;
- Aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag*#;
- Aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning#;
- Autonomie van individuele schoolbesturen is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning;
- Behoud expertise binnen sbao, so of vso is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning#;
- Deel van de scholen dat een ontwikkelingsperspectief heeft opgesteld voor alle leerlingen die extra ondersteuning krijgen of nodig hebben;
- Dekkend aanbod van extra ondersteuning;
- Hoogste niveau waarop een besluit over extra ondersteuning wordt genomen;
- Hoogste niveau dat extra ondersteuning kan aanvragen;
- Integratie regulier en speciaal onderwijs en/of streven naar inclusief onderwijs zijn bepalend voor organisatie van extra ondersteuning;
- Mate waarin er een ontwikkelingsperspectief is opgesteld voor alle leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften per onderwijstype*;
- Voorzieningenniveau van bovenschoolse (tussen)-voorzieningen, sbao/so-scholen en/of vso-scholen is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning#;
- Wijze waarop extra ondersteuning wordt toegekend.

De resultaten van de latente clusteranalyse laten zien dat de samenwerkingsverbanden PO het beste in twee groepen zijn te verdelen op basis van vijf indicatoren. De indicatoren zijn gemarkeerd met een * in bovenstaande lijst. De grootste groep (n=34, 72%) bestaat uit samenwerkingsverbanden die op een groot aantal onderwijstypen extra ondersteuning aanbieden en die daarbij relatief weinig vaste regels hanteren. Ze hebben weinig criteria en procedures voor de toewijzing van extra ondersteuning, de plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. Een aanvraag voor extra ondersteuning bestaat uit relatief weinig verplichte onderdelen. Deze groep is echter nog niet helemaal klaar met de voorbereidingen voor Passend onderwijs. Een aanzienlijk deel van de bao- sbo- of so-scholen heeft nog niet alle ontwikkelingsperspectieven klaar voor alle leerlingen die extra ondersteuning krijgen. De overige samenwerkingsverbanden PO (n=13, 28%) kenmerken zich doordat er extra ondersteuning wordt aangeboden op een beperkter aantal onderwijstypen, veel regelgeving rondom de aanvraag en toewijzing van extra ondersteuning, de plaatsing en terugplaatsing van leerlingen, en de meeste schooltypen hebben de ontwikkelingsperspectieven voor alle leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte op orde.

De samenwerkingsverbanden VO kunnen ook het beste in twee groepen verdeeld worden. De indicatoren die een significante bijdrage leveren aan de tweedeling zijn in bovenstaande lijst aangeduid met een #. De helft van de samenwerkingsverbanden VO (n=25, 51%) kenmerken zich door relatief weinig regelgeving. Er zijn weinig criteria en procedures voor de toewijzing van extra ondersteuning, de plaatsing en terugplaatsing van leerlingen en ook een aanvraag voor extra ondersteuning bevat een beperkt aantal verplichte onderdelen. Verder valt op dat er relatief weinig vormen van extra ondersteuning zijn en dat het voorzieningenniveau van het vso en (tussen-)/bovenschoolse voorzieningen en de expertise van het vso zijn niet bepalend voor de huidige organisatiestructuur. De andere helft van de samenwerkingsverbanden VO (n=24, 49%) biedt een omvangrijker en meer georganiseerde vorm van extra ondersteuning aan. Er is meer regelgeving rondom de aanvraag, toewijzing en plaatsing en er zijn meer vormen van extra ondersteuning. Ook gaat men meer uit van wat er was in de oude structuur: het voorzieningenniveau en de deskundigheid van het vso zijn bepalend voor de nieuwe structuur.

Vergelijking clustering PO met VO

Een typering maken van de manier waarop samenwerkingsverbanden PO en VO de extra ondersteuning vormgeven is goed mogelijk door er twee groepen van te maken. Het onderscheid tussen de groepen wordt voornamelijk bepaald door de uitgebreidheid van de regelgeving rondom de aanvraag, toewijzing en plaatsing van leerlingen. Voor de samenwerkingsverbanden PO komt hier nog bij dat in de groep met weinig regelgeving extra ondersteuning op relatief veel onderwijstypen wordt aangeboden en dat er nog veel werk te doen is om alle ontwikkelingsperspectieven op alle onderwijstypen op orde te krijgen. Voor

de samenwerkingsverbanden VO geldt verder nog dat in de groep met weinig regelgeving het voorzieningenniveau en de deskundigheid van het vso niet aan de basis ligt voor de huidige organisatie en vormgeving van de extra ondersteuning.

In Appendix 4 zijn de resultaten van de latente clusteranalyse voor het thema organisatie en vormgeving van de extra ondersteuning uitvoeriger beschreven dan in deze paragraaf.

3.4 Thema communicatie externen

Diverse aspecten van de communicatie van de samenwerkingsverbanden met externe belanghebbenden (ouders, leerkrachten, gemeenten, ontvangende of toeleverende samenwerkingsverbanden, MBO-instellingen, Cluster-1 en 2-scholen en bedrijfsleven of toekomstige werkgevers) zijn bevraagd met behulp van de internetvragenlijst. Hieruit is een selectie gemaakt van tien indicatoren voor samenwerkingsverbanden PO. Voor samenwerkingsverbanden VO zijn er twee indicatoren extra: concrete afspraken met ontvangende MBO-instellingen en concrete afspraken met het bedrijfsleven of werkgevers. Hieronder staat de volledige lijst die de basis vormt voor de clusteranalyses:

- aantal doelgroepen voor website van samenwerkingsverband#;
- aantal onderwerpen waarover met gemeenten concrete afspraken zijn gemaakt;
- aantal vormen van betrekken leerkrachten bij uitvoering van Passend onderwijs*;
- afspraken met gemeenten over inzet aanvullende middelen voor onderwijs-zorgondersteuning;
- concrete afspraken met ontvangend Cluster-1 en -2-onderwijs;
- concrete afspraken met ontvangende samenwerkingsverband VO of toeleverende samenwerkingsverband PO;
- concrete afspraken met ontvangende MBO-instellingen;
- concrete afspraken met het bedrijfsleven of werkgevers;
- mate waarin het Schoolondersteuningsprofiel informatie geeft voor ouders om keuzegedrag te beïnvloeden;
- niveau waarop de primaire verantwoordelijkheid voor betrekken van leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs ligt (bij samenwerkingsverband, elke schoolbestuur apart, beide)*;.
- organisatie van overleg met gemeente (elke gemeente apart, alle gemeenten tegelijk of één gemeente namens alle andere gemeenten);
- website bevat informatie over organisatie, toewijzing en/of uitvoering (extra) ondersteuning*#.

De samenwerkingsverbanden PO kunnen het beste in twee groepen verdeeld worden op basis van drie communicatie-indicatoren. Ze zijn in bovenstaande lijst aangeduid met een *. De

grootste groep (n=28, 60%) wordt gevormd door samenwerkingsverbanden die op hun website veel informatie geven over de organisatie, toewijzing en uitvoering van Passend onderwijs, die samen met hun schoolbesturen verantwoordelijk zijn voor het betrekken van leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs en die dat op vele manieren doen. De andere groep (n=19, 40%) van samenwerkingsverbanden zijn hiermee in contrast: minder informatie over organisatie, toewijzing en uitvoering van Passend onderwijs op hun website, de verantwoordelijkheid voor het betrekken van de leerkrachten ligt alleen bij de schoolbesturen en de leerkrachten worden er op minder uitgebreide wijze bij betrokken.

Ook binnen de samenwerkingsverbanden VO kunnen het beste twee groepen onderscheiden worden. Alleen de twee aan de website gerelateerde communicatie-indicatoren leveren een significante bijdrage aan de clustering. Ze zijn in de lijst hierboven aangeduid met een #. De grootste groep (n=39, 79%) heeft veel informatie over de organisatie, toewijzing en uitvoering van Passend onderwijs op de website staan en de website is bedoeld voor relatief veel doelgroepen. Voor overige samenwerkingsverbanden (n=10, 21%) geldt het tegenovergestelde: weinig informatie op de website en het aantal doelgroepen is minimaal.

De clustering van samenwerkingsverbanden PO en VO wat betreft de communicatie met externe partijen is goed mogelijk door er twee groepen van te maken. Voor de typeren van de groepen is de website van het samenwerkingsverband essentieel; hierop onderscheiden de twee groepen zich het sterkst. De meeste samenwerkingsverbanden PO en VO hebben een website met veel informatie over de organisatie, toewijzing en uitvoering van extra ondersteuning. Voor de samenwerkingsverbanden VO is daarnaast nog het aantal doelgroepen van de website relevant; veel informatie op de website gaat samen met een groot aantal doelgroepen. Voor de samenwerkingsverbanden PO is er een andere belangrijke tweede factor, namelijk het betrekken van leerkrachten bij de uitvoer van passend onderwijs. Bij de grootste groep is dit een gezamenlijke taak van het samenwerkingsverband en de schoolbesturen en betrekt men de leerkrachten op veel uiteenlopende manieren bij het passend onderwijs: via e-mail of post, via informatiebijeenkomsten, via een adviesraad of -panel, via een speciaal loket of helpdesk en/of via project- of werkgroepen.

Voor een uitvoerige bespreking van de resultaten van deze latente clusteranalyse zie Appendix 5.

3.5 Thema financiering van Passend onderwijs

De clusteranalyse met betrekking tot de financiering van Passend onderwijs is gedaan met de relevante indicatoren van de internetvragenlijst en de bewerkte kengetallen van de website

Passend Onderwijs. Het gaat om de volgende set van indicatoren voor de samenwerkingsverbanden PO:

- aantal manieren om de negatieve verevening aan te pakken*;
- bekostiging van een hoger niveau voor basisondersteuning;
- bovenschools professionaliseringsbudget voor leraren;
- bronnen voor financiering van bovenschoolse voorzieningen;
- budgetindicatie als onderdeel van gevraagde onderwijsondersteuning;
- centrale dienstverlening voor beheer/administratie extra ondersteuningsmiddelen;
- groei in aantal schoolgaande sbao en bao-leerlingen tussen 2010 en 2013*;
- hoogte van organisatieniveau van budgethouder voor extra ondersteuning;
- mate van financiële expertise bij samenwerkingsverband;
- proportie sbao-leerlingen op totaal schoolgaande bao-leerlingen*;
- proportie sbao-scholen;
- proportie so-leerlingen op totaal schoolgaande sbao en bao-leerlingen*;
- proportie so-scholen;
- proportie verevening op totaal van de zware ondersteuningsmiddelen*;
- [6]type model voor financiering extra ondersteuning;
- verevening is medebepalend bij organisatie extra ondersteuning*;
- verwachte duur tot financieringsproblemen bij extra ondersteuning;
- vrijheid waarmee scholen hun extra ondersteuningsmiddelen mogen besteden.

Er zijn zes indicatoren die een significante bijdrage leveren aan de clustering in twee groepen van de samenwerkingsverbanden PO. Ze zijn in de lijst hierboven te herkennen door de *. De samenwerkingsverbanden die tot de grootste groep (62%, n=29) behoren hebben een gunstige financiële uitgangsituatie. Ze hebben een vrij sterk positieve proportie verevening op het totaal van de zware ondersteuningsmiddelen, oftewel een positieve vereveningsopdracht. De overige samenwerkingsverbanden PO (38%, n=18) staan er financieel ongunstiger voor: ze hebben een negatieve vereveningsopdracht. De samenwerkingsverbanden van de eerste groep kenmerken zich verder door relatief weinig sbao- en so-leerlingen en een iets gunstiger groei van de (s)bao-leerlingpopulatie in de afgelopen drie jaar. Maar deze indicatoren liggen direct aan de berekening van de vereveningsopdracht ten grondslag; ze vormen de onderbouwing voor de omvang. De overige financiële indicatoren leveren weinig extra informatie op over hoe een samenwerkingsverband georganiseerd zou kunnen zijn om in potentie financieel succesvol te zijn. De grootste groep van samenwerkingsverbanden PO staat er - zoals gezegd - financieel gunstig voor. Bij hen is de verevening bij de organisatie van extra ondersteuning

[6] De reservering van middelen voor onvoorziene financiële tekorten staat niet in deze lijst omdat er onvoldoende spreiding is tussen samenwerkingsverbanden PO.

relatief onbelangrijk en is er (vanzelfsprekend) geen enkele vorm van aanpak van een negatieve vereveningsopdracht aan de orde.

Voor het financieel typeren van de samenwerkingsverbanden VO is de latente clusteranalyse gestart met een gelijksoortige set van indicatoren als voor het PO. Het zijn:

- aantal manieren om de negatieve verevening aan te pakken#;
- bekostiging van een hoger niveau voor basisondersteuning;
- bovenschools professionaliseringsbudget voor leraren;
- bronnen voor financiering van bovenschoolse voorzieningen;
- budgetindicatie als onderdeel van gevraagde onderwijsondersteuning;
- centrale dienstverlening voor beheer/administratie extra ondersteuningsmiddelen;
- groei in aantal schoolgaande vo-leerlingen tussen 2010 en 2013;
- hoogte van organisatieniveau van budgethouder extra ondersteuning;
- mate van financiële expertise bij samenwerkingsverband;
- proportie lwoo-leerlingen op totaal schoolgaande vo-leerlingen;
- proportie pro-leerlingen op totaal schoolgaande vo-leerlingen;
- proportie verevening op totaal van de zware ondersteuningsmiddelen#;
- proportie vso-leerlingen op totaal schoolgaande vo-leerlingen#;
- proportie vso-scholen#;
- reservering van middelen voor onvoorziene financiële tekorten;
- type model voor financiering extra ondersteuning;
- verevening is medebepalend bij de organisatie extra ondersteuning#;
- verwachte duur tot financieringsproblemen bij extra ondersteuning#;
- vrijheid waarmee scholen hun extra ondersteuningsmiddelen mogen besteden.

De indicatoren die een significante bijdrage leverde aan de twee-clusteroplossing zijn weer gemarkeerd met een #. Ruim de helft van de samenwerkingsverbanden VO (62% , n=31) bevindt zich in een gunstige financiële situatie: de proportie verevening op het totaal van de zware ondersteuningsmiddelen is positief. De overige samenwerkingsverbanden VO (38%, n=18) hebben een negatieve vereveningsopdracht. Verder zijn de samenwerkingsverbanden VO uit de eerste groep te typeren als samenwerkingsverbanden met relatief weinig vso-scholen en vso-leerlingen. Evenals bij het PO zijn dit indicatoren die direct de omvang van de verevening bepalen. Wat betreft de overige significante financiële indicatoren valt alleen nog op dat de eerste groep van samenwerkingsverbanden geen manieren (hoeft te) hanteren om de negatieve vereveningsopdracht aan te pakken en dat ze geen financiële problemen binnen 5 jaar verwachten bij het aanbieden van extra ondersteuning. Ook deze financiële indicatoren hangen direct samen met de vereveningsopdracht waar ze voor staan.

De financiële typering van samenwerkingsverbanden PO en VO vertoont duidelijke overeenkomsten. Er zijn twee groepen van samenwerkingsverbanden te onderscheiden in zowel het PO als VO. De kern van de financiële clustering van samenwerkingsverbanden PO en VO is gelegen in de omvang van de vereveningsopdracht. De overige significante indicatoren zijn hier direct uit af te leiden. Dit impliceert dat er geen indicatoren gevonden zijn die een aanwijzing kunnen zijn voor hoe samenwerkingsverbanden het beste financieel georganiseerd zou moeten zijn om Passend onderwijs efficiënt uit te kunnen voeren.

Appendix 6 geeft een uitgebreide (technische) bespreking van de resultaten van de latente clusteranalyse voor het thema financiering van Passend onderwijs.

3.6 Thema monitoring en evaluatie

Voor de typering van de samenwerkingsverbanden PO en VO met betrekking tot de evaluatie en monitoring van Passend onderwijs zijn vijf beleidsrelevante indicatoren beschikbaar:

- beleid toekomstige schoolontwikkeling in Schoolondersteuningsplan;
- frequentie toepassen van kwaliteitszorgcyclus;
- plan voor aanpak thuiszitters#;
- SMART(I) doelen geformuleerd*#[7];
- type doelstellingen voor Passend onderwijs*.

Uit de resultaten van de latente clusteranalyse volgt dat de samenwerkingsverbanden PO redelijk goed van elkaar te onderscheiden zijn door er twee groepen van te maken. Twee indicatoren uit de lijst dragen significant bij aan de clustering (gemarkeerd met een *). De groepen zijn van vrijwel gelijke omvang. Ruim de helft van de samenwerkingsverbanden PO (cluster 1: n=25, 54%) heeft zowel kwantitatief als kwalitatief georiënteerde doelstellingen die SMART(I) geformuleerd zijn. De overige samenwerkingsverbanden PO (cluster 2: n=22, 46%) hebben vooral kwalitatief georiënteerde doelstellingen die (logischerwijs) niet SMART(I) geformuleerd zijn.

De clustering van samenwerkingsverbanden VO lukt minder goed dan voor de samenwerkingsverbanden PO. De fit van het onderliggende model is matig. Het beste is om er weer twee groepen van te maken. Twee indicatoren uit bovenstaande lijst dragen significant bij aan de clustering op het VO. Ze zijn gemarkeerd met een #. De grootste groep (n=31, 60%) heeft vaker een plan om het aantal thuiszitters te verminderen en minder vaak SMART(I) geformuleerde doelstellingen voor het Passend onderwijs. De andere groep is wat kleiner van omvang (n=16, 40%). Ze kenmerken zijn door in ontwikkeling zijnde plannen tegen het thuiszitten en hebben meestal wél SMART(I) geformuleerde doelstellingen.

[7] SMART(I) betekent: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden en Inspirerend.

Een typering maken op basis van vijf beleidsrelevante indicatoren voor de evaluatie en monitoring van Passend onderwijs is redelijk goed mogelijk voor samenwerkingsverbanden PO, maar slechts matig voor samenwerkingsverbanden VO. De sterkst onderscheidende indicator is het hebben van SMART(I) geformuleerde doelstellingen voor Passend onderwijs. Hiermee hangt het tweede significante kenmerk voor samenwerkingsverbanden PO direct samen: het type doelstellingen voor Passend onderwijs. Voor samenwerkingsverbanden VO is de tweede relevante indicator het beschikken over een plan om het aantal thuiszitters tegen te gaan.

Voor een uitgebreide (technische) bespreking van de resultaten van de hiervoor besproken latente clusteranalyse zie Appendix 7.

3.7 Superclustering van de zes thema's

De thema-overstijgende latente clusteranalyse is gestart met het selecteren per thema van de significante indicatoren die tevens relevant zijn voor toekomstig beleid. Indicatoren die vooral betrekking hebben op het voorbereidingen van Passend onderwijs tot september 2014 of die te veel een momentopname zijn van de stand van zaken van de invoering van Passend onderwijs zijn buiten beschouwing gelaten. Het gaat om vier indicatoren. Het zijn de typering van het verloop van de besluitvorming van schoolbesturen tot nu toe, de mate waarin elk onderwijstype inmiddels gereed is met het opstellen van ontwikkelingsperspectieven en twee sterk bepalende factoren die ten grondslag liggen aan de huidige organisatie van extra ondersteuning door het samenwerkingsverband (voorzieningenniveau van bovenschoolse (tussen)-voorzieningen, sbao/so-scholen en/of vso-scholen en behoud van expertise van het vso). Dergelijke indicatoren schetsen de achtergrond van de organisatiestructuur zoals die er nu staat, maar zijn van beperkte waarde als toekomstgerichte en beleidsrelevante indicatoren die als uitgangspunt kunnen te dienen voor lange termijn evaluatieonderzoek. Voor de superclustering resteren de volgende indicatoren:

Aansturing en besluitvorming:

- aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening van samenwerkingsverband*#;
- aantal vormen van centrale dienstverlening van samenwerkingsverband*#;

Organisatie en vormgeving basisondersteuning:

- plannen voor het versterken van de basisondersteuning;
- uniformiteit van het niveau van de basisondersteuning;

Organisatie en vormgeving extra ondersteuning:

- aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden#;
- aantal situaties waarvoor procedures voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld#;
- aantal situaties waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld;
- aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag;
- aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning;

Communicatie externen:

- website bevat informatie over organisatie, toewijzing en/of uitvoering van (extra) ondersteuning*;
- aantal doelgroepen voor website van samenwerkingsverband;
- niveau waarop de primaire verantwoordelijkheid voor betrekken van leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs*;
- aantal vormen van betrekken leerkrachten bij uitvoer van Passend onderwijs*;

Financiering Passend onderwijs:

- proportie verevening op totaal van de zware ondersteuningsmiddelen*;

Monitoring en evaluatie:

- SMART(I) doelen geformuleerd;
- plan voor aanpak thuiszitters#.

<u>Samenwerkingsverbanden PO</u>

De superclustering met bovenstaande indicatoren voor samenwerkingsverbanden PO heeft opnieuw geleid tot een oplossing waarbij een tweedeling het beste blijkt te zijn. De twee groepen van samenwerkingsverbanden PO zijn van vrijwel gelijke omvang. Groep 1 bestaat uit 25 samenwerkingsverbanden PO (53%) en groep 2 uit 22 (47%). De eerste groep is te typeren als samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening (veel doelgroepen en veel vormen) en veel informatie op hun website over de organisatie, toewijzing en/of uitvoering van (extra) ondersteuning. Verder wordt er veel aandacht besteed aan het betrekken van leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs en de verantwoordelijkheid voor deze taak ligt bij de samenwerkingsverbanden én schoolbesturen. De tweede groep van samenwerkingsverbanden heeft geen of een minder opgetuigde centrale dienstverlening en een minder informatieve website. Ze communiceren in mindere mate met de leerkrachten over Passend onderwijs en zien dat vooral als een taak voor de schoolbesturen. De omvang van de vereveningsopdracht verschilt dusdanig weinig tussen de twee groepen dat dit niet langer relevant is voor de clustering (lading: 0,09, p=0,03).

Samenwerkingsverbanden VO

Ook bij de samenwerkingsverbanden VO kunnen het beste twee groepen onderscheiden worden. Tweederde van de samenwerkingsverbanden VO is toe te wijzen aan groep 1 (67%). Het zijn samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening (veel doelgroepen en veel vormen) en die relatief veel procedures hebben voor de toewijzing van extra ondersteuning en de plaatsing in het vso en de terugplaatsing van leerlingen vanuit het vso naar het vo. Eenderde van samenwerkingsverbanden VO (33%) heeft geen centrale dienstverlening en weinig procedures rondom de toewijzing van extra ondersteuning en de plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. Er zijn nog twee ander indicatoren uit de latente clusteranalyse naar voren gekomen die (marginaal) significant zijn - plan voor aanpak thuiszitters (lading=0,08, p=0,047) en aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden (lading=0,09, p=0,048), maar deze voegen onvoldoende toe aan de clustering zoals die verkregen is op basis van de andere genoemde indicatoren.

Vergelijking clustering PO met VO

Het maken van een thema-overstijgende clustering van samenwerkingsverbanden PO en VO is goed mogelijk door er twee groepen van te maken. De belangrijkste indicator voor de tweedeling van de samenwerkingsverbanden PO en VO is het al dan niet hebben van een (uitgebreide vorm van) centrale dienstverlening. Op het PO zijn ook nog de informatie op de website over de organisatie en vormgeving van extra ondersteuning en het betrekken van de leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs belangrijk. Op het VO is nog één andere indicator van belang: de mate waarin er procedures zijn voor de toewijzing van extra ondersteuning en de plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. Op de overige drie thema's - organisatie en vormgeving van de basisondersteuning, financiering van Passend onderwijs en monitoring en evaluatie – verschillen de samenwerkingsverbanden PO en VO niet genoeg van elkaar om een relevante extra bijdrage te leveren aan de clustering die al verkregen is met de indicatoren die hierboven genoemd zijn.

Alternatieve methoden van superclustering

Naast de boven beschreven superclusteringsmethode[8] zijn nog twee alternatieve superclusteringsmethoden toegepast. De eerste betreft het onderscheid maken in een inhoudelijke en organisatorische superclustering met dezelfde set van indicatoren als die hierboven gebruikt is. De latente clusteranalyses voor de inhoudelijke superclustering van samenwerkingsverbanden PO en VO lukken maar matig. De organisatorische superclustering is daarentegen wel goed verlopen. Er zijn twee vrijwel even grote organisatorische clusters van samenwerkingsverbanden PO en VO te onderscheiden op basis van zes indicatoren. Maar het gaat om dezelfde indicatoren als die hierboven ook al als significant en relevant naar voren

[8] In Appendix 8 wordt dit de '*all-in–one*'-superclusteringsmethode genoemd.

zijn komen. Daarmee levert deze eerste alternatieve superclusteringmethode in het PO en VO geen relevante nieuwe resultaten op.
De tweede alternatieve methode behelst het per thema bewaren van de clusterindeling van de samenwerkingsverbanden en deze clusterindelingen als basis te nemen voor een latente clusteranalyse. De methode heeft als voordeel dat het type antwoordschaal geen invloed heeft op de clusteroplossing (alle indicatoren hebben een nominale antwoordschaal met twee alternatieven) en elk thema even zwaar meetelt in de oplossing. Voor zowel de samenwerkingsverbanden PO als VO is een twee-clusteroplossing weer de beste oplossing. De super-clusteroplossing voor samenwerkingsverbanden PO is echter matig en voor samenwerkingsverbanden VO erg matig van kwaliteit. Nadere onderzoek van de oplossing voor samenwerkingsverbanden PO leert dat het weer om bekende indicatoren gaat. Het zijn de clusterindelingsindicatoren van de thema's aansturing en beleid, communicatie externen en financiering die er toe doen. Meer concreet kenmerken de samenwerkingsverbanden PO van supercluster 1 zich door een uitgebreide centrale dienstverlening, het uitgebreid betrekken van leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs en het hebben van een (lichte) positieve verevening. Deze typering komt (vrijwel) geheel overeen met de typering van de hierboven beschreven superclustering. Ook de tweede alternatieve superclusteringmethode levert geen nieuwe of andere resultaten op.

De drie methoden van superclustering die in dit onderzoek zijn toegepast leiden tot (vrijwel) gelijke resultaten. Daarmee kan gesteld worden dat de supercluster-oplossing vrij stabiel is wat betreft de gekozen analysemethode. Variatie in methode leidt niet tot wezenlijk andere relevante indicatoren.

Een uitgebreide (technische) bespreking van de resultaten van de superclustering is weergegeven in Appendix 8. Hierin zijn ook de gedetailleerde resultaten van de twee alternatieve superclusteringsmethoden beschreven.

4 Resultaten diepte-analyse Ondersteuningsplannen

4.1 Samenwerkingsverbanden PO

Uit de superclustering van samenwerkingsverbanden PO is gebleken dat de drie belangrijkste aspecten voor de tweedeling zijn: het al dan niet hebben van een (uitgebreide vorm van) centrale dienstverlening, de uitvoerigheid van de informatie op de website over de organisatie en vormgeving van extra ondersteuning en het betrekken van de leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs (zie 3.7). De resultaten van de clustering (Hoofdstuk 3) dienen als basis voor de diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen. Er is gezocht naar aanvullende indicatoren. De focus is gelegd op de beoogde resultaten van onderwijs aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften, het onderscheid tussen lichte en zware extra ondersteuning, de communicatie richting leerkrachten over de uitvoering van Passend onderwijs en de monitoring en evaluatie van Passend onderwijs. De ondersteuningsplan-indicatoren die zijn meegenomen in de diepte-analyse zijn:

Document-analyse Inspectie van het Onderwijs:

- De beoogde en bereikte kwalitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteunings-behoeften worden beschreven in perspectief van de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8e);
- De beoogde en bereikte kwantitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteunings-behoeften worden beschreven in perspectief van de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8e);

Organisatie en vormgeving van extra ondersteuning:

- De procedures voor toewijzing van lichte ondersteunings-voorzieningen worden beschreven;
- De criteria voor toewijzing van lichte ondersteunings-voorzieningen worden beschreven;
- De procedures voor toewijzing van zware ondersteunings-voorzieningen worden beschreven;
- De criteria voor toewijzing van zware extra ondersteunings-voorzieningen worden beschreven;
- De procedures voor verdeling en besteding van middelen voor lichte extra ondersteuning worden beschreven;
- De procedures voor verdeling en besteding van middelen voor zware extra ondersteuning worden beschreven;
- De beoogde kwalitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met lichte extra ondersteunings-behoeften worden beschreven;

- De beoogde kwantitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met lichte extra ondersteunings-behoeften worden beschreven;
- De beoogde kwalitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met zware extra ondersteunings-behoeften worden beschreven;
- De beoogde kwantitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met zware extra ondersteunings-behoeften worden beschreven.

Communicatie externen:

- Wijze waarop leerkrachten geïnformeerd worden over Passend onderwijs staat beschreven;
- Wijze waarop leerkrachten betrokken worden bij Passend onderwijs staat beschreven.

Monitoring en evaluatie:

- Monitoringsplan is concreet beschreven;
- Evaluatieplan is concreet beschreven;
- Bewaking van Ondersteuningsprofielen van scholen is beschreven.

Bij de documentanalyse van de Ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden PO is naar voren gekomen dat over de ‘beoogde kwalitatieve en kwantitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning behoeven in perspectief van de meerjarenbegroting (*documentanalyse Inspectie van het Onderwijs*)’ ruim de helft van de samenwerkingsverbanden PO (57%) voldoende informatie geeft. De twee groepen die voorkomen uit de superclustering (Supercluster 1 en 2) laten geen opvallende verschillen zien op dit onderwerp.

De *organisatie en vormgeving van extra ondersteuning* is nader onderzocht door onderscheid te maken in lichte en zware vormen van extra ondersteuning. Gevonden is dat in het algemeen de procedures voor toewijzing (licht: 96%, zwaar: 100%) beter worden omschreven dan de criteria voor toewijzing (licht: 60%, zwaar: 64%), maar dat er geen verschil is tussen lichte en zware extra ondersteuningsvormen. Wat betreft criteria voor toewijzing van lichte ondersteuning duiden de resultaten erop dat supercluster-1-samenwerkingsverbanden – de groep met een uitgebreide centrale dienstverlening en website en die leerkrachten veel erbij betrekken – hierover meer schrijven in hun Ondersteuningsplannen dan de supercluster-2-samenwerkingsverbanden (n=8 vs. n=3).

De verdeling en toewijzing van de financiële middelen voor lichte en zware extra ondersteuning worden in de meeste Ondersteuningsplannen goed beschreven (licht: 88%, zwaar: 84%). Er is geen verschil tussen supercluster-1- en -2- samenwerkingsverbanden.

De beoogde kwalitatieve onderwijsresultaten worden bij lichte extra ondersteuning in het algemeen concreter omschreven dan bij zware extra ondersteuning (84% vs. 68%). Voor de beoogde kwantitatieve onderwijsresultaten geldt het omgekeerde; bij lichte ondersteuning is

dit iets minder goed omschreven dan bij zware ondersteuning (72% vs. 80%). De resultaten indiceren bovendien dat de supercluster-1-samenwerkingsverbanden in het algemeen hun beoogde onderwijsresultaten iets concreter documenteren dan de supercluster-2-samenwerkingsverbanden. Dit geldt voor zowel de lichte als zware extra ondersteuning, als voor de kwantitatieve en kwalitatieve onderwijs resultaten.

Bij de *communicatie met externen* is gefocust op de communicatie richting leerkrachten. De wijze waarop de specifieke doelgroep leerkrachten wordt geïnformeerd is meestal niet concreet beschreven in de Ondersteuningsplannen (84%). De wijze waarop leerkrachten worden betrokken bij Passend onderwijs is daarentegen meestal wel duidelijk vastgelegd: via de Ondersteuningsplanraad (OPR) (76%) of op een andere manier (8%). Er is geen opvallend verschil gevonden in communicatie richting leerkrachten tussen supercluster-1- en -2-samenwerkingsverbanden PO.

Het laatste onderzochte aspect is de beschrijving van de *monitoring en evaluatie van Passend onderwijs* in de Ondersteuningsplannen. Een ruime meerderheid van de samenwerkingsverbanden PO (80%) heeft een concreet plan voor monitoring beschreven. Minder goed gaat met een plan voor de evaluatie van Passend onderwijs: slechts 36% heeft dit duidelijk op schrift vastgelegd. Ook het bewaken van de Ondersteuningprofielen van de scholen (‘leveren de scholen de extra ondersteuning die ze toegezegd hebben te zullen aanbieden?’) is een punt dat maar in ongeveer de helft van de Ondersteuningsplannen (56%) concreet besproken wordt.

De diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen levert weinig extra informatie op om de typering van de samenwerkingsverbanden PO verder te onderbouwen of te verbreden. De resultaten duiden erop dat supercluster-1-samenwerkingsverbanden in het algemeen hun beoogde onderwijsresultaten iets concreter op schrift vastleggen dan supercluster-2-samenwerkingsverbanden. Dit geldt voor de lichte én zware extra ondersteuning, en voor de kwantitatieve én kwalitatieve onderwijsresultaten. Deze bevindingen zijn in lijn met de typering van de samenwerkingsverbanden PO; supercluster-1-samenwerkingsverbanden verstrekken meer informatie via de website en betrekken leerkrachten uitvoeriger dan supercluster-2-samenwerkingsverbanden doen.

Appendix 10 geeft een uitgebreid overzicht van de resultaten van de diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden PO.

4.2 Samenwerkingsverbanden VO

Voor de diepte-analyse van de samenwerkingsverbanden VO is dezelfde set van ondersteuningsplan-indicatoren gebruikt als voor samenwerkingsverbanden PO. Ook het doel is hetzelfde: het verkrijgen van aanvullende informatie over de algemene typering van samenwerkingsverbanden VO en – indien mogelijk - het nader specificeren van de twee superclusters van samenwerkingsverbanden VO.

De Ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden VO bevatten in het algemeen weinig concrete informatie over de beoogde kwalitatieve en kwantitatieve onderwijsresultaten van leerlingen die extra ondersteuning behoeven in perspectief van de meerjarenbegroting. Slechts een op de vijf samenwerkingsverbanden VO (resp. 19% en 15%) beschrijft dit voldoende concreet.
De organisatie en vormgeving van extra ondersteuning is nader onderzocht door lichte en zware vormen van extra ondersteuning van elkaar te onderscheiden. Gevonden is dat in het algemeen de procedures voor toewijzing (licht: 92%, zwaar: 92%) wat beter worden omschreven dan de criteria voor toewijzing (licht: 72%, zwaar: 88%), maar dat dit (vrijwel) gelijk is voor lichte en zware extra ondersteuning. Ook de verdeling en toewijzing van financiële middelen is vrijwel altijd concreet beschreven in de Ondersteuningsplannen en dit verschilt niet tussen lichte en zware extra ondersteuning (licht: 92%, zwaar: 88%). De beoogde kwalitatieve onderwijsresultaten bij lichte extra ondersteuning worden in het algemeen wat vaker concreet beschreven dan die bij zware extra ondersteuning (72% vs. 60%). Voor de kwantitatieve onderwijsresultaten geldt het omgekeerde; voor lichte ondersteuning is dit iets minder goed omschreven dan voor zware ondersteuning (72% vs. 80%).
De wijze waarop de leerkrachten worden geïnformeerd is meestal *niet* concreet beschreven in de Ondersteuningsplannen (64%). De wijze waarop leerkrachten worden betrokken bij Passend onderwijs is daarentegen meestal wel duidelijk op schrift vastgelegd: via de Ondersteuningsplanraad (72%) of via de Ondersteuningsplanraad in combinatie met nog tenminste één andere manier (OPR-plus: 20%).
De meeste samenwerkingsverbanden VO (84%) hebben een concreet monitoringsplan beschreven in hun Ondersteuningsplan. Een concreet evaluatieplan komt beduidend minder vaak terug (24%). Anders dan in het PO is het bewaken van de Ondersteuningprofielen van scholen in het VO wel een punt waar over vaak concreet aandacht aan wordt besteed in een Ondersteuningsplan (72%).

De diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden VO levert nauwelijks input op om de typering van samenwerkingsverbanden die verkregen is via de thema-overstijgende clusteranalyse nader te specificeren. Vergelijking tussen de twee

superclusters in het VO op basis van aanvullende data uit de Ondersteuningsplannen is niet zinvol omdat daarvoor de omvang van vooral supercluster 2 te gering is (n=4).

In Appendix 10 is een uitvoerig overzicht gegeven van de resultaten van de diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden VO.

4.3 Meerjarenbegroting van de samenwerkingsverbanden

De meerjarenbegroting van de samenwerkingsverbanden is veelal als bijlage aan de Ondersteuningsplannen toegevoegd. Onderzocht is of de meerjarenbegrotingen bruikbare informatie opleveren over het doelmatig en efficiënt inzetten van financiële middelen die de samenwerkingsverbanden ontvangen en of samenwerkingsverbanden onderling op dit punt te vergelijken zijn.

Een begroting is een inschatting van de baten en lasten om de haalbaarheid van toekomstige plannen te beoordelen. Begrotingen worden vóóraf opgesteld door besturen van instellingen of organisaties, zoals een samenwerkingsverband. Vaak wordt aan een begroting een liquiditeitsbegroting gekoppeld. Samen worden ze gebruikt voor de aanvraag van financieringen bij banken of subsidies bij de overheid. Begrotingen van samenwerkingsverbanden kunnen alleen met elkaar worden vergeleken wanneer er vooraf vaste richtlijnen worden opgesteld over de te hanteren kostensoorten en baten waarop mag worden begroot. Voorbeelden van kostensoorten zijn personeelskosten, huisvestingskosten en bestuurskosten. Er dienen strikte formats voor de rubricering van baten en kosten te worden opgesteld waaraan elke samenwerkingsverband zich zou moeten houden.

Periodiek zal de begroting van een samenwerkingsverband dan moeten worden vergeleken met de daadwerkelijke ontvangen baten en betaalde kosten van het samenwerkingsverband. De baten en kosten zijn af te leiden uit de gevoerde boekhouding van het samenwerkingsverband. Door deze analyse van baten en kosten kan er concreet worden ingegrepen of worden bijgestuurd. Via een kostenanalyse kan worden beoordeeld of het beschikbare budget volgens de begroting doelmatig en efficiënt is aangewend. De daadwerkelijke ontvangen baten en gemaakte kosten moeten aan het einde van het kalenderjaar resulteren in een jaarrekening. Een jaarrekening is een financieel verslag van een instelling waarin de vermogenspositie per einde van het kalenderjaar en een overzicht van de baten en lasten over het kalenderjaar worden gepresenteerd. Deze kosten en batenoverzichten geven een beeld of de instelling het kalenderjaar met een financieel tekort of overschot heeft afgesloten.

De vergelijking van de meerjarenbegroting van samenwerkingsverbanden gaat goed aan de baten kant, omdat daarvoor de landelijke regelingen duidelijk zijn en de samenwerkingsverbanden weten wat ze de komende jaren aan middelen zullen ontvangen. Het probleem zit hem in de lasten kant, de meest interessante kant als het gaat om de beoordeling van doelmatigheid en efficiëntie. Echter de specificatie van de lasten is heel erg divers en maakt een goede vergelijking tussen samenwerkingsverbanden niet mogelijk. De samenwerkingsverbanden voeren erg verschillende posten op. Sommige samenwerkingsverbanden voegen diverse posten samen onder een ruim omschreven en niet nader gespecificeerde noemer, zoals 'operationele kosten'. Andere samenwerkingsverbanden maken wel gedetailleerde uitsplitsingen van de lasten. Ook is de naamgeving van de opgevoerde lastenposten niet eenduidig en heeft een samenwerkingsverband vaak te maken met financiële afspraken uit het verleden - bijvoorbeeld de inzet van ambulante begeleiding uit het (v)so - die een plek moeten krijgen in de meerjarenbegroting. Men lijkt er in ieder geval voor te zorgen dat de begroting sluitend is, eventueel door aan het potje onvoorziene kosten flink te doteren. Of er eigen reserves uit algemene middelen gebruikt worden om eventuele gaten in de begroting te dichten, is niet uit de meerjarenbegroting op te maken. Het gaat in de meerjarenbegroting slechts om geraamde kosten, niet om werkelijke bestedingen van het samenwerkingsverband. Voor dat laatste moet naar de jaarrekening van een samenwerkingsverband worden gekeken. Daarmee is een analyse van de jaarrekeningen noodzakelijk om het doelmatig en efficiënt inzetten van financiële middelen van samenwerkingsverbanden te beoordelen en samenwerkingsverbanden onderling goed te kunnen vergelijken.[9]

[9] Een verdergaande analyse en duiding van de financiële aspecten van Passend onderwijs bij de samenwerkingsverbanden, lijkt ons primair een taak van de directie Rekenschap van de Inspectie van het Onderwijs.

5 Discussie en conclusie

Het doel van dit korte termijn evaluatieonderzoek is een typering maken van de samenwerkingsverbanden voor Passend onderwijs. Aan de basis van die typering moeten kenmerken liggen die weerspiegelen hoe de samenwerkingsverbanden vorm en inhoud geven aan Passend Onderwijs bij de inwerkingtreding van de Wet Passend onderwijs, augustus 2014. Meer specifiek moet het gaan om informatie over kenmerken die beleidsrelevant zijn. Samenwerkingsverbanden moeten er invloed op kunnen uitoefenen en hun toekomstig beleid op kunnen bepalen. In dit onderzoek is gekozen voor een trechterende onderzoeksmethode. In beginsel zijn een groot aantal potentieel relevante kenmerken geselecteerd uit drie verschillende databronnen. De kenmerken zijn ingedeeld in zes verschillende thema's:

- Aansturing en besluitvorming door samenwerkingsverband;
- Organisatie en vormgeving van de basisondersteuning;
- Organisatie en vormgeving van de extra ondersteuning;
- Communicatie met externen;
- Financiering van Passend onderwijs;
- Monitoring en evaluatie van Passend onderwijs.

Door middel statistische analyses (latente clusteranalyse) is per thema bepaald welke kenmerken – ook wel indicatoren genoemd – een significante en relevante bijdrage leveren aan de clustering van de samenwerkingsverbanden, in hoeveel groepen de samenwerkingsverbanden het beste verdeeld kunnen worden en hoe iedere groep te typeren is.

De eerste onderzoeksvraag is:

Zijn samenwerkingsverbanden te clusteren op beleidsrelevante thema's met betrekking tot de organisatie, vormgeving en uitvoering van Passend onderwijs?

Het clusteren van de samenwerkingsverbanden lukt in het algemeen goed. Op basis van drie databronnen – de internetenquête uit Deelonderzoek A, kengetallen van de website Passend onderwijs en de Ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden – is het bij elke thema mogelijk om de samenwerkingsverbanden PO en VO te clusteren. Dit leidt tot zes verschillende typeringen, waarvan drie vooral gaan over de inhoud van de ondersteuning (organisatie en vormgeving van de basisondersteuning, organisatie en vormgeving van de extra ondersteuning, monitoring en evaluatie van passend onderwijs) en drie betrekking hebben op het samenwerkingsverband als organisatie (aansturing en besluitvorming van het samenwerkingsverband, communicatie met externe partijen, financiering van Passend onderwijs. De clustering is in vrijwel alle gevallen succesvol. Het lukt het beste door er steeds twee contrasterende groepen van te maken. Er zijn twee uitzonderingen op de regel. De

samenwerkingsverbanden VO zijn niet zinvol te clusteren op het thema organisatie en vormgeving van de basisondersteuning. Ze lijken onderling te veel op elkaar. Verder is gevonden dat de clustering van samenwerkingsverbanden VO op het thema monitoring en evaluatie niet goed lukt omdat de fit van het onderliggende model matig is. Behalve een clustering per thema is er ook een thema-overstijgende clustering van samenwerkingsverbanden uitgevoerd, de superclustering. Ook dit is succesvol verlopen. Het is goed mogelijk twee contrasterende superclusters van samenwerkingsverbanden te maken in zowel het PO als het VO.

De tweede en derde onderzoeksvraag van dit rapport zijn:

Hoe zijn de clusters van samenwerkingsverbanden te typeren per thema en thema-overstijgend?

In hoeverre verschilt de typering van clusters van samenwerkingsverbanden PO van die van samenwerkingsverbanden VO?

Per thema en thema-overstijgend zijn de belangrijkste overeenkomsten en verschillen in PO en VO en tussen PO en VO als volgt te omschrijven:

Aansturing en besluitvorming door samenwerkingsverband. De kern van de typering van dit thema is gelegen in de uitgebreidheid van de centrale dienstverlening van de samenwerkingsverbanden. De meeste samenwerkingsverbanden in het PO en VO hebben een opgetuigde vorm van centrale dienstverlening. Ook is de centrale dienstverlening bedoeld voor relatief veel doelgroepen. De tweede groep van samenwerkingsverbanden in het PO of VO contrasteert hiermee. Er wordt geen of slechts in beperkte mate centrale dienstverlening geboden.

Organisatie en vormgeving van de basisondersteuning. De grootste groep van samenwerkingsverbanden PO is te typeren als samenwerkingsverbanden met een gelijk niveau van basisondersteuning voor alle bao-scholen en plannen voor verdere versterking van de basisondersteuning. De overige samenwerkingsverbanden hebben juist een minder centraal gestuurd beleid voor de basisondersteuning: geen uniform niveau van basisondersteuning en geen plannen voor versterking van de basisondersteuning. Voor samenwerkingsverbanden VO is – zoals gezegd – een succesvolle typering op dit thema niet mogelijk.

Organisatie en vormgeving van de extra ondersteuning. De belangrijkste indicator voor de typering van samenwerkingsverbanden PO en VO is de uitgebreidheid van de regelgeving rondom de aanvraag van extra ondersteuning, de toewijzing, plaatsing en terugplaatsing van leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. De meeste samenwerkingsverbanden in het PO en VO hebben weinig regels. Voor deze groep in het PO is verder nog kenmerkend dat ze

de extra ondersteuning aanbieden op relatief veel onderwijstypen. De minderheid van samenwerkingsverbanden PO en VO is hier weer tegengesteld aan. Ze hebben juist veel regelgeving en hebben - alleen in het PO – minder onderwijstypen waar leerlingen extra ondersteuning kunnen krijgen. Op basis van informatie uit de Ondersteuningsplannen kan hier nog aan toegevoegd worden dat er geen duidelijke aanwijzingen zijn dat door nader onderscheid te maken in lichte- en zware vormen van extra ondersteuning de typering van de samenwerkingsverbanden anders uit zou pakken.

Communicatie met externen. De twee groepen van samenwerkingsverbanden in het PO en VO onderscheiden zich het sterkst op hun website, met name of daar veel informatie te vinden is over de organisatie, toewijzing en uitvoering van extra ondersteuning. De grootste groep van samenwerkingsverbanden PO en VO scoort hier positief op. Deze grootste groep in het PO kenmerkt zich verder nog door het uitvoerig betrekken van leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs. De grootste groep in het VO heeft verder nog veel doelgroepen voor hun website. De twee kleine groepen van samenwerkingsverbanden PO en VO constrasteren weer met de twee grote groepen.

Financiering van Passend onderwijs. De essentie van de financiële clustering van samenwerkingsverbanden PO en VO is de omvang van de verevening. De overige relevante financiële indicatoren zijn hier inhoudelijk direct uit af te leiden. Ruim de helft van de samenwerkingsverbanden PO en VO wordt toegewezen aan de groep met een relatieve gunstige verevening, de overige aan de groep met een ongunstige verevening. Dit komt overigens niet strikt overeen met een positieve en negatieve vereveningsopdracht.

Monitoring en evaluatie van Passend onderwijs. De sterkst onderscheidende indicator voor de clustering op het PO is het hebben van SMART(I) geformuleerde doelstellingen voor Passend onderwijs. De helft van de samenwerkingsverbanden PO heeft doelstellingen die SMART(I) geformuleerd zijn. De andere helft contrasteert hiermee. Er is nog een tweede relevante indicator – type doelstellingen voor Passend onderwijs – maar deze is direct uit af te leiden uit de SMART(I) doelstellingen. De typering van de samenwerkingsverbanden VO op dit thema is niet goed mogelijk omdat de kwaliteit van de clustering in twee groepen matig is.

Superclustering. De belangrijkste indicator heeft betrekking op de manier waarop een samenwerkingsverband PO of VO georganiseerd is: het al dan niet hebben van een (uitgebreide vorm van) centrale dienstverlening. Op het PO zijn daarnaast de uitgebreidheid van de website en de mate waarin leerkrachten betrokken worden belangrijk. Ook dit zijn twee organisatorische indicatoren. Op het VO is er nog één andere belangrijke indicator: de mate waarin er procedures zijn voor de toewijzing van extra ondersteuning en de plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. Dit is een indicator die betrekking heeft op de inhoudelijke kant van Passend onderwijs. Opvallend is dat drie thema's niet terugkomen bij de superclustering:

de organisatie en vormgeving van de basisondersteuning, de financiering van Passend onderwijs en de monitoring en evaluatie van Passend onderwijs. De samenwerkingsverbanden PO en VO verschillen onderling niet genoeg op indicatoren uit deze thema-gebieden om een relevante extra bijdrage te leveren aan de clustering die al verkregen is op basis van bovengenoemde (belangrijkere) indicatoren. Er zijn in dit onderzoek drie verschillende methoden van superclustering toegepast. De resultaten kwamen vrijwel geheel met elkaar overeen. Variatie in superclusteringsmethode leidt niet tot andere inzichten.

De twee groepen van samenwerkingsverbanden PO die voortkomen uit superclustering zijn van vrijwel gelijke omvang. De eerste groep is te typeren als samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening (veel doelgroepen en veel vormen) en veel informatie op hun website, veel aandacht voor het betrekken van leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs. De verantwoordelijkheid voor het betrekken van leerkrachten ligt bij de samenwerkingsverbanden én schoolbesturen. Op basis van de diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen kan hier nog aan toegevoegd worden dat deze groep hun beoogde onderwijsresultaten vaak wat concreter op schrift vastgelegd hebben dan samenwerkingsverbanden uit de tweede groep. Deze tweede groep van samenwerkingsverbanden heeft geen of een minder uitgebouwde centrale dienstverlening, een minder informatieve website en betrekken leerkrachten relatief weinig. Ze zien dit laatste vooral als een taak voor de schoolbesturen. De omvang van de verevening van de eerste groep is enigszins gunstiger dan die van de tweede groep, maar het verschilt dusdanig weinig van elkaar dat deze indicator maar geringe bijdrage levert aan de superclustering.

Twee-derde van samenwerkingsverbanden VO wordt toegewezen aan de eerste groep. Het zijn samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening (veel doelgroepen en veel vormen) en veel procedures voor de toewijzing, plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. De tweede groep van samenwerkingsverbanden VO heeft geen centrale dienstverlening, weinig procedures rondom de toewijzing, plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. De omvang van de verevening speelt op het VO geen rol van betekenis.

De belangrijkste databron voor dit onderzoek is de internetvragenlijst die ook in deelonderzoek A is gebruikt. De respons is met 69% redelijk goed te noemen. In deelonderzoek A is de mogelijke invloed van de respons op de resultaten onderzocht. Twee achtergrondkenmerken van samenwerkingsverbanden zijn daarbij belangrijk: 1) het aantal betrokken schoolbesturen, als indicator voor ‘bestuurlijke drukte’, en 2) de mate waarin men met verevening te maken heeft. Alleen bij de samenwerkingsverbanden PO is de groep met weinig besturen enigszins ondervertegenwoordigd (25% tegen 34% in de populatie), ten gunste van de groep met een modaal aantal schoolbesturen (41% tegen 34% in de populatie). Als het gaat om de verevening als proportie van het zware ondersteuningsbudget is de

responsgroep samenwerkingsverbanden PO en VO zeer goed vergelijkbaar met de verdeling in de populatie. Omdat geen van de verschillen in de verdeling op achtergrondkenmerken tussen de responsgroep en non-responsgroep significant is, is geen weging toegepast. De samenwerkingsverbanden PO en VO die hebben deelgenomen aan de internetvragenlijst vormen een adequate afspiegeling van alle samenwerkingsverbanden PO en VO.

De keerzijde van de internetvragenlijst als belangrijkste databron is dat de typering van samenwerkingsverbanden hoofdzakelijk is gebaseerd p de mening en ervaring van één persoon te weten de directeur/coördinator van een samenwerkingsverband. Bij de opzet van de onderzoek is wel uitgegaan van meerdere databronnen, maar deze zijn niet allemaal even waardevol. Het kengetallenbestand van de website Passend Onderwijs levert wel recente informatie op van alle samenwerkingsverbanden, maar de informatie heeft alleen betrekking op het thema financiering van Passend onderwijs. De Ondersteuningsplannen van samenwerkingsverbanden bevatten wel informatie over alle thema's, maar de mate van uitwerking van de indicatoren per thema is nogal wisselend. Dit heeft zijn weerslag op de kwaliteit de resultaten van de documentanalyse van de Ondersteuningsplannen. Voor toekomstig evaluatieonderzoek blijft het belangrijk om de informatie van de directeur/coördinator van een samenwerkingsverband te spiegelen aan de informatie in de Ondersteuningsplannen. Een Ondersteuningsplan is een belangrijk (wettelijk) document waarin officieel de inrichting en richting van Passend onderwijs beschreven staat. Het verdient aanbeveling om hogere en meer uniforme eisen te stellen aan de informatie die in een Ondersteuningsplan beschreven moet worden.

De latente clusteranalyses van de financiering van Passend onderwijs is gestart met negentien verschillende indicatoren die samen een goed beeld schetsen van de financiële situatie van een samenwerkingsverband en van hoe de verdeling van financiële middelen georganiseerd is. Uiteindelijk bleek dat de mate van verevening waarmee een samenwerkingsverband te maken heeft dé centrale indicator te zijn, het overschaduwde alle andere financiële indicatoren. Om toch meer inzicht te krijgen in de financiële plannen van een samenwerkingsverband zijn meerdere meerjarenbegrotingen op ons verzoek door een accountant bestudeerd op inhoud en vergelijkbaarheid. De vergelijking van de meerjarenbegroting van samenwerkingsverbanden gaat goed aan de baten kant, maar loopt spaak aan de lasten kant. De lasten kant is de meest relevante vanuit het oogpunt van doelmatigheid en efficiëntie. De specificatie van de lasten is heel erg divers, niet aan regels gebonden en maakt een goede vergelijking tussen samenwerkingsverbanden niet goed mogelijk.

Ook de Inspectie van het Onderwijs die toezicht moet houden op de samenwerkingsverbanden is tegen het probleem van de gebrekkige vergelijkbaarheid van meerjarenbegrotingen aangelopen (en dit laatste geldt dan in het bijzonder de directie Rekenschap). Dit kan blijkens

de gesprekken die wij met de Inspectie hierover gevoerd hebben, alleen opgelost worden door verhelderingsvragen te stellen aan de opstellers van de begroting. Dit vereist behoorlijk wat specialistische voorbereiding per samenwerkingsverband, vooral omdat in de Ondersteuningsplannen veelal geen koppeling gelegd wordt tussen doelen en middelen. De Inspectie zoomt bij navraag altijd in op de post ‘onvoorziene kosten’. Soms is het een soort sluitpost, soms is het een post die is ingesteld om geen keuzes te hoeven maken, soms is het een soort weerstandvermogen, dat - ook lang niet in alle gevallen - is gevuld met resterende middelen uit het oude samenwerkingsverband. In de meeste gevallen komt de Inspectie tot de conclusie dat er onvoldoende informatie is om tot een oordeel te komen omdat de informatie die ze ontvangen onvolledig is of simpelweg omdat deze ontbreekt. Het toezicht van de Inspectie van het Onderwijs wil vooral een goed financieel beheer van de samenwerkingsverbanden stimuleren. Enkele samenwerkingsverbanden werken met een controller, dat geeft wat meer vertrouwen. En nog minder samenwerkingsverbanden doen aan risicoanalyse. Opmerkelijk is dat slechts enkele Ondersteuningsplanraden op financiële onderdelen voorbehouden hebben gemaakt bij de instemming met het Ondersteuningsplan. Het is vooral zaak om de samenwerkingsverbanden te stimuleren het begroten inhoudsrijk te maken en te koppelen aan concrete doelstellingen die een samenwerkingsverband zich stelt. De Inspectie hoopt gedurende het eerste jaar van invoering van Passend onderwijs steeds meer informatie krijgen om zo de begrotingen en de realisatie beter op elkaar te kunnen leggen.

In het kader van Passend onderwijs in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) is er een typering gemaakt van mbo-instellingen door Eimers, Roelofs, Walraven en Wolbers (2015). Ze hebben vier dimensies onderscheiden: 1) afbakening van Passend onderwijs (*doelgroep-bepaling: breed vs. smal*[10]), 2) centraal of decentraal beleid Passend Onderwijs, 3) inclusief of exclusief onderwijs (*op integratie gericht onderwijs vs. een meer op doelmatigheid en efficiency gericht onderwijs*) en 4) de nadruk op basisondersteuning of extra-ondersteuning. Uit hun kwalitatieve analyses volgt dat twee van de vier dimensies onderscheidend zijn tussen de mbo-instellingen: brede vs. smalle afbakening en basis- vs. extra ondersteuning. Kleine mbo-instellingen kiezen vaker voor een brede doelgroep (76%), terwijl een smalle doelgroep vaker voorkomt bij middelgrote en grote instellingen (50%). Deze samenhang komt voort uit het aantal zorgstudenten waarmee de instellingen te maken hebben. Bij mbo-instellingen met een smalle doelgroep ligt de nadruk op extra ondersteuning, bij mbo-instellingen met een brede doelgroep op basisondersteuning. Voor de typering van samenwerkingsverbanden PO en VO zijn genoemde vier dimensies ook meegenomen in de analyses. Uit de clusteranalyse per thema is gebleken dat de indicatoren die te herleiden zijn naar de twee relevante mbo-

[10] Smal is feitelijk een voortzetting van de Leerling Gebonden Financiering (LGF)-lijn zoals die tot 2014-2015 bestond. De doelgroep omvat jongeren met een beperking, voorheen herkenbaar aan een LGF-indicatie.

domeinen er bij de typering van samenwerkingsverbanden PO en VO ook toe doen. Het gaat om het hebben van plannen voor het versterken van de basisondersteuning, het aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden en het aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning. Uit de superclustering is gebleken dat er daarnaast nog andere relevantere indicatoren zijn waarop samenwerkingsverbanden van elkaar te onderscheiden zijn. Het gaat om domeinen die niet bij de typering van mbo-instellingen zijn meegenomen. Het al dan niet hebben van een centrale dienstverlening is bij mbo-instellingen niet aan de orde, maar het betrekken van leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs, de informatievoorziening over de inrichting van Passend onderwijs via de website van de mbo-instellingen daarentegen wel. Het verdient aanbeveling om deze indicatoren bij een toekomstige herhaling van de typering van mbo-instellingen wel mee te nemen. Verder zou het waardevol zijn om (alsnog) een latente (super)clusteranalyse toe te passen op de variabelen die ten grondslag liggen aan de vier mbo-domeinen. Door dezelfde kwantitatieve analysemethode toe te passen zijn de resultaten van de twee typeringsonderzoeken beter onderling te vergelijken.

Geconcludeerd kan worden dat de samenwerkingsverbanden PO en VO zinvol en goed getypeerd kunnen worden. In het PO heeft ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden een uitgebreide centrale dienstverlening en communiceert men uitvoerig richting externe betrokkenen. Hun communicatie-kracht is gelegen in een website met veel informatie over de organisatie, toewijzing en/of uitvoering (extra) ondersteuning en het op diverse manieren betrekken van leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs. Ook hebben ze meestal een (licht) positieve vereveningsopdracht. In het VO heeft twee-derde van de samenwerkingsverbanden een uitgebreide centrale dienstverlening. Daarnaast kenmerken ze zich doordat ze relatief veel procedures voor de toewijzing, plaatsing en terugplaatsing leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften hebben vastgelegd. De stromingsprocedures tussen de verschillende onderwijstypen zijn daardoor voor iedereen duidelijk. Dit verkleint de kans op de onwenselijke situatie dat de ondersteuning die een leerling geboden wordt schoolafhankelijk is.

6 Literatuur

ECPO (2013). *Routeplanner passend onderwijs met evaluatieplan en nulmeting 2013*. Den Haag: ECPO.

Eimers, T. Roelofs, M. Walraven, M. & Wolbers, M. (2015). *Passend onderwijs mbo van start! Korte termijn evaluatie Passend onderwijs MBO.* Nijmegen: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt.

Inspectie van het Onderwijs (2013). *Toezichtkader 2013 passend onderwijs. Integraal toezicht op de samenwerkingsverbanden in het primair en voortgezet onderwijs.* Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Jepma, IJ. & Beekhoven, S. (2015). *Richting en inrichting van passend onderwijs in samenwerkingsverbanden. Deel A: stand van zaken samenwerkingsverbanden Passend onderwijs primair onderwijs en voortgezet onderwijs.* Utrecht: Sardes.

Collins, L. M. & Lanza, S. T. (2010). *Latent class and latent transition analysis. With applications in the social, behavioral, and health sciences*. Hoboken, NJ: Wiley & Sons.

Vermunt, J.K. & Magidson, J. (2005). *Latent GOLD 4.5*. Belmont, MA: Statistical Innovations Inc.

Appendix 1: Methode van modelkeuze bij latente clusteranalyse

De latente clusteranalyse behelst het modelleren van een twee- en drie-clusteroplossing. Dit betekent dat er zowel een model met twee groepen als een model met drie groepen zal worden doorgerekend. Er zijn bij elk thema ook latente clustermodellen met vier groepen doorgerekend maar de fit van deze modellen was slechter of het leidde tot clusters van te kleine omvang.

De keuze voor de beste oplossing is gebaseerd op de algemene fit van het model, de classificatiefout, de interpreteerbaarheid en de spaarzaamheid (Collins en Lanza, 2010). Een maat voor de algemene fit van het latente clustermodel is het Bayesian Information Criterion (BIC). Een lagere waarde voor de BIC wijst op een betere passing van het model bij de data. De classificatiefout geeft aan voor welk percentage van de samenwerkingsverbanden de toewijzing aan een bepaalde groep onzeker is. Een hoger percentage duidt dan ook op een slechtere oplossing. Een maat voor de classificatie-zekerheid is de entropie R^2. Naarmate de entropie R^2 hoger is, is de spreiding van de clusters beter; de groepen van samenwerkingsverbanden verschillen dan onderling meer van elkaar. De vuistregel voor de acceptabele waarde van de entropie R^2 is minimaal 0,80. Bij nadere inspectie van de verkregen oplossing is ook de interpreteerbaarheid, de bijdrage van afzonderlijke indicatoren aan de clustering van samenwerkingsverbanden en - in een enkel geval - de stabiliteit van de oplossing geëvalueerd. De bijdrage van de indicatoren aan de clustering is getoetst met de Wald-statistic bij een α=0,05. Tot slot verdient bij gelijke fit en interpreteerbaarheid een oplossing met twee groepen de voorkeur boven een oplossing met drie groepen (spaarzaamheid).

In dit onderzoek is per thema een latente clusteranalyse uitgevoerd. Door de significante en relevante indicatoren van de samenwerkingsverbanden van de zes thema's te bewaren en te gebruiken voor één overkoepelende latente clusteranalyse is onderzocht of een superclustering van samenwerkingsverbanden PO en VO mogelijk en zinvol is. Naast deze '*all-in–one*'-methode zijn nog twee alternatieve superclusteringsmethoden in toegepast. Hiermee wordt een breder beeld van de opbrengsten van de superclustering verkregen. Het geeft inzicht in de stabiliteit. Als een variatie in methode leidt tot wezenlijk andere relevante indicatoren dan is het trekken van algemene conclusies over de superclustering maar in beperkte mate mogelijk. Het eerste alternatief is om niet de bewaarde indicatoren van de zes thema's in één overkoepelende latente clusteranalyse te gebruiken, maar om daarin een tweedeling te maken: een superclustering van de inhoudelijke kant van Passend onderwijs (thema's: Organisatie en

vormgeving basisondersteuning, organisatie en vormgeving extra ondersteuning en monitoring en evaluatie) en een superclustering van de organisatorische kant van samenwerkingsverbanden (thema's: aansturing en besluitvorming, communicatie externen, financiering van Passend onderwijs). Het tweede alternatief is om per thema de clusterindeling van de samenwerkingsverbanden te bewaren en deze clusterindeling als basis te nemen voor een superclustering. Dit leidt tot een superclustering met indicatoren met gelijke antwoordschalen. Elke indicator geeft weer wat het best passende cluster van een samenwerkingsverband is bij een bepaald thema; cluster 1 of cluster 2. Bovendien telt elk thema even zwaar mee in de superclustering.

Appendix 2: Clusteranalyse aansturing en besluitvorming

Samenwerkingsverbanden PO

De aansturing en de wijze van besluitvorming door samenwerkingsverbanden PO is aan de orde in achttien items van de internetvragenlijst. Alle achttien zijn bruikbaar voor de clusteranalyse omdat er voldoende spreiding is tussen de samenwerkingsverbanden. Tabel 2.1 geeft de beschrijvende statistiek van de indicatoren weer.

Tabel 2.1. Beschrijvende statistiek van indicatoren voor de aansturing en besluitvorming van de samenwerkingsverbanden PO (n=47).

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Scheiding bestuur en intern toezicht	Bestuur-directiemodel	46,8				
	Raad van Beheermodel	23,4				
	Raad van Toezichtmodel	19,1				
	Anders	10,6				
Regels voor besluitvorming	Eén stem per vertegenwoordiger	40,4				
	Eén stem per X aantal leerlingen	38,3				
	Aftoppen invloed groot bestuur	12,8				
	Anders	8,5				
Omvang fte directeur samenwerkingsverband			0,8	0,3	0,1	1,0
Omvang fte personeel in dienst van samenwerkingsverband			4,7	11,2	0,0	57,0
Verloop besluitvorming over organisatie extra ondersteuning	Slecht	2,1				
	Soms goed/soms slecht	6,4				
	Vaker goed dan slecht	34,0				
	Goed	57,4				
Schoolbesturen die zorgplicht omzeilen	Nee, niet aanwezig	83,0				
	Ja, een enkel	17,0				

Vervolg Tabel 2.1

Indicatoren	**Categorieën**	**%**	**Gem**	**SD**	**Min**	**Max**
Schoolondersteunings-profielen volgens dezelfde procedure opgesteld	Nee	25,5				
	Ja	74,5				
Sturingsmodel voor organisatie van extra ondersteuning	Decentraal	23,4				
	Centraal	10,6				
	Gemengd	66,0				
Aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening van samenwerkingsverband			2,9	2,2	0,0	5,0
Aantal vormen van centrale dienstverlening van samenwerkingsverband			3,1	2,5	0,0	6,0
Beleidsrijkheid van invoering Passend onderwijs	Beleidsarm	4,3				
	Beleidsneutraal	34,0				
	Beleidsrijk	61,7				
Commissie voor toewijzing van extra ondersteuning	Nee	29,8				
	Ja, centrale commissie	61,7				
	Ja, meerdere commissies	8,5				
Integrale vorm van toewijzing onderwijsondersteuning én zorgondersteuning	Nee	34,0				
	In ontwikkeling	31,9				
	Ja	34,0				
Afspraken over doorgaande ondersteuning bij schoolveranderingen binnen samenwerkingsverband	Nee	51,1				
	Ja	48,9				
Afspraken over doorgaande ondersteuning met andere samenwerkingsverbanden bij overgang PO naar VO	Nee	61,7				
	Ja	38,3				
Doorzettingsmacht van bestuur samenwerkingsverband bij moeilijke plaatsingen	Nee	48,9				
	In ontwikkeling	34,0				
	Ja	17,0				
Bovenschools professionalise-ringsplan voor leraren (door samenwerkingsverband)	Nee, door schoolbesturen	72,3				
	In ontwikkeling	8,5				
	Ja	19,1				

Bij de latente clusteranalyse zijn de resultaten van een model met twee groepen (twee-clusteroplossing) vergeleken met die van een model met drie groepen (drie-clusteroplossing). De verschillen in fit en classificatiefout zijn minimaal. Voor de twee-clusteroplossing is de BIC gelijk aan 1936, de classificatiefout 0,06%, en de entropie R^2 0,994. Voor de drie-clusteroplossing is de BIC=1972, classificatiefout 0,06% en de entropie R^2 0,996. De fit van de twee-clusteroplossing is iets beter dan van de drie-clusteroplossing. Bij nadere inspectie van de resultaten blijkt dat in beide oplossingen de centrale dienstverlening van de samenwerkingsverbanden centraal staat en dat de twee cluster-oplossing beter interpreteerbaar is. Daarom is gekozen voor de twee-clusteroplossing als beste oplossing. In de Tabel 2.2 staat de relatieve bijdrage van de indicatoren (lading) aan de clustering van de samenwerkingsverbanden PO in twee groepen. Naarmate de lading hoger is, is de bijdrage aan de clustering belangrijker.

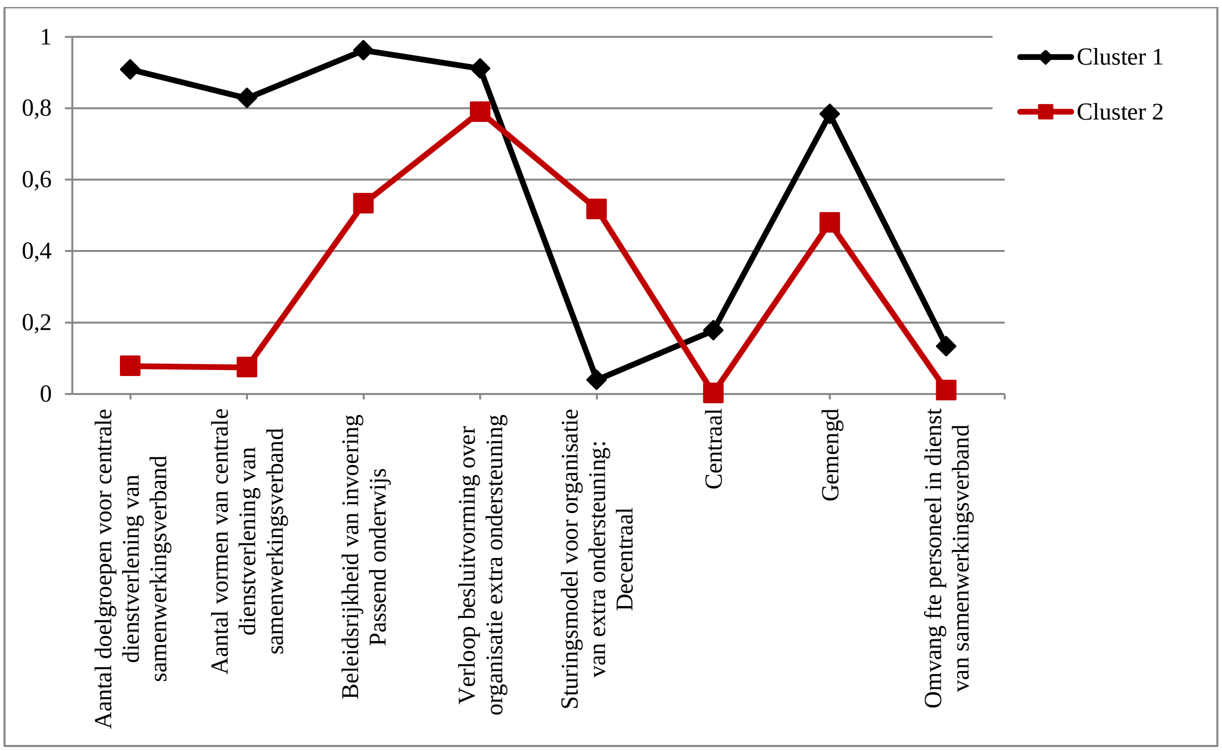
Tabel 2.2. De lading van de indicatoren voor de aansturing en besluitvorming van de samenwerkingsverbanden PO.

Indicatoren	**Lading (R^2)**
Aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening van samenwerkingsverband	0,7537*
Aantal vormen van centrale dienstverlening van samenwerkingsverband	0,7503*
Beleidsrijkheid van invoering Passend onderwijs	0,5911*
Bovenschools professionaliseringsplan voor leraren	0,2460
Verloop besluitvorming over organisatie extra ondersteuning	0,2234*
Sturingsmodel voor organisatie van extra ondersteuning	0,1527*
Omvang fte personeel in dienst van samenwerkingsverband	0,0859*
Omvang fte directeur samenwerkingsverband	0,0855
Scheiding bestuur en intern toezicht	0,0853
Schoolondersteuningsprofielen volgens dezelfde procedure opgesteld	0,0800
Afspraken over doorgaande ondersteuning bij schoolveranderingen binnen samenwerkingsverband	0,0561
Afspraken over doorgaande ondersteuning met andere samenwerkingsverbanden bij overgang PO naar VO	0,0545
Doorzettingsmacht van bestuur samenwerkingsverband bij moeilijke plaatsingen	0,0415
Regels voor besluitvorming	0,0402
Commissie voor toewijzing van extra ondersteuning	0,0158
Schoolbesturen die zorgplicht omzeilen	0,0021
Integrale vorm van toewijzing onderwijsondersteuning én zorgondersteuning	0,0000

*) Wald statistic: $p<0,05$

Bij de twee-clusteroplossing zijn in totaal zes indicatoren gevonden die een significantie bijdrage leveren. De spil voor de groepsindeling is de centrale dienstverlening. Het gaat dan

vooral om de uitgebreidheid ervan: het aantal doelgroepen (p=0,0025) en het aantal vormen (p=0,0032) van centrale dienstverlening[11]. Ruim de helft van de samenwerkingsverbanden biedt een centrale dienstverlening aan. Andere indicatoren die een significante bijdrage leveren zijn de beleidsrijkheid van de invoering van Passend Onderwijs (p<0.001), de soepelheid waarmee besluiten worden genomen over de organisatie van extra ondersteuning (p=0,0031), het gehanteerde sturingsmodel voor de organisatie van extra ondersteuning (p=0,015) en het aantal fte dat in dienst is van het samenwerkingsverband (p=0,026). Met deze indicatoren is een profielplot gemaakt. Figuur 2.1 toont deze profielplot. In de figuur is voor elke significante indicator de gestandaardiseerde afstand tussen de twee groepen samenwerkingsverbanden weergegeven. Naarmate de afstand tussen de punten van cluster 1 en 2 groter is, onderscheiden de twee groepen samenwerkingsverbanden zich meer van elkaar voor de betreffende indicator.

Figuur 2.1. Profielplot voor clustering van samenwerkingsverbanden PO voor de aansturing en besluitvorming van het samenwerkingsverband

Ruim de helft van de samenwerkingsverbanden PO (n=27, 57%) is toegewezen aan cluster 1. Deze samenwerkingsverbanden hebben een uitgebreide centrale dienstverlening met relatief veel doelgroepen en veel vormen van dienstverlening. Ze hebben vaak ook een beleidsrijke

[11] Dit kwam overigens ook bij de drie-clusteroplossing naar voren.

invoering van Passend onderwijs en een centraal of gemengd sturingsmodel. In het verlengde daarvan liggen de overige significante iindicatoren. Cluster-1-samenwerkingsverbanden onderscheiden ze zich wel maar minder sterk van cluster-2-samenwerkingsverbanden door wat meer personeel in dienst van het samenwerkingsverband te hebben en door een relatief goed verlopende besluitvorming bij de organisatie van extra ondersteuning. De overige samenwerkingsverbanden PO (cluster 2, n=20, 43%) hebben geen of een minder uitgebreide centrale dienstverlening, een beleidsarme invoering van Passend onderwijs, een decentrale aansturingsmodel, minder personeel in dienst en een slechter verlopende besluitvorming.

Samenwerkingsverbanden VO

De indicatoren voor de aansturing en besluitvorming van de samenwerkingsverbanden VO komen overeen met die van de samenwerkingsverbanden PO, met uitzondering van twee indicatoren. Ten eerste is dat de indicator die aangeeft of alle Schoolondersteuningsprofielen volgens dezelfde procedure zijn opgesteld. Dit is het geval voor 94% van de samenwerkingsverbanden VO. Daarmee is de indicator niet bruikbaar om groepen van elkaar te onderscheiden in een latente clusteranalyse; er is onvoldoende verschil tussen de samenwerkingsverbanden. De tweede indicator die is afgevallen is de indicator die gaat over afspraken rond de overgang van PO naar VO. Dit is hier niet van toepassing. In Tabel 2.3 is een overzicht gegeven van de beschrijvende statistiek van de indicatoren die wél bruikbaar zijn voor de latente clusteranalyse.

Tabel 2.3. Beschrijvende statistiek van indicatoren voor de aansturing en besluitvorming van de samenwerkingsverbanden VO (n=49).

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Scheiding bestuur en intern toezicht	Bestuur-directiemodel	53,1				
	Raad van Beheermodel	26,5				
	Raad van Toezichtmodel	12,2				
	Anders	8,2				
Regels voor besluitvorming	Eén stem per vertegenwoordiger	71,4				
	Eén stem per X aantal leerlingen	18,4				
	Aftoppen invloed groot bestuur	6,1				
	Anders	4,1				
Omvang fte directeur samenwerkingsverband			0,9	0,3	0,2	2,0
Omvang fte personeel in dienst van samenwerkingsverband			3,8	7,9	0,0	34,0

Vervolg Tabel 2.3

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Verloop besluitvorming over organisatie extra ondersteuning	Slecht	0,0				
	Soms goed/soms slecht	8,2				
	Vaker goed dan slecht	32,7				
	Goed	59,2				
Aanwezigheid van schoolbesturen die zorgplicht omzeilen	Nee	83,7				
	Ja, een enkel	16,3				
Sturingsmodel voor organisatie van extra ondersteuning	Decentraal	10,2				
	Centraal	8,2				
	Gemengd	81,6				
Aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening van samenwerkingsverband			2,8	2,1	0,0	5,0
Aantal vormen van centrale dienstverlening van samenwerkingsverband			3,6	2,5	0,0	6,0
Beleidsrijkheid van invoering Passend onderwijs	Beleidsarm	4,1				
	Beleidsneutraal	34,7				
	Beleidsrijk	61,2				
Commissie voor toewijzing van extra ondersteuning	Nee	6,1				
	Ja, centrale commissie	89,8				
	Ja, meerdere commissies	4,1				
Integrale vorm van toewijzing onderwijs- én zorgondersteuning	Nee	20,4				
	In ontwikkeling	57,1				
	Ja	22,4				
Afspraken over doorgaande ondersteuning bij schoolveranderingen binnen samenwerkingsverband	Nee	49,0				
	Ja	51,0				
Doorzettingsmacht van bestuur samenwerkingsverband bij moeilijke plaatsingen	Nee	40,8				
	In ontwikkeling	18,4				
	Ja	40,8				
Bovenschools professionaliseringsplan voor leraren door samenwerkingsverband	Nee, door schoolbesturen	65,3				
	In ontwikkeling	18,4				
	Ja	16,3				

De resultaten van de twee- en drie-clusteroplossing zijn weer onderling vergeleken. Voor de twee-clusteroplossing is de BIC 1809, de classificatiefout 0,4% en de entropie R^2 0,98. Voor de drie-clustersoplossing zijn deze waarden ongunstiger: BIC is 1860, classificatiefout is 3,2% en R^2 is 0,92. Daarmee is de twee-clusteroplossing beter dan de drie-clusteroplossing. In de Tabel 2.4 staan de indicatoren voor de clustering van samenwerkingsverbanden VO in twee groepen, gesorteerd van hoge naar lage lading.

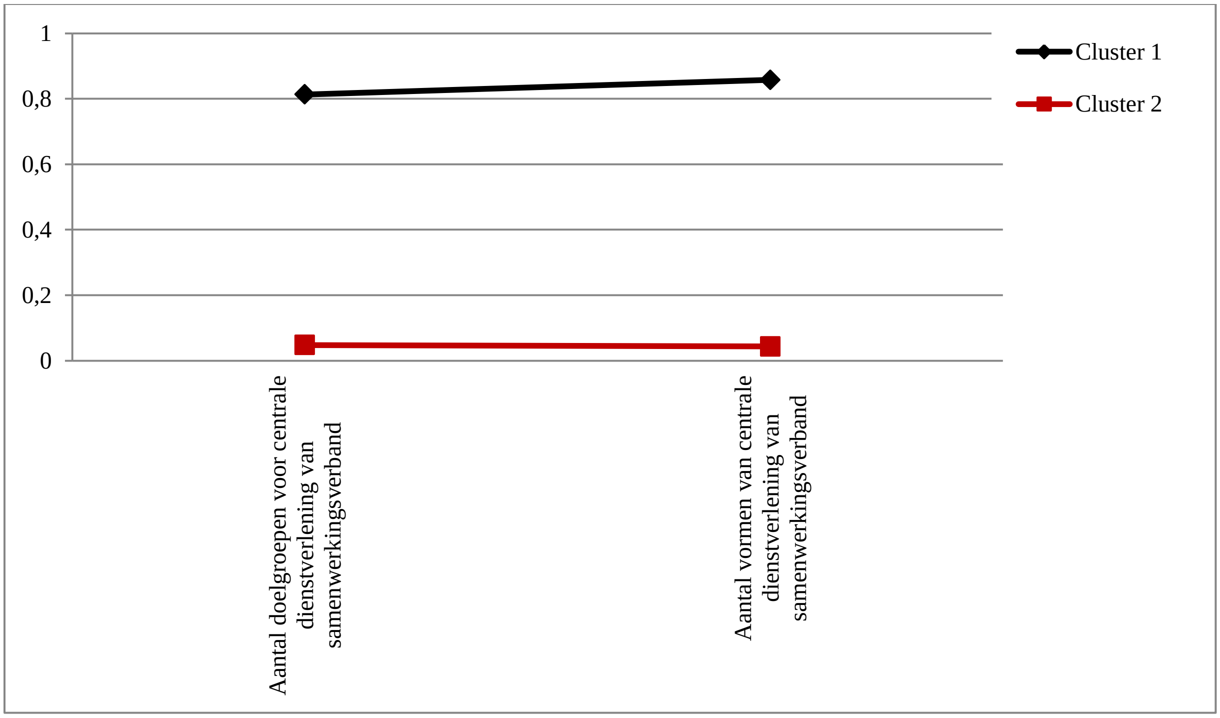
Tabel 2.4. De lading van de indicatoren voor de aansturing en besluitvorming van de samenwerkingsverbanden VO.

Indicatoren	**Lading (R^2)**
Aantal vormen van centrale dienstverlening van samenwerkingsverband	0,8681#
Aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening van samenwerkingsverband	0,7763#
Schoolondersteuningsprofielen volgens dezelfde procedure opgesteld	0,1343
Omvang fte personeel in dienst van samenwerkingsverband	0,0611
Sturingsmodel voor organisatie van extra ondersteuning	0,0492
Omvang fte directeur samenwerkingsverband	0,0372
Scheiding bestuur en intern toezicht	0,0352
Doorzettingsmacht van bestuur samenwerkingsverband bij moeilijke plaatsingen	0,0324
Afspraken over doorgaande ondersteuning bij schoolveranderingen binnen samenwerkingsverband	0,0319
Bovenschools professionaliseringsplan voor leraren	0,0297
Integrale vorm van toewijzing onderwijsondersteuning én zorgondersteuning	0,0194
Verloop besluitvorming over organisatie extra ondersteuning	0,0156
Regels voor besluitvorming	0,0144
Beleidsrijkheid van invoering Passend onderwijs	0,0084
Commissie voor toewijzing van extra ondersteuning	0,0082
Schoolbesturen die zorgplicht omzeilen	0,0021

#) Wald statistic: $p<0,05$

Bij de twee-clusteroplossing zijn twee indicatoren gevonden die een significantie bijdrage leveren aan de clustering. Ze hebben beide betrekking op het uitgebreidheid van de centrale dienstverlening van de samenwerkingsverbanden VO. Het gaat dan om het aantal vormen van centrale dienstverlening ($p=0,0083$) en het aantal doelgroepen voor de centrale dienstverlening ($p=0,0021$). De overige indicatoren voor de aansturing en besluitvorming hebben een lage lading en zijn leveren geen significante bijdrage aan de clustering in twee groepen.

Voor de typering van de twee groepen samenwerkingsverbanden VO is een profielplot gemaakt met daarin alleen de significante indicatoren (Figuur 2.2).

Figuur 2.2. Profielplot voor clustering van samenwerkingsverbanden VO voor de aansturing en besluitvorming van het samenwerkingsverband.

Twee-derde van de samenwerkingsverbanden VO (n=33, 67%) is ingedeeld bij cluster 1. Deze groep heeft een uitgebreide centrale dienstverlening met veel doelgroepen en veel vormen van dienstverlening. De ander groep (cluster 2, n=16, 33%) hebben geen of een minder uitgebreide centrale dienstverlening (minder doelgroepen en minder vormen).

Vergelijking clustering PO met VO

Samenwerkingsverbanden PO en VO zijn goed en eenduidig van elkaar te onderscheiden in twee groepen als het gaat om de aansturing en besluitvorming. De kern wordt gevormd door de centrale dienstverlening. De grootste groep samenwerkingsverbanden in het PO en VO hebben een opgetuigde vorm van centrale dienstverlening met diverse vormen van dienstverlening en diverse doelgroepen. De andere groep van samenwerkingsverbanden in het PO en VO contrasteert hiermee: geen centrale dienstverlening of een centrale dienstverlening met een beperkt aantal taken voor een beperkt aantal doelgroepen.

Appendix 3: Clusteranalyse organisatie en vormgeving basisondersteuning

Samenwerkingsverbanden PO

Voor de typeren van samenwerkingsverbanden PO wat betreft de organisatie en vormgeving van de basisondersteuning zijn in de internetvragenlijst vijf indicatoren beschikbaar. Ze zijn alle vijf geschikt voor de clusteranalyse omdat er voldoende spreiding is tussen de samenwerkingsverbanden. In Tabel 3.1 is de beschrijvende statistiek van de indicatoren gepresenteerd.

Tabel 3.1. Beschrijvende statistiek van indicatoren voor de organisatie en vormgeving van basisondersteuning op reguliere PO-scholen (n=47)

Indicatoren	**Categorieën**	**%**	**Gem**	**SD**	**Min**	**Max**
Aantal typen aanbieders van basisondersteuning op reguliere scholen			2,7	1,1	1,0	5,0
Uniformiteit van het niveau van de basisondersteuning	Uniform voor alle scholen	89,4				
	Per bestuur bepaald	8,5				
	Per school bepaald	2,1				
Typering ambitieniveau basisondersteuning in vergelijking met norm van Inspectie	Op norm	6,4				
	Op en boven norm	31,9				
	Boven norm	61,7				
Proportie scholen met basisondersteuning op orde	Onbekend	19,1				
	Geen school	6,4				
	Minder dan helft	12,8				
	Helft	17,0				
	Meer dan helft	26,2				
	Alle scholen	8,5				
Plannen voor het versterken van de basisondersteuning	Nee	10,6				
	Ja	89,4				

Bij de latente clusteranalyse zijn de resultaten van de twee- en drie-clusteroplossing met elkaar vergeleken. De fit en classificatiefout van de twee-clusteroplossing zijn gunstiger dan die van de drie-cluster oplossing (twee clusters: BIC=501, classificatiefout=2,7% ; drie clusters: BIC=517, classificatiefout=6,4%). Daarentegen is de entropie R^2 van de twee-clusteroplossing minder goed dan die van de drie-clusteroplossing (0,73 vs. 0,77). Bij nadere

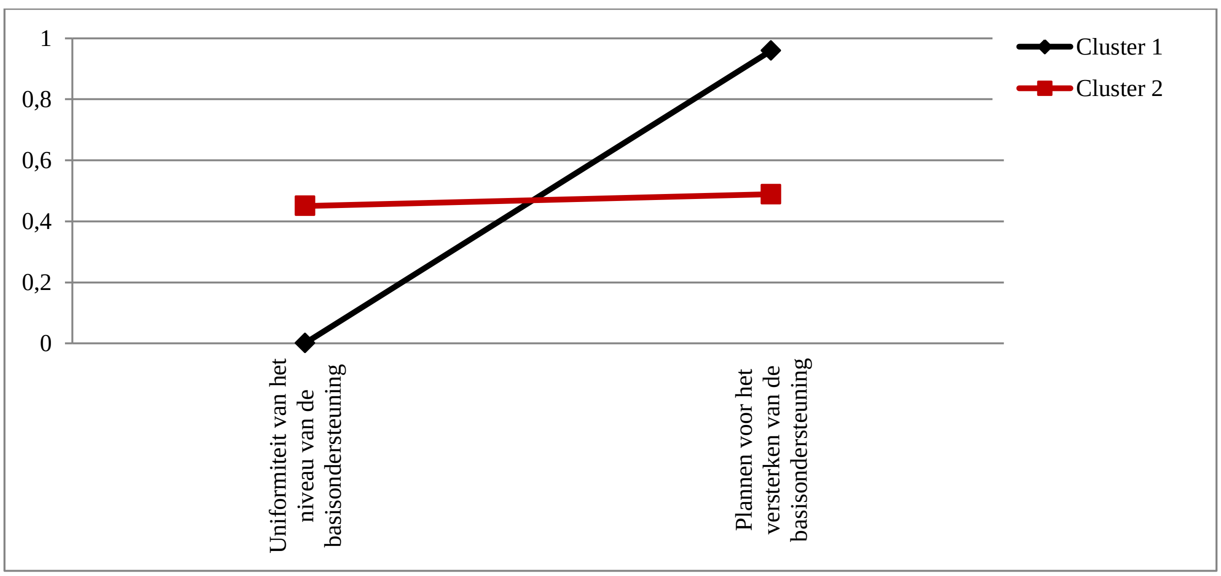
inspectie van de resultaten van de drie-clusteroplossing blijkt dat géén van de vijf indicatoren een significante bijdrage levert aan de clustering van de samenwerkingsverbanden. Als beste oplossing is daarom gekozen voor de twee-clusteroplossing. In de Tabel 3.2 staan de indicatoren voor de basisondersteuning, gesorteerd van hoog naar laag op het belang voor de clustering in twee groepen.

Tabel 3.2. De lading van de basisondersteunings-indicatoren voor de twee-clusteroplossing bij samenwerkingsverbanden PO

Indicatoren	**Lading (R^2)**
Uniformiteit van het niveau van de basisondersteuning	0,6292
Plannen voor het versterken van de basisondersteuning	0,2863*
Typering ambitieniveau basisondersteuning in vergelijking met norm van Inspectie	0,0329
Aantal typen aanbieders van basisondersteuning op reguliere scholen	0,0107
Proportie scholen met basisondersteuning op orde	0,0066

*) Wald statistic: p<0,05

Uit de clusteranalyse volgt dat twee indicatoren een relevante bijdrage leveren aan de clustering van samenwerkingsverbanden PO. Dat zijn het plannen hebben voor versterking van de basisondersteuning en de mate van uniformiteit van het basisondersteuningsniveau binnen een samenwerkingsverband. De profielplot van de indicatoren is hiermee in overeenstemming: de afstand tussen cluster 1 en 2 is voor genoemde twee indicatoren het grootst (Figuur 3.1).

Figuur 3.1 Profielplot voor clustering van samenwerkingsverbanden PO voor de vormgeving van basisondersteuning.

Plannen hebben voor versterking van de basisondersteuning is overigens de enige significante indicator voor de clustering van samenwerkingsverbanden PO (Tabel 3.2, p=0,018).

Samenwerkingsverbanden PO zijn te onderscheiden in twee groepen wat betreft de vormgeving van de basisondersteuning. Er is een grote groep van samenwerkingsverbanden PO (cluster 1, n=42, 86%) die plannen heeft om de basisondersteuning verder te versterken en het basisondersteuningsniveau veelal per reguliere bao-school vaststellen. Bij de kleinere groep (cluster 2, n=5, 14%) geldt het tegenovergestelde; geen plannen voor versterking van de basisondersteuning en het niveau van de basisondersteuning geldt vaker voor alle reguliere bao-scholen.

<u>Samenwerkingsverbanden VO</u>

De latente clusteranalyse voor de typering van de samenwerkingsverbanden VO is met dezelfde set van indicatoren gedaan als bij de samenwerkingsverbanden PO. In Tabel 3.3 is de beschrijvende statistiek weergeven van de vijf indicatoren voor vormgeving van de basisondersteuning op reguliere vo-scholen.

Tabel 3.3. Beschrijvende statistiek van indicatoren voor de vormgeving van basisondersteuning op vo-scholen (n=49).

Indicatoren	**Categorieën**	**%**	**Gem**	**SD**	**Min**	**Max**
Aantal typen aanbieders van basisondersteuning op reguliere scholen			2,8	1,2	1,0	5,0
Uniformiteit van het niveau van de basisondersteuning	Uniform voor alle scholen	89,8				
	Per bestuur bepaald	4,1				
	Per school bepaald	6,1				
Typering ambitieniveau basisondersteuning in vergelijking met norm van Inspectie	Op norm	16,3				
	Op en boven norm	36,7				
	Boven norm	46,9				
Proportie scholen met basisondersteuning op orde	Onbekend	4,1				
	Geen school	0,0				
	Minder dan helft	4,1				
	Helft	2,0				
	Meer dan helft	59,2				
	Alle scholen	30,6				
Plannen voor het versterken van de basisondersteuning	Nee	8,2				
	Ja	91,8				

Bij de latente clusteranalyse zijn de resultaten van de twee- en drie-clusteroplossing met elkaar vergeleken. Opnieuw is gevonden dat fit van de twee-clusteroplossing beter is dan dat van de drie-clusteroplossing (twee clusters: BIC=482, drie clusters: BIC=500). Echter de classificatiefout van de beide oplossingen is vrij groot (respectievelijk,7,5% en 9,2%) en de entropie R^2 vrij laag (0,73 vs. 0,77). Dit roept de vraag op of een clusteranalyse op deze data wel zinvol is. Om hier meer zicht op te krijgen zijn de resultaten van de twee-clusteroplossing nader geïnspecteerd. In Tabel 3.4 staat de lading op de clustering voor elke indicator afzonderlijk.

Tabel 3.4. De lading van de basisondersteunings-indicatoren voor de twee-clusteroplossing voor samenwerkingsverbanden VO

Indicatoren	**Lading (R^2)**
Uniformiteit van het niveau van de basisondersteuning	0,2823
Typering ambitieniveau basisondersteuning in vergelijking met norm van Inspectie	0,2630
Aantal typen aanbieders van basisondersteuning op reguliere scholen	0,0975
Plannen voor het versterken van de basisondersteuning	0,0116
Proportie scholen met basisondersteuning op orde	0.0059

Géén van de vijf indicatoren levert een significante bijdrage aan de clustering van de samenwerkingsverbanden VO in twee groepen. De tweede indicator uit Tabel 3.2 - typering van het ambitieniveau voor de basisondersteuning in vergelijking met de norm van de Inspectie - komt overigens wel in de buurt (p=0,05). De latente clusteranalyse heeft geen basisondersteunings-indicatoren opgeleverd die als relevant beschouwd kunnen worden voor de clustering van samenwerkingsverbanden VO in twee of meer groepen. Dit impliceert dat samenwerkingsverbanden VO vrij sterk op elkaar lijken wat betreft de organisatie en vormgeving van de basisondersteuning.

<u>Vergelijking clustering PO met VO</u>

Een basisondersteunings-typering maken op basis van vijf beleidsrelevante indicatoren is alleen in redelijk mate mogelijk voor samenwerkingsverbanden PO. Er kunnen hooguit twee groepen samenwerkingsverbanden PO onderscheiden worden. De twee groepen onderscheiden zijn van elkaar wat betreft het plannen hebben voor versterking van de basisondersteuning en de mate van uniformiteit van het basisondersteuningsniveau. Samenwerkingsverbanden PO die de basisondersteuning willen versterken hebben geen uniform niveau voor basisondersteuning op hun reguliere bao-scholen.

Appendix 4: Clusteranalyse organisatie en vormgeving extra ondersteuning

Samenwerkingsverbanden PO

De typering van de samenwerkingsverbanden PO wat betreft de manier waarop ze de extra ondersteuning organiseren en vormgeven is geheel gebaseerd op informatie uit de internetvragenlijst. De oorspronkelijke items (zie Deelrapport A) zijn bewerkt tot bruikbare indicatoren voor de latente clusteranalyse. In Tabel 4.1 is de beschrijvende statistiek van de indicatoren gepresenteerd.

Tabel 4.1. Beschrijvende statistiek van indicatoren voor de organisatie en vormgeving van extra ondersteuning van samenwerkingsverbanden PO (n=47).

Indicatoren	**Categorieën**	**%**	**Gem**	**SD**	**Min**	**Max**
Aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden (bao-, sbao-, so-scholen en/of bovenschoolse voorzieningen)	1 2 3 4	17,0 27,7 42,6 12,8				
Integratie regulier en speciaal onderwijs en/of streven naar inclusief onderwijs zijn bepalend voor organisatie van extra ondersteuning	Niet Een van de twee	89,4 10,6				
Aantal algemeen geldende factoren[12] dat bepalend is voor de organisatie van extra ondersteuning			3,1	1,2	0,0	5,0
Voorzieningenniveau van bovenschoolse (tussen)-voorzieningen en/of sbao/so-scholen is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	Niet Een van de twee Beide	59,6 31,9 8,5				

[12] Dat zijn ondersteuningsbehoeften van leerlingen, gezamenlijke visie en missie van samenwerkingsverband, deskundigheid van leraren, wensen van ouders, denominatieve voorkeur van ouders, en/of integratie onderwijs (jeugd)zorg.

Vervolg Tabel 4.1

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Autonomie van individuele schoolbesturen is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	Nee	66,0				
	Ja	34,0				
Behoud expertise binnen sbao en so is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	Nee	53,2				
	Ja	46,8				
Wijze waarop extra ondersteuning wordt toegekend	Vrij besteedbaar budget per leerling	38,3				
	Keuze uit (kant-en-klaar) arrangement per leerling	19,1				
	Beide vormen	27,7				
	Anders	14,9				
Aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning[13]			4,9	2,5	0,0	9,0
Dekkend aanbod van extra ondersteuning	Nee	23,4				
	Ja	76,6				
Aantal situaties waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld (voor regulier bao, bij plaatsing naar sbao/so en/of bij terugplaatsing vanuit so)	0	25,5				
	1	17,0				
	2	34,0				
	3	23,4				
Aantal situaties waarvoor procedures zijn opgesteld voor het geven van extra ondersteuning (in regulier bao, bij plaatsing in sbao/so en/of bij terugplaatsing vanuit so)	1	12,8				
	2	42,6				
	3	44,7				

[13] Dat zijn extra formatie of personele inzet in de klas, specifieke (ortho)pedagogische en (ortho)didactische leer- en hulpmiddelen en materialen, aanpassing aan lokaal/gebouw, bovenschoolse deskundigheid voor leraar, bovenschoolse deskundigheid voor leerling, ondersteuning thuissituatie, plaats binnen bovenschoolse speciale (tussen)voorziening, plaats binnen sbao- of so-onderwijs en/of gecombineerde vorm van onderwijs- en zorgondersteuning.

Vervolg Tabel 4.1

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Aantal informatiebronnen[14] voor het opstellen van een extra ondersteuningsvraag	4	31,9				
	5	68,1				
Hoogste niveau dat extra ondersteuning kan aanvragen	Intern begeleider /zorg-coördinator	10,6				
	Schooldirectie	59,6				
	Schoolbestuur	27,7				
	Anders	2,1				
Aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag[15]			7,2	3,3	0,0	12,0
Hoogste niveau waarop een besluit over extra ondersteuning wordt genomen	School	10,6				
	Schoolbestuur	10,6				
	Geografisch deel van samenwerkingsverband	6,4				
	Samenwerkingsverband	66,0				
	Anders	6,4				
Mate[16] waarin er een ontwikkelingsperspectief is opgesteld voor alle leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften in het bao-, sbao en/of so-onderwijs			8,1	1,5	3,0	9,0
Deel van de scholen dat een ontwikkelingsperspectief heeft opgesteld voor alle leerlingen die extra ondersteuning krijgen of nodig hebben	(Vrijwel) geen	2,1				
	Helft	17,0				
	Driekwart	10,6				
	(Bijna) allemaal	42,6				
	Anders	27,7				

[14] Dat zijn informatie van leerlingen, ouders, personeel van school, experts van samenwerkingsverband en/of experts niet in dienst van samenwerkingsverband.
[15] Dat zijn ondersteuningsvraag van de leerling, diagnostische informatie, ontwikkelingsgegevens uit het leerlingvolgsysteem, informatie over handelingsplan, ontwikkelingsperspectief, verzuimgegevens, handelingsgerichte diagnostiek en/of aanpak van leraar, handelingsverlegenheid van school, (on)mogelijkheden binnen Schoolondersteuningsprofiel, informatie over thuissituatie, wensen van ouders, (verwachte) duur van ondersteuning en/of budget(indicatie) van gevraagde onderwijsondersteuning.
[16] Per onderwijstype is de score 1=nee; 2=in ontwikkeling; 3= ja gegeven. Hiervan is de somscore bepaald.

De twee- en drie-clusteroplossing van de latente clusteranalyse zijn vergeleken. De fit en classificatiefout van de twee-clusteroplossing zijn gunstiger dan die van de drie-cluster oplossing (twee clusters: BIC=2070, classificatiefout=2,6%; drie clusters: BIC=2112, classificatiefout=4,1%). De entropie R^2 van de twee oplossingen is vergelijkbaar: respectievelijk 0,87 en 0,89. Op basis van de fit is de twee-clusteroplossing gekozen als de beste oplossing. In de Tabel 4.2 staan de indicatoren voor de extra ondersteuning, gesorteerd van hoog naar laag op hun bijdrage voor de clustering in twee groepen.

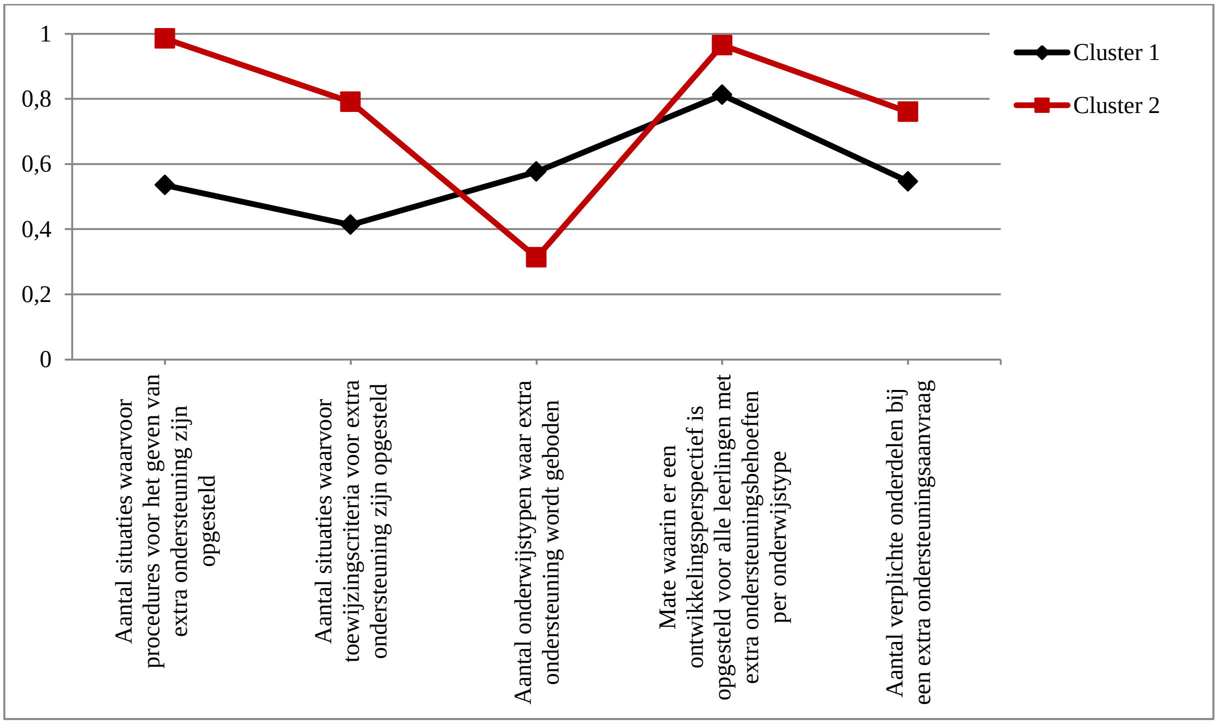
Tabel 4.2. De lading van de extra ondersteunings-indicatoren voor de twee-clusteroplossing bij samenwerkingsverbanden PO.

Indicatoren	**Lading (R^2)**
Aantal situaties waarvoor procedures voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld	0,3433 *
Aantal situaties waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld	0,2093 *
Aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden	0,1472*
Mate waarin er een ontwikkelingsperspectief is opgesteld voor alle leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften per onderwijstype	0,1293*
Aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag	0,1232*
Hoogste niveau dat extra ondersteuning kan aanvragen	0,1081
Aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning	0,0666
Aantal algemeen geldende factoren dat bepalend is voor de organisatie van extra ondersteuning	0,0497
Deel van de scholen dat een ontwikkelingsperspectief heeft opgesteld voor alle leerlingen die extra ondersteuning krijgen of nodig hebben	0,0424
Integratie regulier en speciaal onderwijs en/of streven naar inclusief onderwijs zijn bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	0,0420
Aantal informatiebronnen voor het opstellen van een extra ondersteuningsvraag	0,0335
Hoogste niveau waarop een besluit over extra ondersteuning wordt genomen	0,0319
Behoud expertise binnen sbao en so is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning basisondersteuning	0,0309
Autonomie van individuele schoolbesturen is bepalend voor organisatie van extra ondersteuning	0,0206
Dekkend aanbod van extra ondersteuning	0,0120
Wijze waarop extra ondersteuning wordt toegekend	0,0103
Voorzieningenniveau van bovenschools (tussen)-voorzieningen en/of sbao/so-scholen is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	0,0017

*) Wald statistic: $p<0,05$

Er zijn vijf indicatoren gevonden die een significante bijdrage leveren aan de clustering van samenwerkingsverbanden PO. Ze zijn gemarkeerd met een * in Tabel 4.2. Het gaat om het

aantal situaties waarvoor procedures zijn opgesteld voor het geven van extra ondersteuning (p=0,016), het aantal situaties waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld (p=0,017), het aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden (p=0,03), de mate waarin er een ontwikkelingsperspectief is opgesteld voor alle leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften (p=0,021) en het aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag (p=0,014). De profielplot van de vijf indicatoren is weergegeven in (Figuur 4.1).

Figuur 4.1 Profielplot voor clustering van samenwerkingsverbanden PO voor de vormgeving van de extra ondersteuning.

Bijna driekwart van de samenwerkingsverbanden PO (cluster 1, n=34, 72%) zijn te typeren als samenwerkingsverbanden die extra ondersteuning bieden op een breed spectrum van onderwijstypen. De groep kenmerkt zich verder door geringe regelgeving; er zijn relatief weinig criteria en procedures voor de toewijzing van extra ondersteuning, de plaatsing en terugplaatsing van leerlingen en een aanvraag voor extra ondersteuning bevat relatief weinig verplichte onderdelen. Daar komt bij dat men nog genoeg werk te doen heeft. Een aanzienlijk deel van de scholen is nog niet geheel klaar is met het schrijven van een ontwikkelingsperspectieven voor alle leerlingen die extra ondersteuning behoeven. De overige samenwerkingsverbanden PO vormen een kleine groep (cluster 2, n=13, 28%). Ze contrasteren met de cluster-1-samenwerkingsverbanden doordat de extra ondersteuning plaats vindt op een beperkter aantal onderwijstypen, er veel regelgeving rondom de aanvraag,

toewijzing en plaatsing van leerlingen is, en de meeste scholen de ontwikkelingsperspectieven van alle leerlingen op orde hebben.

Samenwerkingsverbanden VO

Voor de latente clusteranalyse van de samenwerkingsverbanden VO is dezelfde set van indicatoren gebruikt als voor de samenwerkingsverbanden PO. In Tabel 4.3 is de beschrijvende statistiek weergeven van de indicatoren voor vormgeving en organisatie van de extra ondersteuning in het VO.

Tabel 4.3. Beschrijvende statistiek van indicatoren voor de organisatie en vormgeving van extra ondersteuning van samenwerkingsverbanden VO (n=49).

Indicatoren	**Categorieën**	**%**	**Gem**	**SD**	**Min**	**Max**
Aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden (vo-, vso-scholen en/of bovenschoolse voorzieningen)	1 2 3	20,4 38,8 40,8				
Integratie regulier en speciaal onderwijs en/of streven naar inclusief onderwijs zijn bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	Niet Een van de twee Beide	61,2 28,6 10,2				
Aantal algemeen geldende factoren[17] dat bepalend is voor de organisatie van extra ondersteuning			3,1	1,3	0,0	5,0
Voorzieningenniveau van bovenschoolse (tussen)-voorzieningen en/of lwoo/proo/so-onderwijs is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	Niet Een van de twee Beide	20,4 22,4 57,1				

[17] Dat zijn ondersteuningsbehoeften van leerlingen, gezamenlijke visie en missie van samenwerkingsverband, deskundigheid van leraren, wensen van ouders, denominatieve voorkeur van ouders, en/of integratie onderwijs (jeugd)zorg.

Vervolg Tabel 4.3

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Autonomie van individuele schoolbesturen is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	Nee	73,5				
	Ja	26,5				
Behoud expertise binnen vso is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	Nee	63,3				
	Ja	36,7				
Wijze waarop extra ondersteuning wordt toegekend	Vrij besteedbaar budget per leerling	18,4				
	Keuze uit (kant-en-klaar) arrangement per leerling	22,4				
	Beide vormen	26,5				
	Anders	32,7				
Aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning[18]			5,5	2,3	0,0	9,0
Dekkend aanbod van extra ondersteuning	Nee	49,0				
	Ja	51,0				
Aantal situaties waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld (voor regulier vo, bij plaatsing in vso en/of bij terugplaatsing vanuit vso)	0	16,3				
	1	34,7				
	2	30,6				
	3	18,4				
Aantal situaties waarvoor procedures zijn opgesteld voor het geven van extra ondersteuning (in regulier vo, bij plaatsing in vso en/of bij terugplaatsing vanuit vso)	1	18,4				
	2	30,6				
	3	51,0				

[18] Dat zijn extra formatie of personele inzet in de klas, specifieke (ortho)pedagogische en (ortho)didactische leer- en hulpmiddelen en materialen, aanpassing aan lokaal/gebouw, bovenschoolse deskundigheid voor leraar, bovenschoolse deskundigheid voor leerling, ondersteuning thuissituatie, plaats binnen bovenschoolse speciale (tussen)voorziening, plaats binnen sbao- of so-onderwijs en/of gecombineerde vorm van onderwijs- en zorgondersteuning.

Vervolg Tabel 4.3

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Aantal informatiebronnen[19] voor opstellen van een extra ondersteuningsvraag	2	2,0				
	3	6,1				
	4	24,5				
	5	67,3				
Hoogste niveau dat extra ondersteuning kan aanvragen	Intern begeleider /zorg-coördinator	30,6				
	Schooldirectie	46,9				
	Schoolbestuur	46,9				
	Anders	8,2				
Aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag[20]			8,5	3,3	0,0	12,0
Hoogste niveau waarop een besluit over extra ondersteuning wordt genomen	School	6,1				
	Samenwerkingsverband	91,8				
	Anders	2,0				
Mate[21] waarin er een ontwikkelingsperspectief is opgesteld voor alle leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften in het vo-, praktijk- en vso-onderwijs			8,3	0,9	5,0	9,0
Deel van de scholen dat een ontwikkelingsperspectief heeft opgesteld voor alle leerlingen die extra ondersteuning krijgen of nodig hebben	Kwart	6,1				
	Helft	6,1				
	Driekwart	4,1				
	(Bijna) allemaal	65,3				
	Anders	18,4				

[19] Dat zijn informatie van leerlingen, ouders, personeel van school, experts van samenwerkingsverband en/of experts niet in dienst van samenwerkingsverband.

[20] Dat zijn ondersteuningsvraag van de leerling, diagnostische informatie, ontwikkelingsgegevens uit het leerlingvolgsysteem, informatie over handelingsplan, ontwikkelingsperspectief, verzuimgegevens, handelingsgerichte diagnostiek en/of aanpak van leraar, handelingsverlegenheid van school, (on)mogelijkheden binnen Schoolondersteuningsprofiel, informatie over thuissituatie, wensen van ouders, (verwachte) duur van ondersteuning en/of budget(indicatie) van gevraagde onderwijsondersteuning.

[21] Per onderwijstype is de score 1=nee; 2=in ontwikkeling; 3= ja gegeven. Hiervan is de somscore bepaald.

Uit de latente clusteranalyse volgt dat de fit van de twee-clusteroplossing beter is dan die van de drie-clusteroplossing. De BIC is respectievelijk 2095 en 2139. De classificatiefouten zijn vrijwel gelijk (respectievelijk, 4,0% en 2,9%). De entropie R^2 van beide oplossing is goed te noemen (respectievelijk, 0,83 en 0,90). Bij nadere inspectie van de resultaten is gevonden dat de omvang van de derde groep bij de drie-clusteroplossing nogal beperkt was (n=8). Als beste oplossing is opnieuw gekozen voor de twee-clusteroplossing. In Tabel 4.4 staat de lading op de clustering voor elke indicator afzonderlijk.

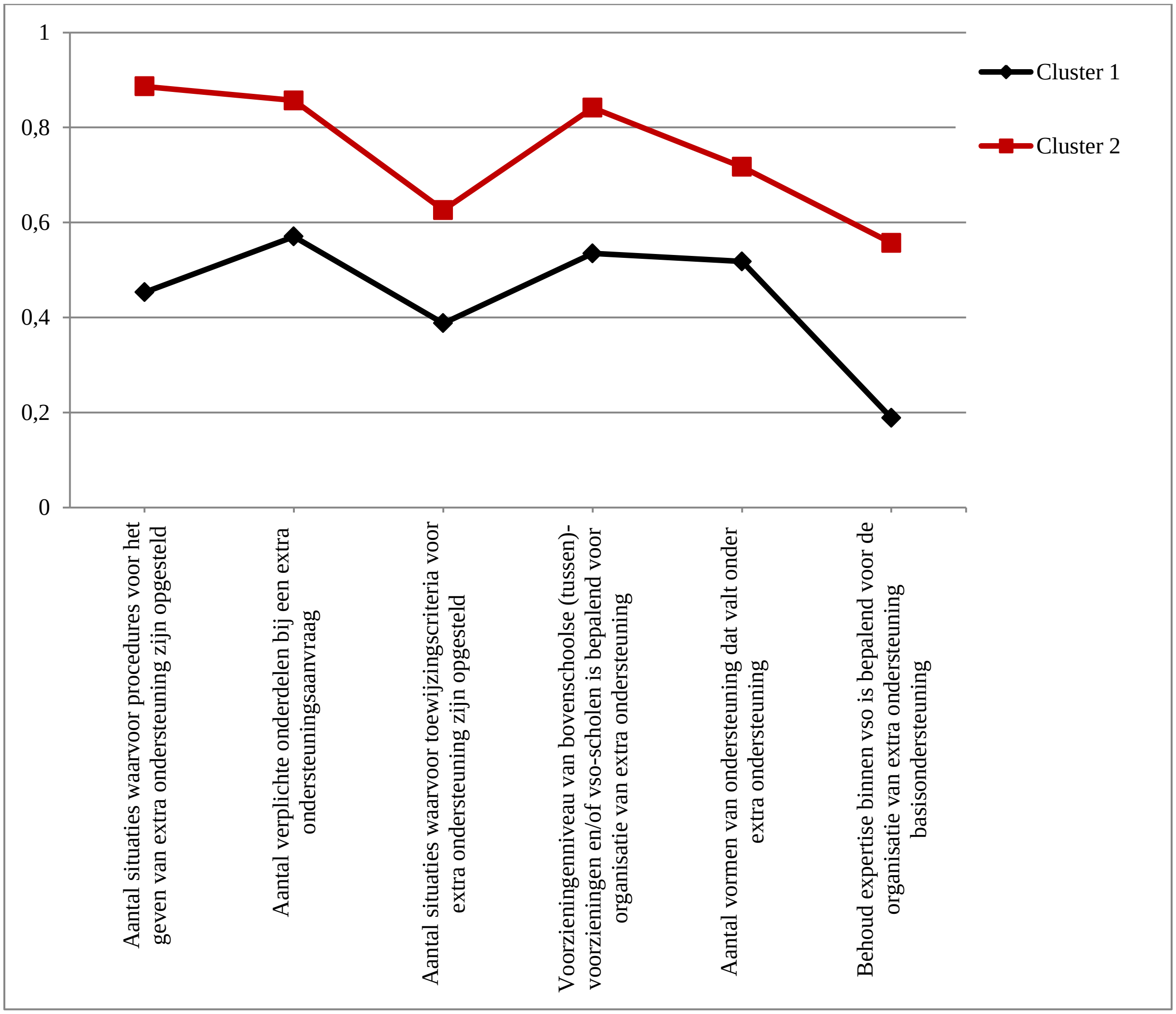
Tabel 4.4. De lading van de extra ondersteunings-indicatoren voor de twee-clusteroplossing bij samenwerkingsverbanden VO.

Indicatoren	**Lading (R^2)**
Aantal situaties waarvoor procedures voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld	0,3628#
Aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag	0,3089#
Aantal situaties waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld	0,1812#
Voorzieningenniveau van bovenschoolse (tussen)-voorzieningen en/of vso-scholen is bepalend voor organisatie van extra ondersteuning	0,1529#
Aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning	0,1457#
Behoud expertise binnen vso is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning basisondersteuning	0,1286#
Dekkend aanbod van extra ondersteuning	0,1083
Aantal informatiebronnen voor opstellen van een extra ondersteuningsvraag	0,0940
Aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden	0,0939
Aantal algemeen geldende factoren dat bepalend is voor de organisatie van extra ondersteuning	0,0599
Autonomie van individuele schoolbesturen is bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	0,0563
Hoogste niveau waarop besluit over extra ondersteuning wordt genomen	0,0378
Wijze waarop extra ondersteuning wordt toegekend	0,0368
Deel van de scholen dat een ontwikkelingsperspectief heeft opgesteld voor alle leerlingen die extra ondersteuning krijgen of nodig hebben	0,0308
Integratie regulier en speciaal onderwijs en/of streven naar inclusief onderwijs zijn bepalend voor de organisatie van extra ondersteuning	0,0303
Mate waarin er een ontwikkelingsperspectief is opgesteld voor alle leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften per onderwijstype	0,0213
Hoogste niveau waarop extra ondersteuning kan worden aangevraagd	0,0045

*) Wald statistic: $p<0,05$

De eerste vijf indicatoren van Tabel 4.4 leveren een significante bijdrage aan de clustering van de samenwerkingsverbanden VO in twee groepen (gemarkeerd met een #). Het gaat om het

aantal situaties waarvoor procedures en toewijzingscriteria voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld (beide p=0,019), het aantal verplichte onderdelen bij de extra ondersteuningsaanvraag (p<0,001), het voorzieningenniveau van bovenschoolse (tussen)-voorzieningen en/of vso-scholen en het behoud expertise binnen vso zijn (mede)bepalend voor organisatie van de extra ondersteuning (respectievelijk, p=0,023 en p=0,027) en het aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning (p=0,023). De profielplot van de vijf indicatoren is weergegeven in Figuur 4.2.

Figuur 4.2 Profielplot voor clustering van samenwerkingsverbanden VO voor de vormgeving van de extra ondersteuning.

De samenwerkingsverbanden VO worden bij de latente clusteranalyse verdeeld in twee even grote groepen. De cluster-1-samenwerkingsverbanden (n=25, 51%) kenmerken zich door er zijn relatief weinig criteria en procedures voor de toewijzing van extra ondersteuning, de

plaatsing en terugplaatsing van leerlingen en door weinig verplichte onderdelen bij een aanvraag voor extra ondersteuning. Verder valt op dat er relatief weinig vormen van extra ondersteuning worden aangeboden, dat het voorzieningenniveau van het vso of bovensschoolse (tussen-)voorzieningen en de expertise van het vso niet bepalend zijn voor de huidige organisatiestructuur. Hier tegenover staan de cluster-2-samenwerkingsverbanden VO (n=24, 49%). Deze bieden een uitgebreidere en meer georganiseerde vorm van extra ondersteuning aan. Er is meer regelgeving rondom de aanvraag, toewijzing en plaatsing en er zijn meer vormen van extra ondersteuning. Ook vindt men de 'oude' organisatiestructuur belangrijk; het voorzieningenniveau en de deskundigheid van het vso worden relatief vaak als uitgangspunt voor de nieuwe organisatiestructuur genomen.

Vergelijking clustering PO met VO

Een typering maken van de extra ondersteuning die samenwerkingsverbanden PO en VO is goed mogelijk door er twee groepen van te maken. Het onderscheid tussen de groepen wordt voornamelijk bepaald door de uitgebreidheid van de regelgeving rondom de aanvraag, toewijzing en plaatsing van leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Voor samenwerkingsverbanden PO komt hier nog bij dat de groep met weinig regelgeving nog veel werk te doen heeft om de ontwikkelingsperspectieven van alle leerlingen die extra ondersteuning krijgen op orde te brengen. Voor samenwerkingsverbanden VO geldt verder dat in de groep met relatief weinig regelgeving men minder geneigd is geweest om het voorzieningenniveau en de deskundigheid dat aanwezig is in het vso als uitgangspunt te nemen voor de nieuwe organisatiestructuur.

Appendix 5: Clusteranalyse communicatie externen

Samenwerkingsverbanden PO

Het aantal beleidsindicatoren dat beschikbaar in de internetvragenlijst om de communicatie met externe partijen te typeren is elf. Ze zijn alle elf bruikbaar voor de clusteranalyse. In onderstaande Tabel 5.1 geeft een weergave van de beschrijvende statistiek van de communicatie-indicatoren.

Tabel 5.1. Beschrijvende statistiek van indicatoren voor de communicatie met externe partijen van samenwerkingsverbanden PO (n=47).

Indicatoren	**Categorieën**	**%**	**Gem**	**SD**	**Min**	**Max**
Mate waarin het Schoolondersteuningsprofiel informatie geeft voor *ouders* om keuzegedrag te beïnvloeden	Niet Enigszins Volledig	14,9 68,1 17,0				
Organisatie overleg met *gemeente*	Per gemeente Alle gemeenten tegelijk Centrumgemeente vertegenwoordigt andere gemeenten	14,9 78,7 6,4				
Afspraken met *gemeenten* over inzet aanvullende middelen voor onderwijs-zorgondersteuning	Nee Ja	61,7 38,3				
Aantal onderwerpen waarover met *gemeenten* concrete afspraken zijn gemaakt (jeugdzorg, leerlingenvervoer, huisvesting, leerplicht en/of maatschappelijke ondersteuning)	Nee=1 In ontwikkeling=2 Ja=3		11,0	1,7	5,0	15,0
Concrete afspraken met ontvangend *samenwerkingsverband VO*	In ontwikkeling Ja	74,5 25,5				
Concrete afspraken met *Cluster-1 en -2-onderwijs*	Nee In ontwikkeling Ja	2,1 38,3 59,6				

Vervolg Tabel 5.1

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Website bevat informatie over organisatie, toewijzing en/of uitvoering (extra) ondersteuning	Geen website	4,3				
	1 van de 3 onderwerpen	14,9				
	2 van de 3 onderwerpen	38,3				
	3 van de 3 onderwerpen	42,6				
Aantal doelgroepen voor *website* van samenwerkingsverband			4,9	1,7	2,0	7,0
Niveau waarop de primaire verantwoordelijkheid ligt voor het betrekken *leerkrachten* bij de uitvoering van Passend onderwijs	Samenwerkingsverband	4,3				
	Elk schoolbestuur afzonderlijk	57,4				
	Beide	38,3				
Aantal vormen van betrekken *leerkrachten* bij de uitvoering van Passend onderwijs			2,5	1,2	0,0	5,0

Vergelijking van de resultaten van de twee- en drie-clusteroplossing leert dat de fit en classificatiefout van de twee-clusteroplossing vrijwel gelijk is aan die van de drie-clusteroplossing (twee clusters: BIC=1100, classificatiefout=3,3% ; drie clusters: BIC=1115, classificatiefout=2,3%). Daarentegen is de entropie R^2 van de twee-clusteroplossing minder goed dan die van de drie-clusteroplossing (0,85 vs. 0,93). Bij nadere inspectie van de drie-clusteroplossing blijkt dat slechts drie samenwerkingsverbanden aan het derde cluster zijn toegewezen. Dit maakt deze oplossing nogal gevoelig voor fluctuaties en toevalligheden. Als beste oplossing is daarom gekozen voor de twee-clusteroplossing. In de Tabel 5.2 staan de communicatie-indicatoren, gesorteerd van hoge naar lage lading.

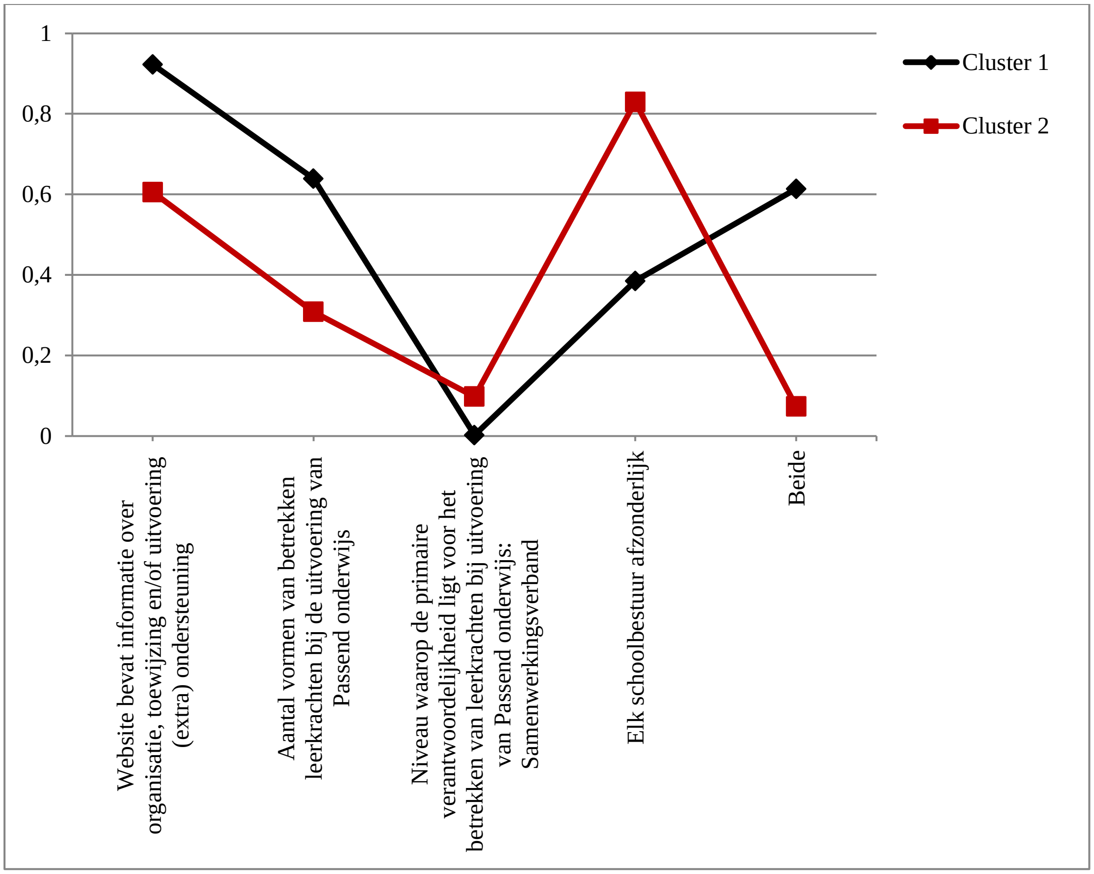
Tabel 5.2. De lading van de communicatie-indicatoren voor de twee-clusteroplossing voor samenwerkingsverbanden PO

Indicatoren	**Lading (R^2)**
Website bevat informatie over organisatie, toewijzing en/of uitvoering (extra) ondersteuning	0,4767*
Aantal vormen van betrekken leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs	0,4542*
Niveau waarop de primaire verantwoordelijkheid ligt voor het betrekken van leerkrachten bij uitvoering van Passend onderwijs	0,2246*
Concrete afspraken met ontvangend samenwerkingsverband VO	0,1953
Aantal onderwerpen waarover met gemeenten concrete afspraken zijn gemaakt	0,1061
Aantal doelgroepen voor website van samenwerkingsverband	0,0210
Afspraken met gemeenten over inzet aanvullende middelen voor onderwijs-zorgondersteuning	0,0171
Organisatie overleg met gemeente	0,0120
Mate waarin het Schoolondersteuningsprofiel informatie geeft voor ouders om keuzegedrag te beïnvloeden	0,0096
Concrete afspraken met Cluster-1 en -2-onderwijs	0,0070

*) Wald statistic: p<0,05

Uit de clusteranalyse volgt dat de twee groepen van samenwerkingsverbanden PO het beste van elkaar onderscheiden kunnen worden door drie communicatie-indicatoren. De drie significante indicatoren zijn in de lijst hierboven aangeduid met een *.Twee van de drie communicatie-indicatoren hebben betrekking op de leerkrachten. Het gaat dan om de wijze waarop leerkrachten betrokken worden bij de uitvoer van Passend onderwijs (p=0,0033) en wiens primaire taak dat eigenlijk is (p=0,025). Verder is de hoeveelheid informatie op de website over de organisatie, toewijzing en uitvoering van Passend onderwijs van belang (p=0,016). De bijbehorende profielplot van de drie communicatie-indicatoren is gepresenteerd in Figuur 5.1

.

Figuur 5.1. Profielplot voor clustering van samenwerkingsverbanden PO voor de communicatie met externe partijen.

In totaal zijn 60% (n=28) van de samenwerkingsverbanden PO toegewezen aan cluster 1 en 40% (n=19) aan cluster 2. Cluster-1-samenwerkingsverbanden kenmerken zich door veel informatie over de organisatie, toewijzing en uitvoering van Passend onderwijs op de website, door het samen optrekken met de schoolbesturen bij het betrekken van de leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs en door de veelheid aan manieren waarop dit wordt gedaan. De samenwerkingsverbanden PO van cluster 2 hebben minder informatie over organisatie, toewijzing en uitvoering van Passend onderwijs op hun website staan. Verder leggen ze de verantwoordelijkheid van het betrekken van de leerkrachten neer bij de schoolbesturen en worden de leerkrachten op beperktere wijze betrokken bij de uitvoer van Passend onderwijs.

Samenwerkingsverbanden VO

Het aantal beleidsindicatoren dat beschikbaar is voor het thema communicatie met externe partijen is twaalf. Ten opzichte van de samenwerkingsverbanden PO zijn dat er twee extra. Het gaat om concrete afspraken met ontvangende MBO-instellingen en het bedrijfsleven of

werkgevers. Ze zijn alle dertien bruikbaar voor de clusteranalyse. Tabel 5.3 geeft de beschrijvende statistiek van de indicatoren voor de samenwerkingsverbanden VO.

Tabel 5.3. Beschrijvende statistiek van indicatoren voor de communicatie met externe partijen van samenwerkingsverbanden VO (n=49).

Indicatoren	**Categorieën**	**%**	**Gem**	**SD**	**Min**	**Max**
Mate waarin het Schoolondersteuningsprofiel informatie geeft voor *ouders* om keuzegedrag te beïnvloeden	Niet Enigszins Volledig	18,4 49,0 32,7				
Organisatie overleg met *gemeente*	Per gemeente apart Alle gemeenten tegelijk Centrumgemeente vertegenwoordigt andere gemeenten	24,5 65,3 10,2				
Afspraken met *gemeenten* over inzet aanvullende middelen voor onderwijs-zorgondersteuning	Nee Ja	63,3 36,7				
Aantal onderwerpen waarover met *gemeenten* concrete afspraken zijn gemaakt (jeugdzorg, leerlingenvervoer, huisvesting, leerplicht, maat-schappelijke ondersteuning en/of arbeidstoeleiding)	Nee=1 In ontwikkeling=2 Ja=3		12,7	2,4	8,0	18,0
Concrete afspraken met aanleverende *samenwerkingsverband PO*	Nee In ontwikkeling Ja	2,0 36,7 61,2				
Concrete afspraken met ontvangende *MBO-instelling*	Nee In ontwikkeling Ja	12,2 36,7 61,2				
Concrete afspraken met *bedrijfsleven/werkgevers*	Nee In ontwikkeling Ja	53,1 40,8 6,1				
Concrete afspraken met *Cluster-1 en -2-onderwijs*	Nee In ontwikkeling Ja	14,3 16,3 69,4				

Vervolg Tabel 5.3

Indicatoren	**Categorieën**	**%**	**Gem**	**SD**	**Min**	**Max**
Website bevat informatie over organisatie, toewijzing en/of uitvoering van (extra) ondersteuning	Geen website	20,4				
	1 van de 3 onderwerpen	10,2				
	2 van de 3 onderwerpen	26,5				
	3 van de 3 onderwerpen	42,9				
Aantal doelgroepen voor *website* van samenwerkingsverband			5,6	1,8	2,0	7,0
Niveau waarop de primaire verantwoordelijkheid ligt voor het betrekken *leerkrachten* bij de uitvoering van Passend onderwijs	Samenwerkingsverband	2,0				
	Elk schoolbestuur afzonderlijk	59,2				
	Beide	38,8				
Aantal vormen van betrekken *leerkrachten* bij de uitvoering van Passend onderwijs			2,4	1,1	0,0	5,0

Uit de latente clusteranalyse volgt dat ook hier de twee-clusteroplossing de beste oplossing is. De fit, de classificatiefout en de entropie R2 van de twee-clusteroplossing zijn gunstiger dan van de drie-clusteroplossing (twee-clusters: BIC=1408, classificatiefout=0,2%, entropie R2=0,98; drie clusters: BIC=1435, classificatiefout=2,7%, entropie R^2=0,92. De bijdrage van de communicatie-indicatoren aan clustering in twee groepen is weergeven in Tabel 5.4, gesorteerd van hoge naar lage lading.

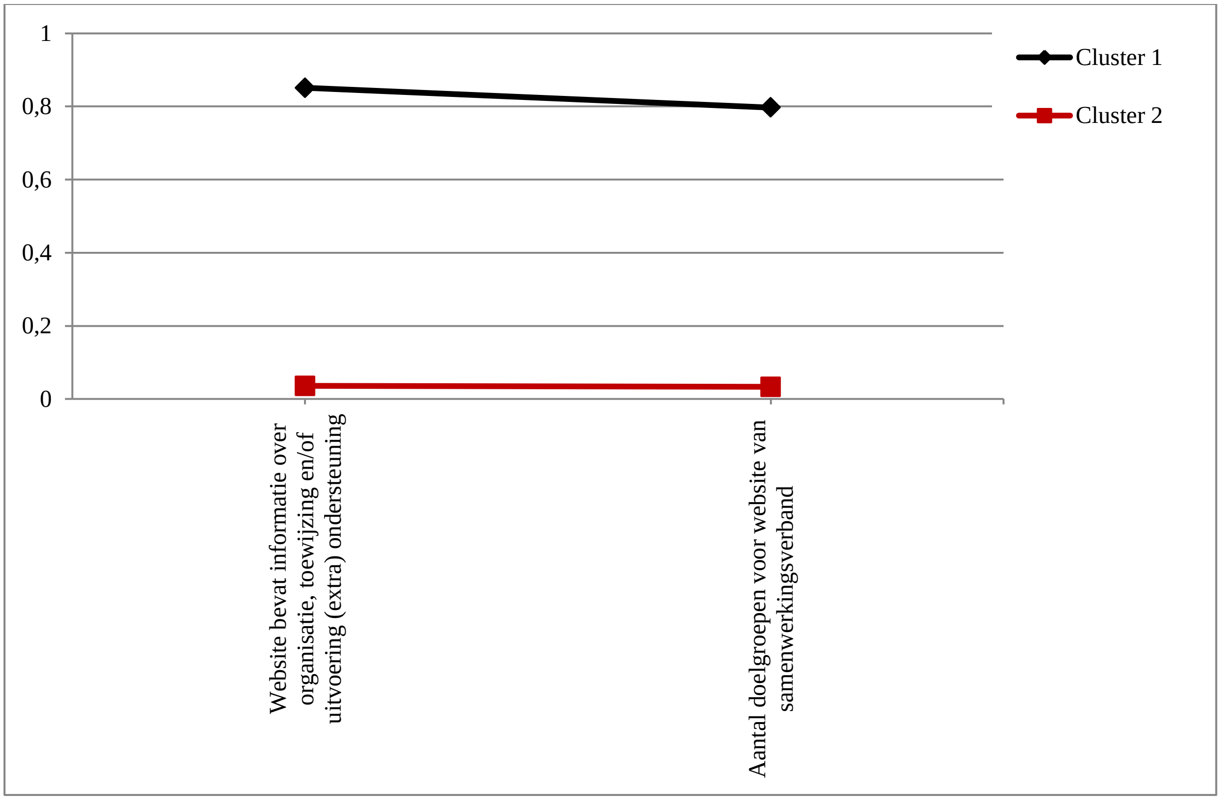
Tabel 5.4. De lading van de communicatie-indicatoren voor de twee-clusteroplossing voor samenwerkingsverbanden VO

Indicatoren	**Lading (R^2)**
Website bevat informatie over organisatie, toewijzing en/of uitvoering (extra) ondersteuning	0,7752#
Aantal doelgroepen voor website van samenwerkingsverband	0,6146#
Afspraken met gemeenten over inzet aanvullende middelen voor onderwijs-zorgondersteuning	0,0771
Aantal onderwerpen waarover met gemeenten concrete afspraken zijn gemaakt	0,0739
Concrete afspraken met ontvangende MBO-instellingen	0,0670
Mate waarin het Schoolondersteuningsprofiel informatie geeft voor ouders om keuzegedrag te beïnvloeden	0,0579
Aantal vormen van betrekken leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs	0,0332
Organisatie overleg met gemeente	0,0149
Concrete afspraken met Cluster-1 en -2 onderwijs	0,0099
Concrete afspraken met bedrijfsleven of toekomstige werkgevers	0,0033
Niveau waarop de primaire verantwoordelijkheid ligt voor het betrekken leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs	0,0003
Concrete afspraken met aanleverend samenwerkingsverband PO	0,0000

#) Wald statistic: $p<0,05$

Uit de twee-clusteroplossing voor de samenwerkingsverbanden VO volgt dat website het meest relevant is om onderscheid te maken in twee clusters. Het gaat er dan om in hoeverre daar informatie te vinden over de organisatie, toewijzing en uitvoering van Passend onderwijs (p=0,0042) en voor hoeveel doelgroepen de website informatie aanbied (p=0,0043). De bijbehorende profielplot is gepresenteerd in Figuur 5.2.

De grootste groep van samenwerkingsverbanden VO (cluster 1, n=39, 79%) heeft veel informatie over de organisatie, toewijzing en uitvoering van Passend onderwijs op de website staan en de website is bedoeld voor relatief veel doelgroepen. Bij de kleinere groep (cluster 2, n=10, 21%) is dit omgekeerd: weinig informatie op de website over organisatie, toewijzing en uitvoering van Passend onderwijs en het aantal doelgroepen is minimaal.

Figuur 5.2. Profielplot voor clustering van samenwerkingsverbanden VO voor de communicatie met externe partijen.

<u>Vergelijking clustering PO met VO</u>

De clustering van samenwerkingsverbanden PO en VO wat betreft de communicatie met externe partijen is goed mogelijk door er twee groepen van te maken. Bij de typeren staat de website van het samenwerkingsverband centraal. De meeste samenwerkingsverbanden PO en VO hebben een website waarop veel informatie te vinden is over de organisatie, toewijzing en uitvoering van Passend onderwijs. Voor de clustering van samenwerkingsverbanden VO is daarnaast nog het aantal doelgroepen van de website relevant: veel informatie op de site gaat samen met veel doelgroepen. Voor de samenwerkingsverbanden PO is er een andere tweede onderscheidende indicator: het betrekken van de leerkrachten bij de uitvoering van passend onderwijs. Het verschil tussen de twee groepen in het PO zit hem in wie daar primair voor verantwoordelijk is en op welke manieren dat gebeurt.

Appendix 6: Clusteranalyse financiering Passend onderwijs

<u>Samenwerkingsverbanden PO</u>

De clusteranalyse met betrekking tot de financiering van het Passend onderwijs is gedaan met indicatoren uit de dataset van de internetvragenlijst en van de website Passend Onderwijs. Indicatoren die niet beleidsrelevant zijn - zoals het totaal aantal schoolgaande leerlingen in het samenwerkingsverband in een bepaald jaar - of te weinig spreiding in waarden vertoonden tussen de samenwerkingsverbanden - zoals het reserveren van middelen voor onvoorziene financiële tekorten - zijn niet geselecteerd. In Tabel 6.1 wordt de beschrijvende statistiek van de resterende variabelen weergegeven.

Tabel 6.1 Beschrijvende statistiek van indicatoren voor de financiering van Passend onderwijs in het PO (n=47).

Indicatoren	**Categorieën**	**%**	**Gem**	**SD**	**Min**	**Max**
Proportie sbao-scholen			0,042	0,014	0,013	0,073
Proportie so-scholen			0,040	0,018	0,000	0,076
Proportie sbao-leerlingen op totaal schoolgaande bao-leerlingen			0,027	0,007	0,013	0,040
Proportie so-leerlingen op totaal schoolgaande sbao en bao-leerlingen			0,015	0,005	0,013	0,040
Groei in aantal schoolgaande sbao en bao-leerlingen 2010-2013			-0,048	0,036	-0,110	0,080
Proportie verevening op totaal van de zware ondersteuningsmiddelen			0,073	0,276	-0,350	0,880
Aantal manieren om de negatieve verevening aan te pakken			1,0	1,6	0,0	5,0
Verevening is medebepalend bij organisatie extra ondersteuning	Nee Ja	80,9 19,1				

Vervolg Tabel 6.1

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Bekostiging van hoger niveau voor basisondersteuning	Geen hoger niveau	34,0				
	Eigen middelen school	23,4				
	Extra ondersteuningsmiddelen van samenwerkingsverband	8,5				
	Beide	34,0				
Centrale dienstverlening voor beheer/administratie extra ondersteuningsmiddelen	Geen centrale dienstverlening	34,0				
	Nee	19,1				
	Ja	46,8				
Budgetindicatie is onderdeel bij aanvraag onderwijsondersteuning	Nee	61,7				
	Ja	38,3				
Bovenschools professionaliseringsbudget voor leraren	Nee	66,0				
	Ja	34,0				
Type model voor financiering van extra ondersteuning	Schoolmodel	23,4				
	Expertisemodel	6,4				
	Leerlingmodel	6,4				
	School- & expertisemodel	14,9				
	School- & leerlingmodel	14,9				
	Expertise- & leerlingmodel	8,5				
	School-, expertise- & leerlingmodel	25,5				
Hoogte van organisatieniveau van budgethouder extra ondersteuning	School	4,3				
	Schoolbestuur	31,9				
	Samenwerkingsverband	63,8				
Vrijheid waarmee scholen hun extra ondersteuningsmiddelen mogen besteden	Geen eigen schoolbudget	31,9				
	In ontwikkeling	2,1				
	Eigen schoolbudget, geen vrije besteding	8,5				
	Eigen schoolbudget, deels vrije besteding	19,1				
	Eigen schoolbudget, geheel vrije besteding	38,3				
Aantal bronnen voor financiering bovenschoolse voorzieningen			0,7	1,4	0,0	6,0

Vervolg Tabel 6.1

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Mate van financiële expertise bij samenwerkingsverband	Deels voldoende, deels onvoldoende	17,0				
	Voldoende	44,7				
	Ruim voldoende	38,3				
Verwachte duur tot financieringsproblemen bij extra ondersteuning	Geen idee	12,8				
	0-2 jaar	8,5				
	2-5 jaar	8,5				
	Meer dan 5 jaar	6,4				
	Zeker niet	63,8				

De latente clusteranalyse behelst het modelleren van een twee- en drie-clusteroplossing. Het verschil in fit en classificatiefout is minimaal, maar voor de twee-clusteroplossing iets gunstiger dan voor de drie-clusteroplossing (twee clusters: BIC=-57, classificatiefout=0,6%, Entropie R^2=0,975; drie clusters: BIC=-10, classificatiefout=0,1%, Entropie R^2=0,970). Bij nadere analyses blijkt de drie-clusteroplossing instabiel te zijn. Als indicatoren met een geringe bijdrage aan de clustering worden verwijderd dan resulteert dit in grote verschuivingen in de classificatie van de samenwerkingsverbanden. Omwille van het streven naar een spaarzaam, interpreteerbaar en stabiel model is daarom gekozen voor de twee-clusteroplossing. In de Tabel 6.2 staat de relatieve bijdrage van de indicatoren aan de verdeling van de samenwerkingsverbanden PO in twee clusters.

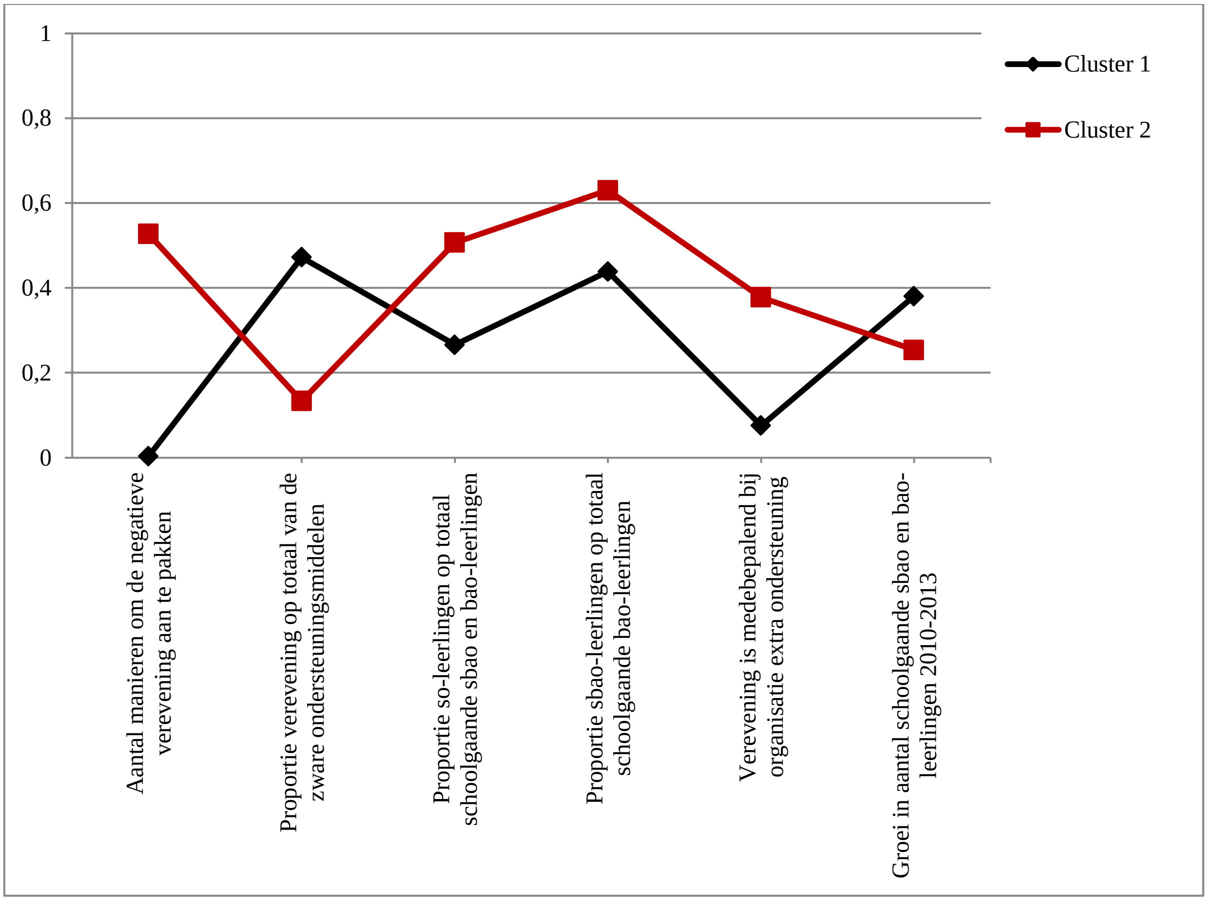
Om het onderscheid tussen de twee clusters van de samenwerkingsverbanden PO op hoofdlijnen te kunnen beschrijven zijn de zes significante financierings-indicatoren uit Tabel 6.2 geselecteerd ($p<0,05$) voor een profielplot. Figuur 6.1 toont de profielplot.

Tabel 6.2 De lading van een financieringsindicator voor de twee-clusteroplossing bij samenwerkingsverbanden PO.

Indicatoren	**Lading (R^2)**
Aantal manieren om de negatieve verevening aan te pakken	0,6382*
Proportie verevening op totaal van de zware ondersteuningsmiddelen	0,5641*
Proportie so-leerlingen op totaal schoolgaande sbao en bao-leerlingen	0,2763*
Proportie sbao-leerlingen op totaal schoolgaande bao-leerlingen	0,1535*
Verevening is medebepalend bij organisatie extra ondersteuning	0,1362*
Groei in aantal schoolgaande sbao en bao-leerlingen 2010-2013	0,1112*
Bovenschools professionaliseringsbudget voor leraren	0,0757
Centrale dienstverlening voor beheer/administratie extra ondersteuningsmiddelen	0,0691
Bekostiging van hoger niveau voor basisondersteuning	0,0634
Budgetindicatie is onderdeel bij aanvraag onderwijsondersteuning	0,0377
Type model voor financiering extra ondersteuning	0,0295
Hoogte van organisatieniveau van budgethouder extra ondersteuning	0,0269
Vrijheid waarmee scholen hun extra ondersteuningsmiddelen mogen besteden	0,0232
Proportie so-scholen	0,0187
Verwachte duur tot financieringsproblemen bij extra ondersteuning	0,0119
Aantal bronnen voor financiering bovenschoolse voorzieningen	0,0069
Proportie sbao-scholen	0,0026
Mate van financiële expertise bij samenwerkingsverband	0,0021

*) Wald statistic: $p<0,05$

In totaal zijn 62% (n=29) van de samenwerkingsverbanden PO toegewezen aan cluster 1 en 38% (n=18) aan cluster 2. De samenwerkingsverbanden PO van cluster 1 zijn te typeren als samenwerkingsverbanden met een positieve vereveningsopdracht. De samenwerkingsverbanden PO van cluster 2 hebben negatieve vereveningsopdracht. De cluster-1-samenwerkingsverbanden kenmerken zich verder door relatief weinig sbao- en so-leerlingen en een iets gunstiger groei van de (s)bao-leerlingpopulatie in de afgelopen drie jaar. Deze indicatoren liggen direct aan de berekening van de verevening ten grondslag. Ze verklaren de omvang van de vereveningsopdracht. Wat betreft de overige significante indicatoren valt op dat deze weinig extra informatie geven voor de financiële typering van samenwerkingsverbanden De cluster-1-samenwerkingsverbanden staan er financieel gunstig voor en bij hen is de verevening bij de organisatie van extra ondersteuning relatief onbelangrijk en is er (vanzelfsprekend) geen enkele vorm van aanpak van een negatieve vereveningsopdracht aan de orde. Voor cluster-2-samenwerkingsverbanden geldt het omgekeerde van bovenstaande voor genoemde indicatoren.

Figuur 6.1 Profielplot voor clustering van samenwerkingsverbanden PO voor de financiering van passende onderwijs.

Samenwerkingsverbanden VO

Voor het financiële typeren van de samenwerkingsverbanden VO is de latente clusteranalyse gestart met dezelfde set van variabelen als hierboven benoemd, met uitzondering van de variabele reservering van middelen voor onvoorziene financiële tekorten. Deze is nu wel meegenomen omdat er voldoende spreiding in de waarden is. De proportie van sbao-leerlingen en proportie sbao-scholen zijn vervangen zijn door de proportie vso-leerlingen en proportie vso-scholen. Tabel 6.3 toont de beschrijvende statistiek van financiële indicatoren van de samenwerkingsverbanden VO.

Tabel 6.3 Beschrijvende statistiek van indicatoren voor de financiering van Passend onderwijs in het VO (n=49).

Indicatoren	**Categorieën**	**%**	**Gem**	**SD**	**Min**	**Max**
Proportie vso-scholen			0,184	0,073	0,000	0,333
Proportie vso-leerlingen op totaal schoolgaande vo-leerlingen			0,035	0,012	0,014	0,079
Proportie lwoo-leerlingen op totaal schoolgaande vo-leerlingen			0,101	0,033	0,045	0,189
Proportie pro-leerlingen op totaal schoolgaande vo-leerlingen			0,029	0,008	0,018	0,054
Groei in aantal schoolgaande vo-leerlingen 2010-2013			0,036	0,036	-0,036	0,106
Proportie verevening op totaal van de zware ondersteuningsmiddelen			0,093	0,303	-0,480	0,990
Aantal manieren om de negatieve verevening aan te pakken			1,0	1,6	0,0	5,0
Verevening is medebepalend bij organisatie extra ondersteuning	Nee	40,8				
	Ja	59,2				
Bekostiging van hoger niveau voor basisondersteuning	Geen hoger niveau	36,7				
	Eigen middelen school	18,4				
	Extra ondersteuningsmiddelen van samenwerkingsverband	4,1				
	Beide	40,8				
Centrale dienstverlening voor beheer/administratie extra ondersteuningsmiddelen	Geen centrale dienstverlening	30,6				
	Nee	4,1				
	Ja	65,3				
Budgetindicatie is onderdeel bij aanvraag onderwijsondersteuning	Nee	67,3				
	Ja	32,7				
Bovenschools professionaliseringsbudget voor leraren	Nee	73,5				
	Ja	26,5				

Vervolg Tabel 6.3

Indicatoren	Categorieën	%	Gem	SD	Min	Max
Type model voor financiering van extra ondersteuning	Schoolmodel	10,2				
	Expertisemodel	4,1				
	Leerlingmodel	2,0				
	School- & expertisemodel	40,8				
	School- & leerlingmodel	4,1				
	Expertise- & leerlingmodel	22,4				
	School-, expertise- & leerlingmodel	16,3				
Hoogte van organisatieniveau van budgethouder extra ondersteuning	School	4,1				
	Schoolbestuur	12,2				
	Samenwerkingsverband	83,7				
Vrijheid waarmee scholen hun extra ondersteuningsmiddelen mogen besteden	Geen eigen schoolbudget	22,4				
	In ontwikkeling	6,1				
	Eigen schoolbudget, geen vrije besteding	14,3				
	Eigen schoolbudget, deels vrije besteding	18,4				
	Eigen schoolbudget, geheel vrije besteding	38,8				
Aantal bronnen voor financiering bovenschoolse voorzieningen			2,4	1,7	0,0	8,0
Mate van financiële expertise bij samenwerkingsverband	Deels voldoende, deels onvoldoende	24,5				
	Voldoende	55,1				
	Ruim voldoende	20,4				
Verwachte duur tot financieringsproblemen bij extra ondersteuning	Geen idee	10,2				
	0-2 jaar	24,5				
	2-5 jaar	20,4				
	Meer dan 5 jaar	8,2				
	Zeker niet	36,7				
Reservering van middelen voor onvoorziene financiële tekorten	Nee	18,4				
	Ja	81,6				

Bij de latente clusteranalyse is een twee- en drie-clusteroplossing doorgerekend. De keuze voor de beste oplossing is voornamelijk gebaseerd op de fit. De fit van de twee

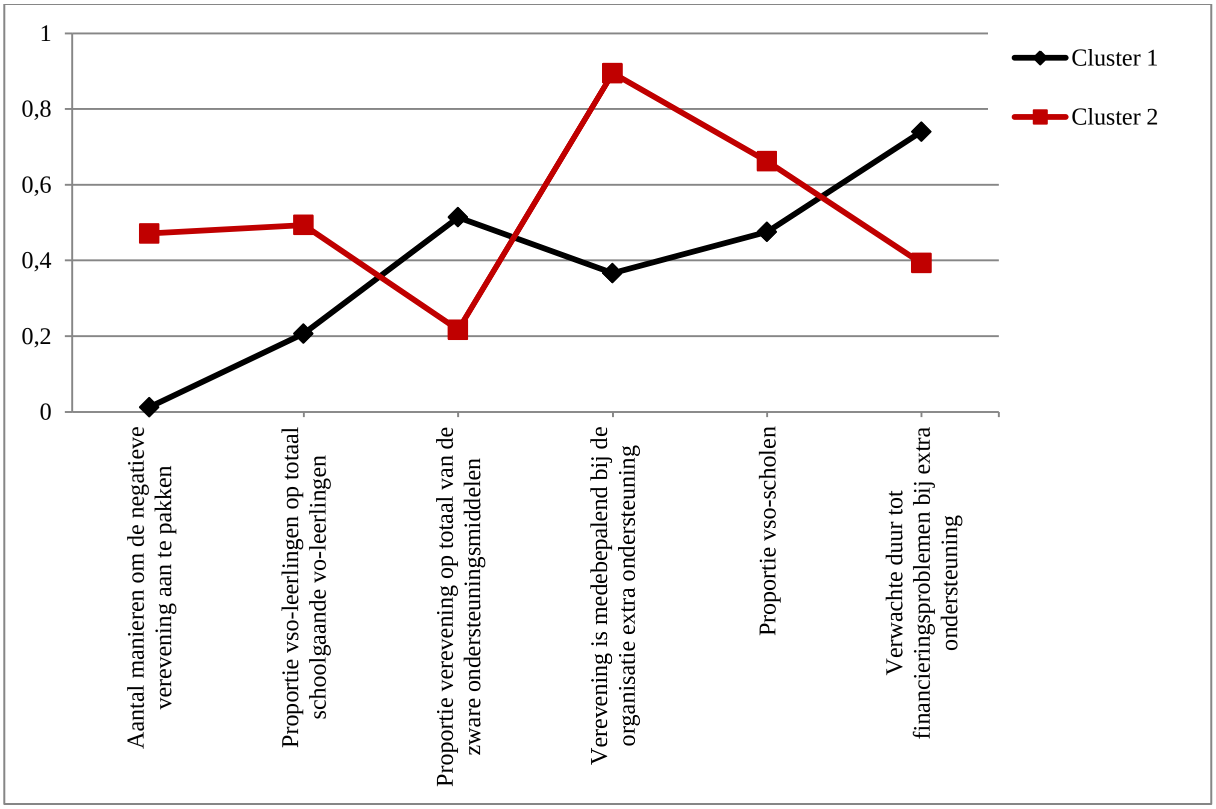
clusteroplossing is beter dan van de drie-clusteroplossing (twee cluster: BIC=394; drie clusters: BIC=474). Daarentegen zijn de classificatiefout en de entropie R^2 van de twee oplossingen niet onderscheidend (classificatiefout is respectievelijk 0,6% en 0,4% en de entropie R^2 is respectievelijk 0,97 en 0,98). In de Tabel 6.4 staan de indicatoren voor de verdeling van de samenwerkingsverbanden PO, gesorteerd op belang voor de clustering in twee groepen.

Tabel 6.4 De lading van een financieringsindicator voor de twee-clusteroplossing bij samenwerkingsverbanden VO.

Indicatoren	**Lading (R^2)**
Aantal manieren om de negatieve verevening aan te pakken	0,6570#
Proportie vso-leerlingen op totaal schoolgaande vo-leerlingen	0,5837#
Proportie verevening op totaal van de zware ondersteuningsmiddelen	0,4559#
Verevening is medebepalend bij de organisatie extra ondersteuning	0,2118#
Proportie vso-scholen	0,2082#
Verwachte duur tot financieringsproblemen bij extra ondersteuning	0,1777#
Reservering van middelen voor onvoorziene financiële tekorten	0,0813
Hoogte van organisatieniveau van budgethouder extra ondersteuning	0,0757
Centrale dienstverlening voor beheer/administratie extra ondersteuningsmiddelen	0,0545
Vrijheid waarmee scholen hun extra ondersteuningsmiddelen mogen besteden	0,0332
Groei in aantal schoolgaande vo-leerlingen 2010-2013	0,0314
Budgetindicatie is onderdeel bij aanvraag onderwijsondersteuning	0,0291
Proportie Lwoo-leerlingen op totaal schoolgaande vo-leerlingen	0,0149
Proportie PrO-leerlingen op totaal schoolgaande vo-leerlingen	0,0120
Type model voor financiering extra ondersteuning	0,0120
Mate van financiële expertise bij samenwerkingsverband	0,0116
Bovenschools professionaliseringsbudget voor leraren	0,0036
Bekostiging van hoger niveau voor basisondersteuning	0,0031
Aantal bronnen voor financiering bovenschoolse voorzieningen	0,0003

#) Wald statistic: $p<0{,}05$

Voor de beschrijving van het onderscheid tussen de twee clusters van de samenwerkingsverbanden VO is een profielplot gemaakt. Deze is weergegeven in Figuur 6.2

Figuur 6.2 Profielplot voor clustering van samenwerkingsverbanden VO voor de financiering van passende onderwijs.

In totaal zijn 62% (n=31) van de samenwerkingsverbanden VO toegewezen aan cluster 1 en 38% (n=18) aan cluster 2. De samenwerkingsverbanden VO van cluster 1 hebben te maken met een positieve vereveningsopdracht, de samenwerkingsverbanden VO van cluster 2 met een negatieve. Verder zijn de samenwerkingsverbanden VO van cluster 1 te typeren als samenwerkingsverbanden met relatief weinig vso-scholen en vso-leerlingen. Deze indicatoren hangen direct samen met de berekening van de verevening en geven de onderbouwing voor de omvang van vereveningsopdracht. Wat betreft het onderscheid in financiële organisatie tussen de twee clusters van samenwerkingsverbanden valt alleen nog op dat cluster-1-samenwerkingsverbanden geen manieren (hoeven te) hanteren om de negatieve vereveningsopdracht aan te pakken en dat ze ook geen financiële problemen verwachten binnen 5 jaar bij het aanbieden van extra ondersteuning. De overige financiële indicatoren zijn niet voldoende relevant voor de clustering, hetgeen impliceert dat samenwerkingsverbanden VO niet van elkaar te onderscheiden wat betreft de financiële organisatie rondom de uitvoer van Passend onderwijs.

Vergelijking clustering PO met VO

De financiële typeringen van samenwerkingsverbanden PO en VO vertonen duidelijke overeenkomsten. Er zijn twee groepen van samenwerkingsverbanden te onderscheiden in zowel het PO als VO. In de kern is het onderscheid tussen de twee groepen terug te brengen tot het hebben van een positieve dan wel negatieve vereveningsopdracht. De overige relevante indicatoren hangen hier direct mee samen, bijvoorbeeld het aandeel vso-scholen op het totaal aantal vo-scholen van het samenwerkingsverband, het aandeel sbao- en (v)so-leerlingen op het totaal aantal leerlingen of de groei dan wel krimp in leerlingenaantallen waar de samenwerkingsverbanden mee te maken hebben. De samenwerkingsverbanden PO en VO zijn zich in het algemeen wel degelijk bewust van hun vereveningsopdracht. De verevening is medebepalend voor de organisatie van de extra ondersteuning die geboden wordt. Verder kiezen ze voor meer manieren van aanpak of verwachten ze eerder in de financiële problemen naarmate de vereveningsopdracht zwaarder is.

Appendix 7: Clusteranalyse monitoring en evaluatie

Samenwerkingsverbanden PO

De typering van de samenwerkingsverbanden PO met betrekking tot de evaluatie en monitoring van Passend onderwijs is gebaseerd op vijf beleidsrelevante indicatoren. Voor de clusteranalyse zijn ze alle vijf bruikbaar. Tabel 7.1 toont de beschrijvende statistiek van de indicatoren.

Tabel 7.1 Beschrijvende statistiek van indicatoren voor monitoring en evaluatie van Passend onderwijs door samenwerkingsverbanden PO (n=47).

Indicatoren	**Categorieën**	**%**
Plan voor aanpak thuiszitters	Nee	4,3
	In ontwikkeling	44,7
	Ja	51,1
Type doelstellingen voor Passend onderwijs	Kwantitatief	2,1
	Kwalitatief	40,4
	Kwantitatief en kwalitatief	57,4
SMART(I) doelen geformuleerd	Nee	51,1
	Ja	48,9
Frequentie toepassen van kwaliteitszorgcyclus	Geen kwaliteitszorgsysteem	57,4
	Om 4 jaar	6,4
	Om 2 jaar	4,3
	Jaarlijks	31,9
Beleid toekomstige schoolontwikkeling in Schoolondersteuningsplan	Nee	6,4
	Enigszins	44,7
	Volledig	48,9

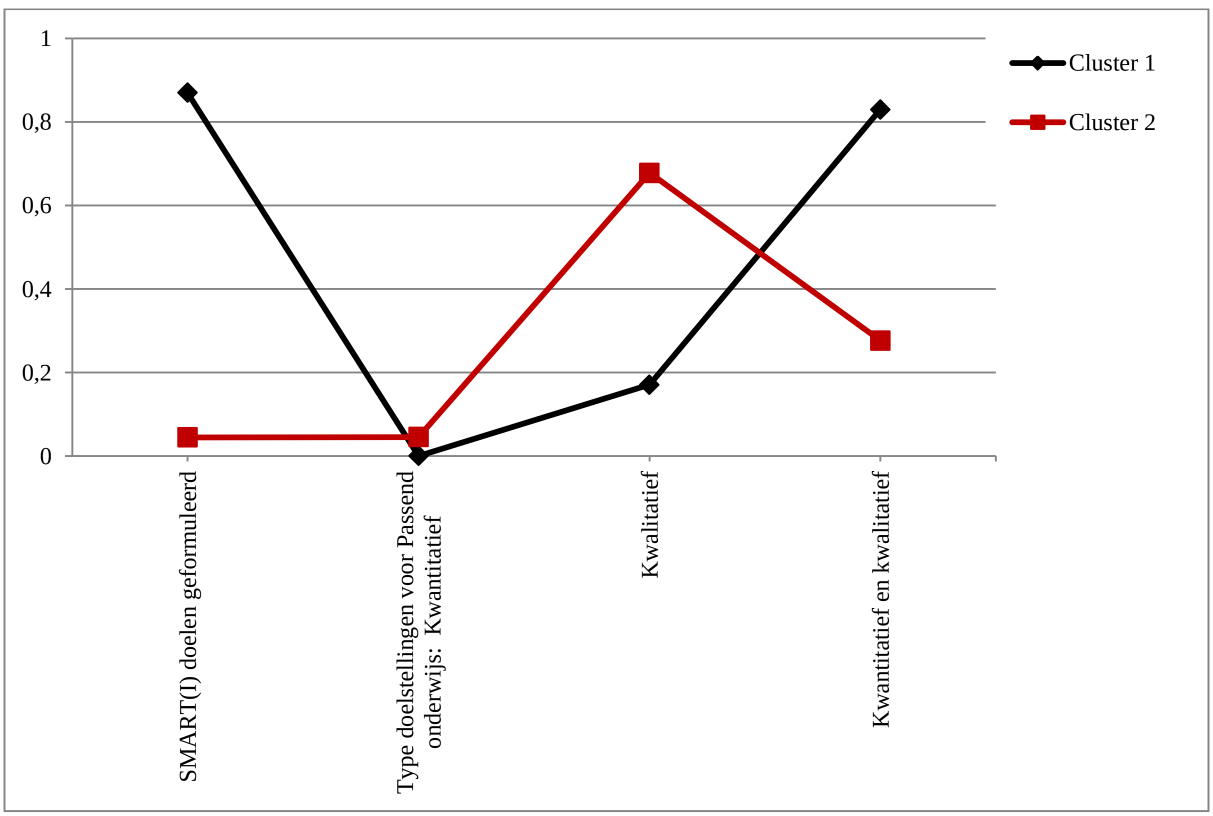
De resultaten van de twee- en drie-clusteroplossing zijn met elkaar vergeleken. Het lukt redelijk goed om de samenwerkingsverbanden PO in te delen in twee of drie groepen. De fit van de twee-clusteroplossing is het beste (twee clusters: BIC=442, drie clusters: BIC=457). De classificatiefout (respectievelijk,7,6% en 7,8%) van de beide oplossingen is vergelijkbaar. De entropie R^2 van beide oplossingen ligt (iets) lager dan de vuistregel voor een acceptabel goede fit (respectievelijk, 0,70 en 0,79). Nadere bestudering van de resultaten leert dat bij de drie-clusteroplossing géén van de indicatoren een significante bijdrage levert aan de clustering. Daarom is de twee-clusteroplossing gekozen als de beste oplossing voor de samenwerkingsverbanden PO. Tabel 7.2 geeft de lading voor elke indicator bij deze clustering weer.

Tabel 7.2 De lading van de indicatoren voor monitoring en evaluatie voor de twee-clusteroplossing bij samenwerkingsverbanden PO.

Indicatoren	**Lading (R^2)**
SMART(I) doelen geformuleerd	0,6968*
Type doelstellingen voor Passend onderwijs	0,2779*
Frequentie toepassen van kwaliteitszorgcyclus	0,0498
Plan voor aanpak thuiszitters	0,0411
Beleid toekomstige schoolontwikkeling in Schoolondersteuningsplan	0,0007

*) Wald statistic: p<0,05

Twee evaluatie en monitoringsindicatoren zijn bepalend voor de clustering van samenwerkingsverbanden PO in twee groepen. Dit is in de eerste plaats het geformuleerd hebben van SMART(I) doelen (p=0,033) en in de tweede plaats het type doelstellingen voor Passend onderwijs (p=0,031). De profielplot toont de afstand tussen cluster-1 en cluster-2 samenwerkingsverbanden voor antwoordcategorieën van de twee indicatoren (Figuur 7.1).

Figuur 7.3 Profielplot voor de clustering van samenwerkingsverbanden PO voor de monitoring en evaluatie van Passend onderwijs.

De samenwerkingsverbanden PO in cluster 1 (n=25, 54%) hebben zowel kwantitatief als kwalitatief georiënteerde doelstellingen die SMART(I) geformuleerd zijn. De cluster-2-samenwerkingsverbanden PO (n=22, 46%) kenmerken zijn door vooral kwalitatieve georiënteerde doelstellingen die (logischerwijs) niet SMART(I) geformuleerd zijn.

Samenwerkingsverbanden VO

De typering van de samenwerkingsverbanden VO berust op dezelfde vijf indicatoren als bij de typering van de samenwerkingsverbanden PO. Tabel 7.3 geeft de beschrijvende statistiek van de indicatoren weer.

Tabel 7.3 Beschrijvende statistiek van indicatoren voor monitoring en evaluatie van Passend onderwijs door samenwerkingsverbanden VO (n=49).

Indicatoren	Categorieën	%
Plan voor aanpak van thuiszitters	Nee	0
	In ontwikkeling	40,8
	Ja	59,2
Type doelstellingen voor Passend onderwijs	Kwantitatief	4,1
	Kwalitatief	24,5
	Kwantitatief en kwalitatief	71,4
SMART(I) doelen geformuleerd	Nee	46,9
	Ja	53,1
Frequentie toepassen van kwaltiteitszorgcyclus	Geen kwaliteitszorgsysteem	42,9
	Om 4 jaar	8,2
	Om 2 jaar	12,2
	Jaarlijks	36,7
Beleid toekomstige schoolontwikkeling in Schoolondersteuningsplan	Nee	4,1
	Enigszins	51,0
	Volledig	44,9

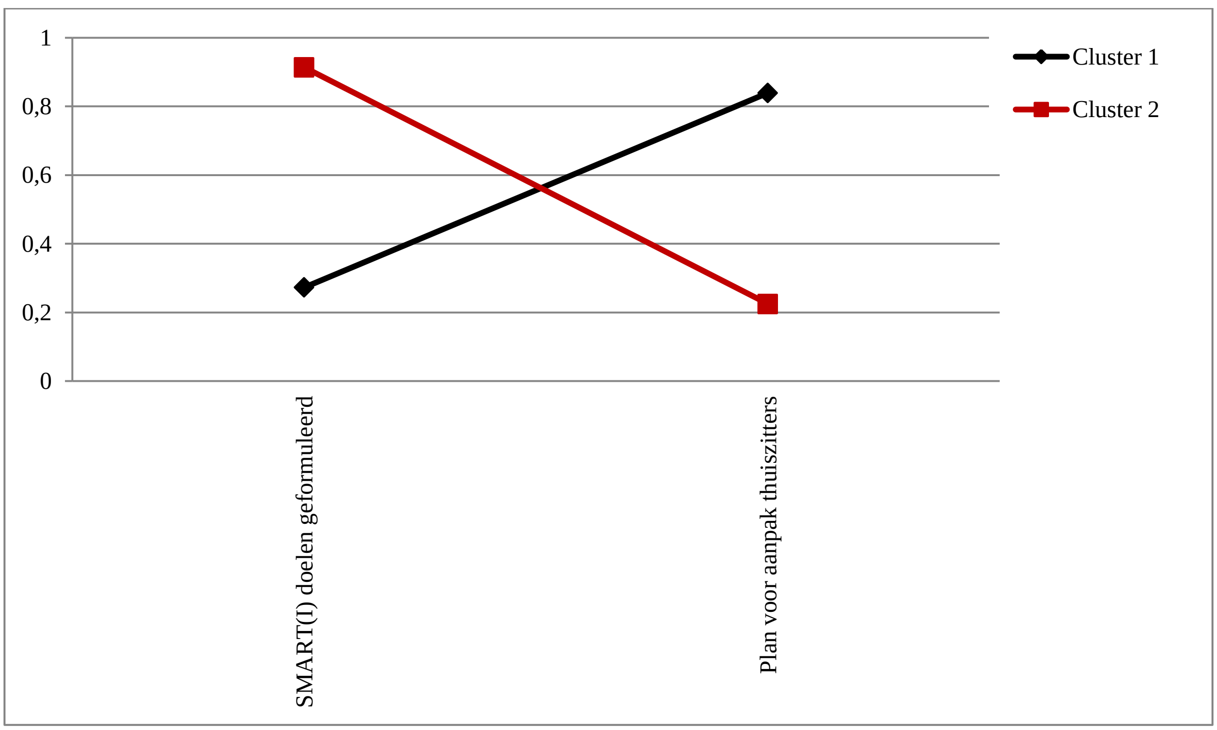
De latente clusteranalyse voor de samenwerkingsverbanden VO is minder succesvol dan voor samenwerkingsverbanden PO. De twee-clusteroplossing past beter bij de data dan de drie-clusteroplossing (twee clusters: BIC=446, drie clusters: BIC=466), maar de classificatiefout is vrij hoog (respectievelijk, 10,6% en 12,8%) en de entropie R^2 blijft ruim onder de vuistregel van 0,80 (respectievelijk, 0,65 en 0,68). Dit duidt op een matige fit. Bij de drie-clusteroplossing is slechts één indicator die een significante bijdrage (lading) levert aan de clustering (plan voor aanpak van thuiszitters). Opnieuw is de twee-clusteroplossing gekozen als de beste oplossing. Tabel 7.4 geeft de lading voor elke indicator weer.

Tabel 7.4 De lading van de indicatoren voor monitoring en evaluatie voor de twee-clusteroplossing bij samenwerkingsverbanden VO.

Indicatoren	**Lading (R^2)**
SMART(I) doelen geformuleerd	0,4036#
Plan voor aanpak thuiszitters	0,3754#
Type doelstellingen voor Passend onderwijs	0,2072
Frequentie toepassen van kwaliteitszorgcyclus	0,0268
Beleid toekomstige schoolontwikkeling in Schoolondersteuningsplan	0,0126

#) Wald statistic: p<0,05

Voor de clustering in twee groepen van samenwerkingsverbanden VO zijn twee evaluatie en monitoringsindicatoren het meest relevant: het hebben van SMART(I) geformuleerde doelen (p=0,045) en het hebben van een plan om het aantal thuiszitters tegen te gaan (p=0,009). Ze dragen beide significant bij aan de clustering. De profielplot toont het onderscheid tussen de twee clusters voor deze twee indicatoren (Figuur 7.2).

Figuur 7.2 Profielplot voor de clustering van samenwerkingsverbanden VO voor de monitoring en evaluatie van Passend onderwijs.

De grootste groep van samenwerkingsverbanden VO is de cluster-1-samenwerkingsverbanden VO (n=31, 60%). Ze hebben vaker een plan om het aantal thuiszitters te verminderen en hebben minder vaak SMART(I) geformuleerde doelstellingen voor het Passend onderwijs. In

cluster 2 zit 40% van de samenwerkingsverbanden VO (n=16). Ze kenmerken zijn door plannen tegen het thuiszitten die nog in de ontwikkelingsfase zitten en door het wél hebben van SMART(I) geformuleerde doelstellingen.

Vergelijking clustering PO met VO

Een typering maken op basis van vijf beleidsrelevante indicatoren voor de evaluatie en monitoren van Passend onderwijs is redelijk goed mogelijk voor samenwerkingsverbanden PO, maar slechts matig voor samenwerkingsverbanden VO. De sterkst onderscheidende indicator die zowel op het PO als VO van toepassing is, is het hebben van SMART(I) geformuleerde doelstellingen voor Passend onderwijs. Hiermee hangt het tweede kenmerk voor samenwerkingsverbanden PO direct samen: kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen versus kwalitatieve doelstellingen voor passend onderwijs. Kwantitatieve doelstellingen zijn immers het best meetbaar. Voor samenwerkingsverbanden VO speelt naast SMART(I) geformuleerde doelstellingen een andere belangrijke indicator namelijk het beschikken over concrete plannen om het aantal thuiszitters tegen te gaan.

Appendix 8: Superclustering

Per thema zijn de belangrijkste indicatoren geselecteerd voor de thema overstijgende clustering van samenwerkingsverbanden PO en VO. Enkele significante indicatoren zijn buiten beschouwing gelaten in de navolgende latente clusteranalyses. Het gaat om de typering van het verloop van de besluitvorming van schoolbesturen tot nu toe en de mate waarin elk onderwijstype inmiddels gereed is met het opstellen van ontwikkelingsperspectieven. Deze geven een momentopname. Ze zijn vooral van belang om een beeld te schetsen van de actuele stand van zaken rondom de invoering van Passend onderwijs. Om als uitgangspunten te dienen voor toekomstig lange termijn evaluatieonderzoek zijn ze minder relevant. Verder zijn er twee indicatoren die sterk bepalend zijn geweest voor de huidige organisatie van extra ondersteuning: het voorzieningenniveau van bovenschoolse (tussen)-voorzieningen, sbao/so-scholen en/of vso-scholen en het behoud van expertise van het vso). Dergelijke indicatoren slaan terug op het verleden, de aanloopfase van Passend onderwijs. Ze schetsen de achtergrond van de organisatiestructuur zoals die nu is, maar ze zijn van beperkte waarde om als toekomstgerichte en beleidsrelevante uitgangspunten te dienen voor lange termijn evaluatieonderzoek. Ze zijn om deze reden in de navolgende analyses buiten beschouwing gelaten worden.

Voor de superclustering resteren zestien indicatoren. Ze zijn tegelijkertijd in een latente clusteranalyse meegenomen (‘*all-in-one*’-superclusteranalyse[22]). Het gaat om:

Aansturing en besluitvorming:

- aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening van samenwerkingsverband;
- aantal vormen van centrale dienstverlening van samenwerkingsverband;

Organisatie en vormgeving basisondersteuning:

- plannen voor het versterken van de basisondersteuning;
- uniformiteit van het niveau van de basisondersteuning;

Organisatie en vormgeving extra ondersteuning:

- aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden;
- aantal situaties waarvoor procedures voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld;
- aantal situaties waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld;
- aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag;
- aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning;

Communicatie externen:

[22] Dit in contrast met twee alternatieve superclusteringsmethoden waarvan de resultaten aan het eind van deze bijlage zijn beschreven.

- website bevat informatie over organisatie, toewijzing en/of uitvoering van (extra) ondersteuning;
- aantal doelgroepen voor website van samenwerkingsverband;
- niveau waarop de primaire verantwoordelijkheid voor betrekken van leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs;
- aantal vormen van betrekken leerkrachten bij uitvoer van Passend onderwijs;

Financiering Passend onderwijs:

- proportie verevening op totaal van de zware ondersteuningsmiddelen;

Monitoring en evaluatie:

- SMART(I) doelen geformuleerd;
- plan voor aanpak thuiszitters.

Samenwerkingsverbanden PO

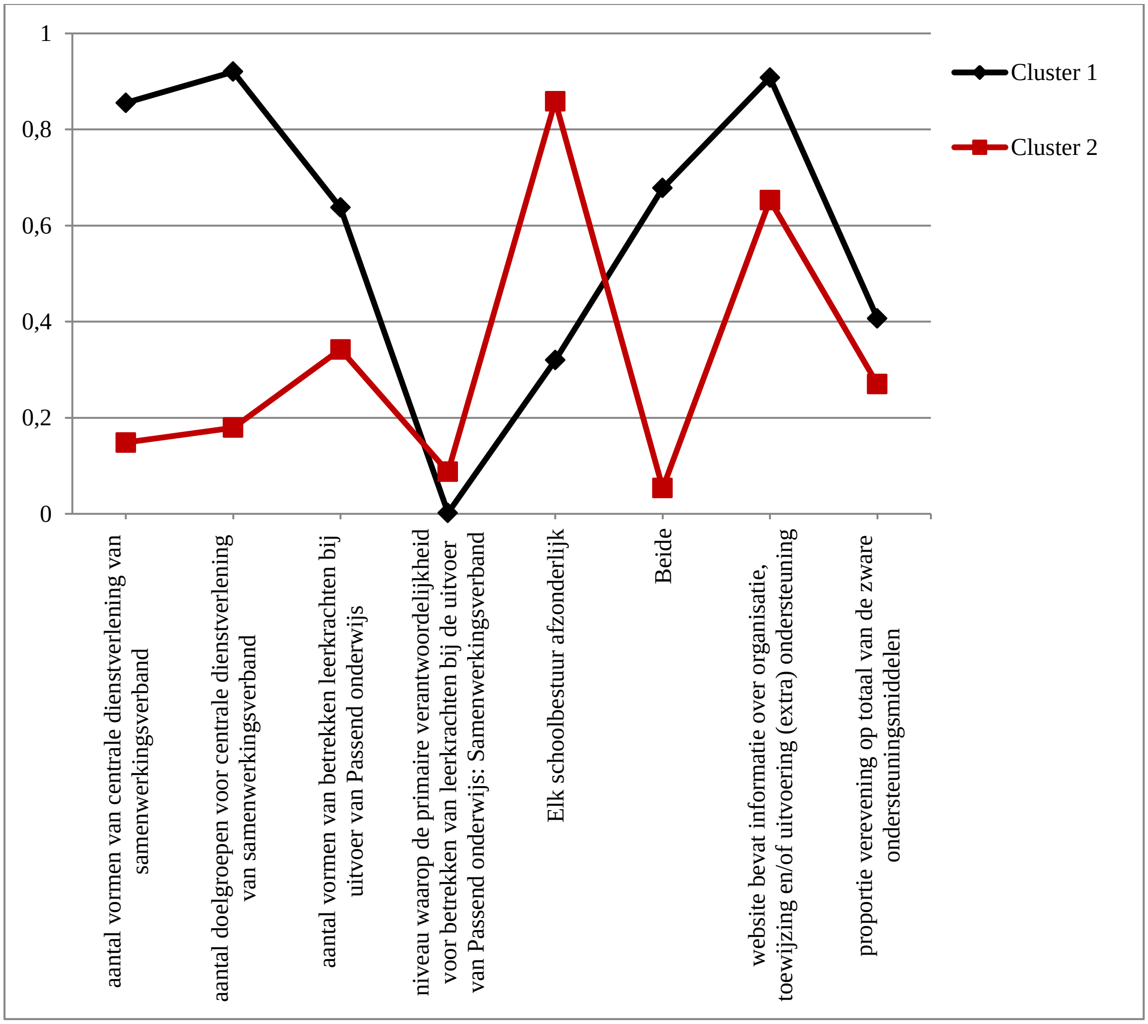
Bij de latente clusteranalyse voor de samenwerkingsverbanden PO zijn de fit en resultaten van de twee, drie en vier-clusteroplossing onderling vergeleken. De twee-clusteroplossing past beter bij de data dan de drie- of vier-clusteroplossing (twee clusters: BIC=1909, drie clusters: BIC=1939; vier clusters: BIC=1979). De classificatiefout van de drie oplossingen was vrijwel gelijk, respectievelijk 0,6%, 0,2% en 0,7%. De fit van de drie oplossingen is goed; de entropie R^2 is respectievelijk 0,96, 0,99 en 0,98. Als de resultaten nader beschouwd worden, dan blijkt dat de vierde groep van de vier-clusteroplossing van erg beperkte omvang is (n=3). De drie-cluster oplossing heeft deze beperking ook; de derde groep bestaat uit slechts 5 samenwerkingsverbanden. Kleine groepen brengen met zich mee dat de resultaten vrij instabiel zijn. Gezien de fit en groepsomvang is de twee-clusteroplossing wederom gekozen als de beste oplossing. Overigens komen de vijf indicatoren die de grootste bijdrage leveren aan de tweedeling van samenwerkingsverbanden PO geheel overeen met de vijf indicatoren die de grootste bijdrage leveren aan een drie- of vierdeling van de samenwerkingsverbanden PO. Dit impliceert dat de keuze voor de twee-clusteroplossing geen consequenties heeft voor welke indicatoren het meest relevant zijn voor de clustering van samenwerkingsverbanden. Tabel 8.1 geeft de bijdrage voor elke indicator aan de twee-clusteroplossing weer (lading), gesorteerd van hoog naar laag.

Tabel 8.1 De lading van de indicatoren bij de twee-clusteroplossing bij samenwerkingsverbanden PO.

Indicatoren	Lading (R^2)
aantal vormen van centrale dienstverlening van samenwerkingsverband	0,7134*
aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening van samenwerkingsverband	0,6868*
aantal vormen van betrekken leerkrachten bij uitvoer van Passend onderwijs	0,3769*
niveau waarop de primaire verantwoordelijkheid voor betrekken van leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs	0,3283*
website bevat informatie over organisatie, toewijzing en/of uitvoering (extra) ondersteuning	0,2768*
plannen voor het versterken van de basisondersteuning	0,1284
aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning	0,1115
proportie verevening op totaal van de zware ondersteuningsmiddelen	0,0941*
aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag	0,0536
aantal situaties waarvoor procedures voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld	0,0339
aantal situaties waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld	0,0267
aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden	0,0225
uniformiteit van het niveau van de basisondersteuning	0,0155
aantal doelgroepen voor website van samenwerkingsverband	0,004
plan voor aanpak thuiszitters	0,002
SMART(I) doelen geformuleerd	0,0005

*) Wald statistic: p<0,05

Als meest prominent komen naar voren twee indicatoren die allebei betrekking hebben op de centrale dienstverlening van een samenwerkingsverband. Dat zijn het aantal vormen van centrale dienstverlening dat wordt aangeboden (p<0,001) en het aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening (p=0,0019). Daarna volgen drie communicatie-indicatoren. Twee ervan gaan over de communicatie met leerkrachten: het aantal manieren waarop leerkrachten betrokken worden bij uitvoer van Passend onderwijs (p<0.001) en wiens primaire verantwoordelijkheid dit is (p=0,003). De derde gaat over de communicatie via de website, of deze informatie over organisatie, toewijzing en/of uitvoering (extra) ondersteuning bevat (p=0,0018). De laatste significante indicator is de omvang van de vereveningsopdracht, maar het belang ervan voor de clustering is relatief beperkt (lading=0,09). In Figuur 8.1 is de profielplot voor de significante indicatoren weergegeven.

Figuur 8.1 Profielplot voor de superclustering van samenwerkingsverbanden PO.

De twee groepen van samenwerkingsverbanden PO zijn van vrijwel gelijke omvang. Cluster 1 bestaat uit 25 samenwerkingsverbanden PO (53%) en cluster 2 uit 22 (47%). De eerste groep is te typeren als samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening (veel doelgroepen en veel vormen) en veel informatie op hun website over de organisatie, toewijzing en/of uitvoering (extra) ondersteuning. Er wordt veel aandacht besteed aan het betrekken van de leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs en dit gebeurt in gezamenlijke verantwoordelijkheid met de schoolbesturen. Wat betreft de vereveningsopdracht staat deze groep er vrij gunstig voor. De tweede groep van samenwerkingsverbanden heeft geen of een minder opgetuigde centrale dienstverlening, een minder informatieve website. Ze communicatie in mindere mate met de leerkrachten over Passend onderwijs en zien dat vooral als een taak voor de schoolbesturen. De vereveningsopdracht is in het algemeen iets ongunstiger dan in de andere groep.

<u>Samenwerkingsverbanden VO</u>

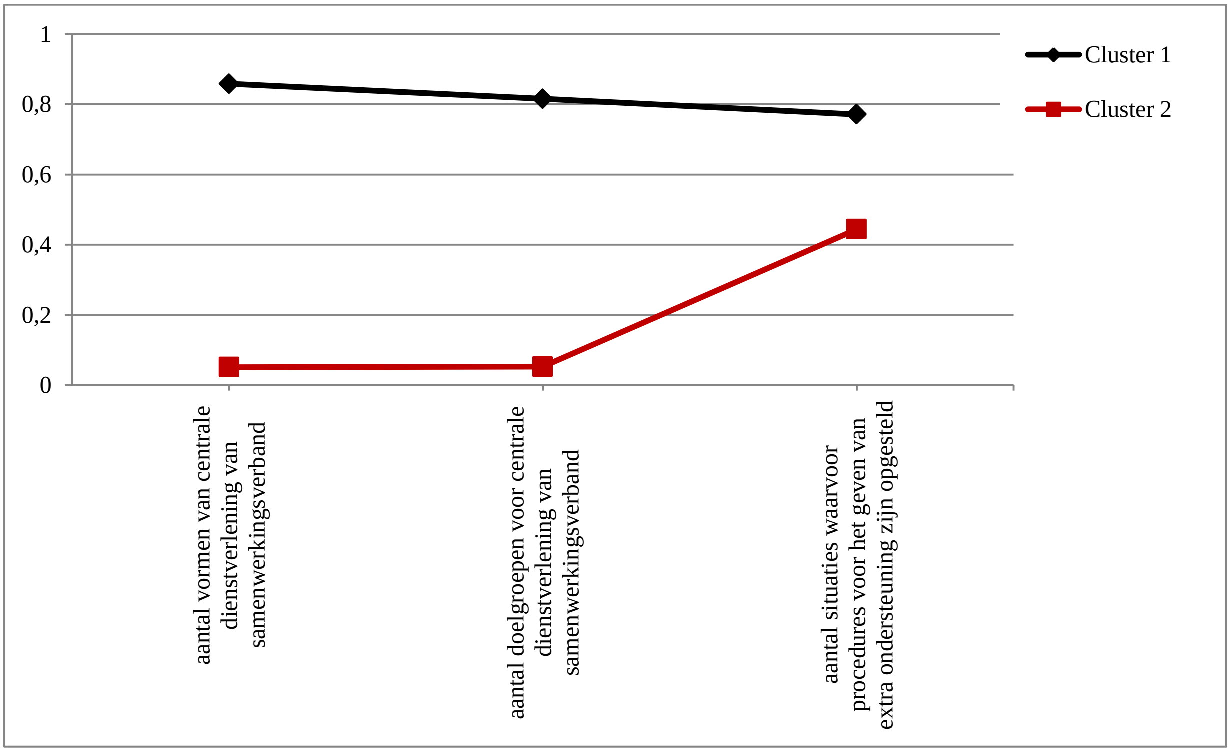
Bij de latente clusteranalyse zijn de resultaten van een twee, drie en vier-clusteroplossing vergeleken. De fit van de twee-clusteroplossing is beter dan die de drie- of vier-clusteroplossing. De classificatiefout van de twee en vier-clusteroplossing is gunstiger dan die van de drie-clusteroplossing (twee clusters: BIC=1966, classificatiefout=0,5%; drie clusters: BIC=1987, classificatiefout=1,9%; vier clusters: BIC=2012 classificatiefout=0,7%). De entropie R^2 van de drie oplossingen is vergelijkbaar en als goed te kwalificeren (respectievelijk, 0,97, 0,95 en 0,98). Nadere bestudering van de resultaten leert dat de vierde groep van de vier-clusteroplossing (te) klein is (n=6). Deze oplossing valt daarom af. Resteren nog de twee en drie-clusteroplossing. Omdat de fit en classificatiefout van de twee-clusteroplossing enigszins gunstiger is dan van de drie-clusteroplossing, is de twee-clusteroplossing weer als de beste oplossing gekozen. De twee indicatoren die de grootste bijdrage leveren aan de twee-clusteroplossing blijken ook de grootste bijdrage te leveren aan de drie- of vierdeling van de samenwerkingsverbanden VO. Tabel 8.2 toont de bijdrage voor elke indicator aan de twee-clusteroplossing, gesorteerd van hoge naar lage lading

Tabel 8.2 De lading van de indicatoren bij de twee-clusteroplossing bij samenwerkingsverbanden VO.

Indicatoren	**Lading (R^2)**
aantal vormen van centrale dienstverlening van samenwerkingsverband	0,8582#
aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening van samenwerkingsverband	0,7750#
aantal situaties waarvoor procedures voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld	0,1614#
aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden	0,0905#
plan voor aanpak thuiszitters	0,0845#
aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning	0,0789
aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag	0,0746
plannen voor het versterken van de basisondersteuning	0,0693
uniformiteit van het niveau van de basisondersteuning	0,0544
SMART(I) doelen geformuleerd	0,0457
proportie verevening op totaal van de zware ondersteuningsmiddelen	0,0288
niveau waarop de primaire verantwoordelijkheid voor betrekken van leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs	0,0279
aantal vormen van betrekken leerkrachten bij uitvoer van Passend onderwijs	0,0279
aantal doelgroepen voor website van samenwerkingsverband	0,0203
aantal situaties waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld	0,0179
website bevat informatie over organisatie, toewijzing en/of uitvoering (extra) ondersteuning	0,0144

*) Wald statistic: p<0,05

Er zijn twee indicatoren gevonden die gezien de lading sterk bepalend zijn voor de resultaten van de twee-clusteroplossing van de samenwerkingsverbanden VO. Het gaat om de indicatoren die betrekking hebben op de uitgebreidheid van de centrale dienstverlening: het aantal vormen van centrale dienstverlening (p=0,012) en het aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening (p<0,0001). Daarna volgt een indicator die betrekking heeft op de organisatie van extra ondersteuning: het aantal situaties waarvoor procedures voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld (p=0,0079). Het aantal onderwijstypen waar extra ondersteuning wordt geboden en het hebben van een concreet plan van aanpak voor thuiszitters zijn wel statistisch significant (respectievelijk, p=0,048 en 0,047), maar hun bijdrage aan de clustering is beperkt gezien de lage lading. Ze zijn om deze reden niet als relevant beschouwd. In Figuur 8.2 is de profielplot voor de drie significante en relevante indicatoren weergegeven.

Figuur 8.2 Profielplot voor de superclustering van samenwerkingsverbanden VO.

De twee-derde van de samenwerkingsverbanden VO is toe te wijzen aan cluster 1 (n=33, 67%). Het zijn samenwerkingsverbanden met een uitgebreide centrale dienstverlening (veel doelgroepen en veel vormen) en die relatief veel procedures hebben vastgelegd voor de toewijzing van extra ondersteuning, de plaatsing in het vso en de terugplaatsing van leerlingen vanuit het vso naar het vo. Een derde van samenwerkingsverbanden VO (n=16, 33%) heeft geen centrale dienstverlening en weinig procedures rondom de toewijzing van extra ondersteuning en de plaatsing en terugplaatsing van leerlingen.

Vergelijking clustering PO met VO

Het maken van een thema-overstijgende clustering van samenwerkingsverbanden PO en VO is goed mogelijk door er twee groepen van te maken. De belangrijkste indicator voor de tweedeling van de samenwerkingsverbanden PO en VO is het al dan niet hebben van een (uitgebreide vorm van) centrale dienstverlening. Op het PO zijn daarnaast ook nog de concrete informatie op de website over de organisatie en vormgeving van extra ondersteuning en het betrekken van de leerkrachten bij de uitvoer van Passend onderwijs essentieel. Op het VO is nog één andere indicator van belang: de mate waarin er procedures zijn voor de toewijzing van extra ondersteuning en de plaatsing en terugplaatsing van leerlingen. Op de overige drie thema's - organisatie en vormgeving van de basisondersteuning, financiering van Passend onderwijs en monitoring en evaluatie – verschillen de samenwerkingsverbanden PO en VO niet genoeg van elkaar om een bijdrage te leveren aan de clustering bovenop de bijdrage van de indicatoren die hierboven al genoemd zijn.

Alternatieve superclustering PO en VO

De eerste alternatieve methode van superclustering betreft het onderscheid maken in een inhoudelijke en organisatorische superclustering. Tot de inhoudelijke kant van Passend onderwijs behoren de negen indicatoren van de thema's organisatie en vormgeving basisondersteuning, organisatie en vormgeving extra ondersteuning en monitoring en evaluatie. Tot de organisatorische kant van samenwerkingsverbanden behoren de zeven indicatoren van de thema's aansturing en besluitvorming, communicatie externen en financiering van Passend onderwijs (zie de lijst aan het begin van Appendix 8).

De latente clusteranalyse voor inhoudelijke superclustering in het PO is maar matig gelukt[23]. De organisatorische superclustering in het PO is daarentegen wel goed verlopen. Het lukt om op basis van zes indicatoren twee vrijwel even grote clusters van samenwerkingsverbanden PO te onderscheiden. De zes indicatoren zijn echter precies dezelfde indicatoren als die hierboven bij de '*all-in-one*'-superclustering al als significant en relevant naar voren zijn komen. Daarmee voegt deze alternatieve superclustering-methode in het PO geen relevante nieuwe informatie toe. Ook in het VO is de inhoudelijke superclustering maar matig verlopen[24] en lukt de organisatorische superclustering goed. Bij de organisatorische

[23] De twee-clusteringoplossing is weer beter dan een drie- of vier-clusteroplossing, maar de entropie R^2 is 0,72 en de classificatiefout is 7,3%. De significante indicatoren zijn 1) het aantal situaties waarvoor procedures voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld, 2) het aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag en 3) SMART(I) doelen geformuleerd. De eerste twee hangen inhoudelijk vrij sterk met elkaar samen.

[24] De twee-clusteringoplossing is beter dan de drie- of vier-clusteroplossing, maar de entropie R^2 is 0,74 en de classificatiefout is 6,3%. De significante indicatoren hebben allemaal betrekking op de extra ondersteuning die wordt geboden door de samenwerkingsverbanden VO. Het gaat om 1) aantal situaties waarvoor procedures voor het geven van extra ondersteuning zijn opgesteld 2) aantal situaties

superclustering van samenwerkingsverbanden VO kunnen het beste twee groepen onderscheiden worden (cluster 1: n=34, cluster 2: n=15). Twee indicatoren vormen de basis van de clustering: het aantal doelgroepen voor centrale dienstverlening van een samenwerkingsverband en het aantal vormen van centrale dienstverlening van een samenwerkingsverband. Beide hebben betrekking op het thema aansturing en besluitvorming, en beide zijn ook al bij de ‘*all-in-one*‘-superclustering als de belangrijkste indicatoren naar voren zijn komen. De eerste alternatieve superclustering-methode in het VO levert geen wezenlijk andere resultaten op.

De tweede alternatieve methode is om per thema de clusterindeling[25] van de samenwerkingsverbanden te bewaren en deze clusterindeling als basis te nemen voor een overkoepelende latente clusteranalyse. Deze methode heeft als voordeel dat het type antwoordschaal geen invloed heeft op de super-clusteroplossing (alle indicatoren hebben een nominale antwoordschaal met twee alternatieven) en elk thema even zwaar meetelt in de super-clusteroplossing. Voor zowel de samenwerkingsverbanden PO als VO is een twee-clusteroplossing weer de beste oplossing. De super-clusteroplossing voor samenwerkingsverbanden PO is echter matig van kwaliteit. De entropie R^2 is 0,77 en de classificatiefout is 6,6%. Drie indicatoren leveren een significante bijdrage aan deze alternatieve methode van superclustering. Dat zijn de clusterindelingsindicatoren van de thema’s aansturing en beleid, communicatie externen en financiering. De bijdrage van de financiële clusterindeling is beduidend lager (lading=0,16) dan die van de andere twee clusterindelingen (respectievelijk, lading=0,56 en lading=0,53). Meer concreet kenmerken de samenwerkingsverbanden PO van supercluster 1 zich door een uitgebreide centrale dienstverlening, het uitgebreid betrekken van leerkrachten bij de uitvoering van Passend onderwijs en het hebben van een licht positieve verevening. Deze typering is geheel in overeenstemming met de typering op grond van de ‘*all-in-one*’-superclustering. De clusteroplossing voor samenwerkingsverbanden VO is van een dusdanig lage kwaliteit (entropie R^2=0,64) dat het niet zinvol is om de resultaten van de clustering nader te beschouwen. Ook deze alternatieve superclustering-methode levert geen nieuwe of aanvullende resultaten op ten opzichte van de ‘*all-in-one*’-superclustering.

---

waarvoor toewijzingscriteria voor extra ondersteuning zijn opgesteld, 3) aantal verplichte onderdelen bij een extra ondersteuningsaanvraag en 4) aantal vormen van ondersteuning dat valt onder extra ondersteuning.

[25] De latente clusteranalyse heeft bij elk thema geleid tot een twee-clusteroplossing als beste oplossing. Per thema is bepaald aan welk cluster een samenwerkingsverband het beste toegewezen kan worden op; aan cluster 1 of aan cluster 2. Van ieder samenwerkingsverband is de clusterindeling per thema bewaard. Dit heeft geleid tot zes clusterindelings-indicatoren voor de samenwerkingsverbanden PO en vijf voor samenwerkingsverbanden VO. Voor het VO is er één minder omdat een clustering van samenwerkingsverbanden VO voor het thema organisatie en vormgeving basisondersteuning niet zinvol is gebleken.

Appendix 9: Ondersteuningsplan-indicatoren van de Inspectie van het Onderwijs

De Inspectie van het Onderwijs heeft de Ondersteuningsplannen van samenwerkingsverbanden in de zomer en najaar 2014 onderzocht op vereisten waaraan deze volgens wettelijke voorschriften moeten voldoen. Men hanteert hiervoor een checklist met 25 procedurele en inhoudelijke items. Alleen de inhoudelijke items zijn voor het huidige onderzoek relevant. Het gaat om de volgende items:

1. Het geheel van basisondersteuningsvoorzieningen die op alle scholen van het samenwerkingsverband aanwezig zijn wordt beschreven (Art 18a, lid 8a);
2. Een dekkend (samenhangend) geheel van (basis en extra) ondersteuningsvoorzieningen wordt beschreven (Art 18a, lid 8a);
3. De procedure voor verdeling, besteding en toewijzing van ondersteuningsmiddelen en – voorzieningen wordt beschreven in perspectief van de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8b);
4. De criteria rondom verdeling, besteding en toewijzing van ondersteuningsmiddelen en –voorzieningen wordt beschreven in perspectief tot de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8b);
5. De procedure voor plaatsing van leerlingen in sbao en so wordt beschreven (Art 18a, lid 8c);
6. De criteria voor plaatsing van leerlingen in sbao en so wordt beschreven (Art 18a, lid 8c);
7. De procedure voor terugplaatsing van leerlingen uit sbao naar po of van (v)so naar vo wordt beschreven (Art 18a, lid 8c);
8. Het beleid voor terugplaatsing van leerlingen uit sbao en (v)so naar po/vo wordt beschreven (Art 18a, lid 8c);
9. Deskundigen adviseren samenwerkingsverband over toelaatbaarheid leerlingen tot sbao/(v)so. (Art 18a, lid 11);
10. Een adviescommissie van samenwerkingsverband adviseert over bezwaarschriften m.b.t. toelaatbaarheid tot sbao/(v)so (Art 18a, lid 12);
11. De procedure en beleid m.b.t. herindicatie van sbao/(v)so leerlingen wordt beschreven. (Art 17, lid 1);
12. De beoogde en bereikte kwalitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften worden beschreven (Art 18a, lid 8e);
13. De beoogde en bereikte kwantitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften worden beschreven (Art 18a, lid 8e);

14. De wijze waarop ouders geïnformeerd worden over ondersteuningsvoorzieningen wordt beschreven (Art 18a, lid 8f);
15. De wijze waarop ouders geïnformeerd worden over onafhankelijke ondersteuningsmogelijkheden wordt beschreven (Art 18a, lid 8f);
16. De wijze waarop bepaald wordt of er op 1 februari meer sbao/(v)so leerlingen zijn dan op 1 oktober wordt beschreven en of de personeelsbekostiging voor so-scholen toereikend zijn indien er meer (v)so leerlingen zijn (Art 18a, lid 8g en 8i);
17. De wijze waarop het te overdragen bekostigingsaandeel van een po/vo-school wordt vastgesteld bij ontoereikend budget van sbao-scholen wordt beschreven (Art 18a, lid 8h);
18. De wijze waarop het te overdragen bekostigingsaandeel van een po/vo-school wordt vastgesteld bij ontoereikend budget van (v)so-scholen wordt beschreven (Art 18a, lid 8j).

In het huidige onderzoek is bij de analyses de voorkeur gegeven aan de informatieverzameling van de internetvragenlijst omdat daarmee een hogere respons is bereikt (n=96) dan bij de documentanalyse van de Inspectie van het Onderwijs (n=55). Omdat er veel overlap is tussen de items van beide databronnen, is voor de documentanalyse van de Ondersteuningsplannen alleen nog maar item 3 en 4 uit bovenstaande lijst meegenomen (de procedure voor verdeling, besteding en toewijzing van ondersteuningsmiddelen en – voorzieningen wordt beschreven in perspectief van de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8b); criteria rondom verdeling, besteding en toewijzing van ondersteuningsmiddelen en –voorzieningen wordt beschreven in perspectief tot de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8b)).

Appendix 10: Diepte-analyse Ondersteuningsplannen

De resultaten van de clustering (Hoofdstuk 3) dienen als basis voor de diepte-analyse van de Ondersteuningsplannen. Er is gezocht naar extra informatie over beleidsrelevante onderwerpen die niet of onvoldoende aanbod zijn gekomen in de internetvragenlijst. De focus is gelegd op de beoogde resultaten van het onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning behoeven, het onderscheid tussen lichte en zware vormen van extra ondersteuning, de communicatie richting leerkrachten en de monitoring en evaluatie van passend onderwijs. Gekeken is of de ondersteuningsplannen-indicatoren 1) de typering van samenwerkingsverbanden kunnen verbreden of verdiepen en 2) extra duiding kunnen geven aan de finale groepsindeling van de samenwerkingsverbanden die voorkomt uit de superclustering.

<u>Samenwerkingsverbanden PO</u>

Een overzicht van de ondersteuningsplannen-indicatoren is gegeven in Tabel 10.1. De eerste indicator is ‘de beoogde en bereikte *kwalitatieve resultaten* van het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteunings-behoeften worden beschreven in perspectief van de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8e)’. De indicator verwijst naar een wettelijke verplichting. Dit onderwerp moet deel uit maken van een Ondersteuningsplan van een samenwerkingsverband. De informatie over deze en de tweede indicator is verkregen van de Inspectie van het Onderwijs die in totaal 28 Ondersteuningsplannen van samenwerkingsverbanden PO heeft geanalyseerd (zie kolom groep; totaal (n=28)). Bij 57% van de Ondersteuningsplannen zijn deze beoogde kwalitatieve onderwijsresultaten van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften wel beschreven, bij 18% niet en bij 25% is dit onduidelijk (zie kolom verdeling). Bij 18 van de 28 samenwerkingsverbanden is niet alleen het Ondersteuningsplan geanalyseerd door de Inspectie, maar is ook een thema-overstijgende clusterindeling beschikbaar. Tot supercluster 1 behoren negen samenwerkingsverbanden PO (zie kolom groep: supercluster 1 (n=9)). Ze kenmerken zich door een uitgebreide centrale dienstverlening, veel website informatie en het in ruime mate betrekken van leerkrachten (voor een uitvoerige beschrijving van de typering zie 3.7). Supercluster 2 bestaat ook uit negen samenwerkingsverbanden PO. De typering van deze groep is in contrast met supercluster 1. Vijf samenwerkingsverbanden van supercluster 1 hebben de beoogde kwalitatieve onderwijsresultaten van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften wel beschreven, 1 niet en bij 4 is dit onduidelijk (zie kolom verdeling).

Onder de twee indicatoren van de Inspectie van het Onderwijs in Tabel 10.1 staan de ondersteuningsplan-indicatoren die deel uitmaken van een aanvullende documentanalyse door twee onderzoekmedewerkers van het GION. De Ondersteuningsplannen van 25

samenwerkingsverbanden PO zijn doorzocht op extra beleidsrelevante informatie die waardevol kan zijn om een typering van de samenwerkingsverbanden te maken. De indicatoren zijn gesorteerd per thema. De tweede set van ondersteuningsplan-indicatoren zijn in de tabel te herkennen aan Totaal (n=25) in de kolom groep.

Tabel 10.1 Verdeling van de scores op ondersteuningplannen-indicatoren voor alle beschikbare samenwerkingsverbanden PO en per supercluster

Indicatoren	**Groep**	**Categorieën**	**Verdeling**
Documentanalyse Inspectie van het Onderwijs:			
De beoogde en bereikte *kwalitatieve resultaten* van het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteunings-behoeften worden beschreven in perspectief van de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8e)	Totaal (n=28) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	57%, 18%, 25% n=5, 1, 3 n=6, 3, 0
De beoogde en bereikte *kwantitatieve resultaten* van het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteunings-behoeften worden beschreven in perspectief van de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8e)	Totaal (n=28) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	57%, 25%, 18% n=4, 3, 2 n=6, 3, 0
Organisatie en vormgeving van extra ondersteuning:			
De procedures voor toewijzing van *lichte* ondersteunings-voorzieningen worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	96%, 4%, 0% n=9, 0, 0 n=8, 1, 0
De criteria voor toewijzing van *lichte* ondersteunings-voorzieningen worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	60%, 40%, 0% n=8, 1, 0 n=3, 6, 0

Vervolg Tabel 10.1

Indicatoren	Groep	Categorieën	Verdeling
De procedures voor toewijzing van *zware* ondersteunings-voorzieningen worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	100%, 0%, 0% n=9, 0, 0 n=9, 0, 0
De criteria voor toewijzing van *zware* extra ondersteunings-voorzieningen worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	64%, 36%, 0% n=6, 3, 0 n=7, 2, 0
De procedures voor verdeling en besteding van financiële middelen voor *lichte* extra ondersteuning worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	88%, 8%, 4% n=7, 1, 1 n=8, 1, 0
De procedures voor verdeling en besteding van financiële middelen voor *zware* extra ondersteuning worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	84%, 12%, 4% n=6, 2, 1 n=8, 1, 0
De beoogde kwalitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met *lichte* extra ondersteunings-behoeften worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	84%, 16%, 0% n=9, 0, 0 n=6, 3, 0
De beoogde kwantitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met *lichte* extra ondersteunings-behoeften worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	72%, 28%, 0% n=9, 0, 0 n=6, 3, 0
De beoogde kwalitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met *zware* extra ondersteunings-behoeften worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	68%, 32%, 0% n=8, 1, 0 n=5, 4, 0

Vervolg Tabel 10.1

Indicatoren	Groep	Categorieën	Verdeling
De beoogde kwantitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met *zware* extra ondersteunings-behoeften worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	80%, 20%, 0% n=9, 0, 0 n=6, 3, 0
Communicatie externen:			
Wijze waarop leerkrachten specifiek geïnformeerd worden staat beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Niet, via brief/overleg	84%, 16% n=7, 2 n=8, 1
Wijze waarop leerkrachten betrokken worden bij Passend onderwijs	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	niet, via OPR, anders niet, via OPR, anders niet, via OPR, anders	16%, 76%, 8% n=2, 6, 1 n=1, 8, 0
Monitoring en evaluatie:			
Monitoringsplan is concreet beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, in ontwikkeling, nee Ja, in ontwikkeling, nee Ja, in ontwikkeling, nee	80%, 16%, 4% n=6, 2, 0 n=7, 1, 1
Evaluatieplan is concreet beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, in ontwikkeling, nee Ja, in ontwikkeling, nee Ja, in ontwikkeling, nee	36%, 52%, 12% n=2, 6, 1 n=4, 4, 1
Bewaking van Ondersteuningsprofielen van scholen is beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=9) Supercluster 2 (n=9)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	56%, 44%, 0% n=6, 3, 0 n=5, 4, 0

Samenwerkingsverbanden VO

Een overzicht van de beschrijvende statistiek van de ondersteuningsplannen-indicatoren van de samenwerkingsverbanden VO wordt getoond in Tabel 10.2. Het betreft dezelfde set van indicatoren als voor de samenwerkingsverbanden PO.

Tabel 10.2 Verdeling van de scores op ondersteuningplannen-indicatoren voor alle beschikbare samenwerkingsverbanden VO en per supercluster.

Indicatoren	Groep	Categorieën	Verdeling
Documentanalyse Inspectie van het Onderwijs:			
De beoogde en bereikte *kwalitatieve resultaten* van het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteunings-behoeften worden beschreven in perspectief van de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8e)	Totaal (n=27) Supercluster 1 (n=11) Supercluster 2 (n=5)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	19%, 37%, 44% n=2, 5, 4 n=2, 2, 1
De beoogde en bereikte *kwantitatieve resultaten* van het onderwijs aan leerlingen met extra ondersteunings-behoeften worden beschreven in perspectief van de meerjarenbegroting (Art 18a, lid 8e)	Totaal (n=257) Supercluster 1 (n=11) Supercluster 2 (n=5)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	15%, 48%, 37% n=2, 6, 3 n=1, 3, 1
Organisatie en vormgeving van extra ondersteuning:			
De procedures voor toewijzing van *lichte* ondersteunings-voorzieningen worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=10) Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	92%, 8%, 0% n=10, 0, 0 n=2, 2, 0
De criteria voor toewijzing van *lichte* ondersteunings-voorzieningen worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=10) Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	72%, 28%, 0% n=7, 3, 0 n=1, 3, 0
De procedures voor toewijzing van *zware* ondersteunings-voorzieningen worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=10) Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	92%, 8%, 0% n=10, 0, 0 n=2, 2, 0

Vervolg Tabel 10.2

Indicatoren	Groep	Categorieën	Verdeling
De criteria voor toewijzing van *zware* extra ondersteunings-voorzieningen worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=10) Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	88%, 12%, 0% n=9, 1, 0 n=3, 1, 0
De procedures voor verdeling en besteding van financiële middelen voor *lichte* extra ondersteuning worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=10) Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	92%, 8%, 4% n=10, 0 ,0 n=3, 1, 0
De procedures voor verdeling en besteding van financiële middelen voor *zware* extra ondersteuning worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=10) Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	88%, 12%, 0% n=9, 1, 0 n=3, 1, 0
De beoogde kwalitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met *lichte* extra ondersteunings-behoeften worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=10) Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	72%, 28%, 0% n=8, 2, 0 n=2, 2, 0
De beoogde kwantitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met *lichte* extra ondersteunings-behoeften worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=10) Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	72%, 28%, 0% n=9, 1, 0 n=2, 2, 0
De beoogde kwalitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met *zware* extra ondersteunings-behoeften worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=10) Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	60%, 40%, 0% n=7, 3, 0 n=2, 2, 0
De beoogde kwantitatieve resultaten van het onderwijs aan leerlingen met *zware* extra ondersteunings-behoeften worden beschreven	Totaal (n=25) Supercluster 1 (n=10) Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk Ja, nee, onduidelijk	80%, 20%, 0% n=10, 0, 0 n=2, 2, 0

Vervolg Tabel 10.2

Indicatoren	**Groep**	**Categorieën**	**Verdeling**
<u>Communicatie externen:</u>			
Wijze waarop leerkrachten specifiek geïnformeerd worden staat beschreven	Totaal (n=25)	niet/onduidelijk, overleg/scholing, nieuwsbrief	64%, 24%, 12%
	Supercluster 1 (n=10)	niet/onduidelijk, overleg/scholing, nieuwsbrief	n=6, 2, 2
	Supercluster 2 (n=4)	niet/onduidelijk, overleg/scholing, nieuwsbrief	n=3, 0, 1
Wijze waarop leerkrachten betrokken worden bij Passend onderwijs	Totaal (n=25)	niet/onduidelijk, OPR, OPR-plus	8%, 72%, 20%
	Supercluster 1 (n=10)	niet/onduidelijk, OPR, OPR-plus	n=1, 7, 2
	Supercluster 2 (n=4)	niet/onduidelijk, OPR, OPR-plus	n=0, 4, 0
<u>Monitoring en evaluatie:</u>			
Monitoringsplan is concreet beschreven	Totaal (n=25)	Ja, in ontwikkeling, nee	84%, 16%, 0%
	Supercluster 1 (n=10)	Ja, in ontwikkeling, nee	n=8, 2, 0
	Supercluster 2 (n=4)	Ja, in ontwikkeling, nee	n=4, 0, 0
Evaluatieplan is concreet beschreven	Totaal (n=25)	Ja, in ontwikkeling, nee	24%, 72%, 4%
	Supercluster 1 (n=10)	Ja, in ontwikkeling, nee	n=2, 8, 0
	Supercluster 2 (n=4)	Ja, in ontwikkeling, nee	n=0, 4, 0
Bewaking van Ondersteuningsprofielen van scholen is beschreven	Totaal (n=25)	Ja, nee, onduidelijk	72%, 28%, 0%
	Supercluster 1 (n=11)	Ja, nee, onduidelijk	n=8, 2, 0
	Supercluster 2 (n=4)	Ja, nee, onduidelijk	n=1, 3, 0